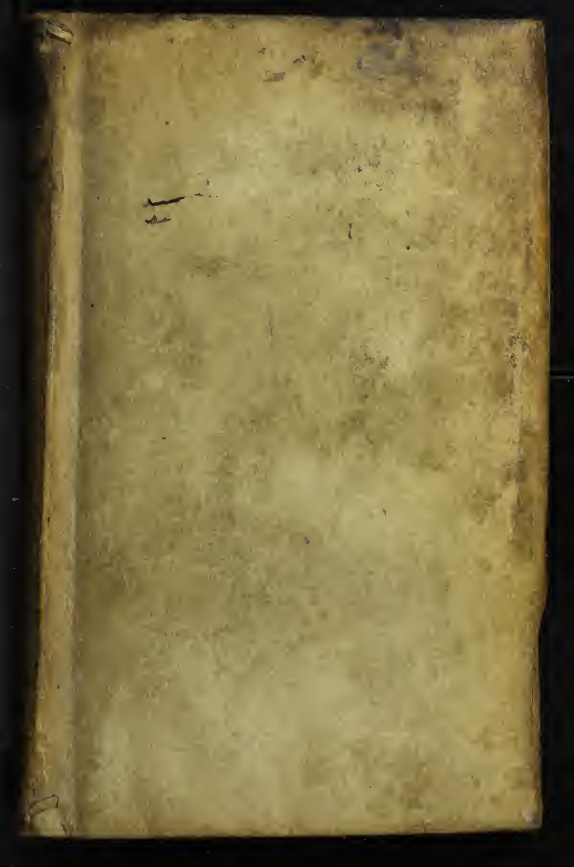

Annotations
in
Continuation
Mirac. mundi

3-d

265

Pharmacopœi Parisienses

ex Dono Magistri
Gillet
Antiqui Præfecti

1764

PROSPERITATIS GERMANIÆ

PARS TERTIA, 11265

In quâ Salpetræ ex variis ubiq; obviis sub-
jectis facillimè atque copiosè extrahen-
di modus traditur; Ejusvè Utilitates
summæ declarantur

Cum

Explicatione succinctâ Prophetiæ Paracelsi, quo pacto
scilicet Leo septentrionalis Monarchiam politicam insti-
tuturus; Ipse Paracelsus in sepulchro suo haud
mansurus; Ingensque thesauri vis se
sit exhibitura.

Qualis item ille Elias Artista, quem Paracelsus aliquæ ul-
timis diebus venturum, plurimæque arcana patefa-
cturum prædixerunt.

*In Patria, totiusque humani generis, commodum, candela ar-
dentis instar, candelabro imposita, & germanico idio-
mate in lucem edita*

à

JOHANNE RUDOLPHO GLAUBERO.

Iam primò Latinitate donata.

AMSTELÆDAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM,
c1313c1ix.

U. S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LAND MANAGEMENT
WASHINGTON, D. C.

OFFICE OF THE ASSISTANT ATTORNEY GENERAL
WASHINGTON, D. C.

RECEIVED
JAN 10 1900

BY MAIL

TO THE ATTORNEY GENERAL

FROM THE BUREAU OF LAND MANAGEMENT

RECEIVED
JAN 10 1900
U. S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LAND MANAGEMENT
WASHINGTON, D. C.

A D

L E C T O R E M.

Benevole Lector

Quamvis plurimæ me moverint
causæ, quare Tertiam hanc, se-
quentemq; Quartam Prosperita-
tis Germanicæ partem, quod mul-
ta à perfido Farnero mihi illata
incommoda, quibus nemo sese hætenus oppo-
suit, quin omnes connivere, adeoque quis-
vis talem perfidiam impunitam reliquit, pu-
blicis typis non ederem, verùm Germaniam
ingratißimam Germaniam esse sinerem; im-
pulit me tamen amor in proximos, quos
inter multi honesti probique inveniuntur,
qui pro pane quotidiano molestam agunt
vitam; his facem præbere volui, quò in
posterum melius sibi prospicere & facilio-
ri negotio ad vitæ sustentationem necessa-
ria acquirere possint: ita tamen ut manus

admoveatur operi, haud laborantibus enim Dii nil vendunt, verum omnia bona assiduo studio & labore quaeruntur & reperiuntur.

Licet autem omnia illa quae libello hocce pertractantur vera sint, adeoque experientia confirmata, ita ut quilibet ea facillime intellectu percipere & imitari queat, certus tamen sum, quod plurimi ex ignorantia illa passim capere & ad usum applicare non valeant, quoniam maxima mortalium pars otio nimis addicta est, & corporis sui membra plerumque movere recusat, verum deambulationes & discursus de artibus inter pocula mavult. Tali hominum generi, inquam, haec mea minime prosunt: hisce enim primò addiscendum advenit, quo pacto instrumenta arripienda, & Operationes rite & modo convenienti institui debeant.

Plurimi dantur, qui, si quandoque scripta Chymica legant, aut utilitatem eorum ab aliis praedicari audiant, confestim tali inflammantur amore, ut sese totos Chymiae tradere velint spe otiano ditescendi. Cum sibi jam quid proposuere & si faciendum, & forte fortunâ favilla quaedam in manum agitur

AD LECTOREM.

tur, aut alio quovis obstaculo opus non statim ex voto succedat, forcipem, crucibulaque in terram projiciunt, & authorem detestantur, qua haud satis clarè scripserit, eò quod non illico multa auri pondera extrahantur.

Tales sibi minime persuadeant, se ex hisce meis scriptis aliquam eruditionem sibi conciliaturos; nam scripta mea vindicant sibi homines diligentes, quorum animum nullum unquam subit laboris tadium, non pigros & laboris impatientes. Studiosis autem & imprimis filiis à Deo adoptatis omnia hæc clara, perspicua & imitatu facilia arridebunt.

Quandoquidem itaque in primâ, secundaque Prosperitatis Germanica parte plurima de confectiōe usuque Nitri dixerim, jam in nomine Dei pergo, & hac in parte Tertiâ edoceo, quo haud difficili pacto nitrum varie confici, ac à Magnatibus æque ac plebejis summo cum fructu & commodo usurpari queat, ita ut nullus in toto hoc universo reperiat qui non magnam, si ipse volet, inde sentiat utilitatem.

Omnipotens Deus omnis boni author

AD LECTOREM.

*& dator , largiatur nobis , ut donis suis
ita uti fruique possimus, ut omnia in sanctissi-
mi nominis sui honorem nostrumque omnium
salutem vergant. Amen.*

PROSPERITATIS
GERMANIÆ
PARS TERTIA.

De Preparatione Salis Petre.

Prosperitatis Germaniæ Parte primâ modum exhibui, quo lignum, quod alias in sylvis ubique maximam partem putredine consumitur, nullique mortalium utilitatem exhibet, concentrari atque in Nitrum optimum mutari queat. Quod negotium cum preli cuiusdam artificiosè & peculiariter ad id constructi ope perfici debeat, ejus etiam descriptionem debitam in continuatione Miraculi mundi dedimus. Vasa autem Circulatoria, per quæ ligni lixivium ab aëre excitatur & exardescit, nondum descripta sunt, hoc efficere Parte hâcce tertia nobis proposuimus. Est ergo eorundem figura ususque sequens.

Sint tibi Capsulæ duæ ejusdem omninò magnitudinis atque capacitatis, ex asseribus fabrefactæ, prout Fig. A exhibet; Hæ ad eum colliguntur modum, ut ab uno extremorum vas aliquod iisdem supponi possit, ad recipiendum si necessitas

fitas id fieri exigat, lixivium iis infusum. Repleatur in totum una capsularum fimo equino, gallinaceo, aut columbino, vel etiam foliis arborum, ubi præstant abietina. Hinc affunde lixivii mox describendi eam quantitatem, quæ sufficiens sit ad humectationem fimi aut foliorum capsulâ contentorum, ut emineat aliquo modo. Altero die, ubi omnia penitus madefacta credis, per episthomium abstrahere lixivium id infunde materiâ simili repletæ capsulæ alteræ, priori è regione oppositæ. stent hæc sic madefacta per aliquot dies, interea materia capsulâ primâ contenta incalcescet, humoreque inutili ex lixivio copiosissime in vapores resoluta, magis magisque indies vires assumet. Calorem hujus capsulæ ejusque insequentem evaporationem quamdiu observas tamdiu in eo statu relinquenda est, quo sic lixivium affusum vi sua summâ fimum, vel aliâ capsulâ contentas species consumere, solvere, atque in aquam mutare queat. Hoc tamen hîc notandum occurrit, in locum ejus quod jam in liquorem conversum est, semper novam materiam reponendam esse, sic ut capsula semper omni modo plena servetur. Ubi jam materialia capsulæ primæ imposita frigescenti incipiunt, lixivium capsulâ secundâ jam contentum, primæ capsulæ adhuc calentibus materialibus affundi debet, quo etiam exindè sensim calorem iterum contrahat, adeoque materialia

ea

ea solvat. Hæc dum primâ capsulâ ita detinentur, materialia secundæ capsulæ sibi invicem imposita calefiunt, & phlegma inutile evaporat; quamdiu & hæc capsula fumum de se emittit, lixivium ex capsulâ primâ ei infundi non debet, sed omnia ut comburantur in se relinquenda; verùm cum eadem frige fieri reprehendis, tunc lixivium à materialibus primæ capsulæ abstrahendum est, iisque, quæ in capsula secunda sunt, affundendum, quo sic primæ capsulæ contenta iterum calefiant, comburantur, atque in liquorem mutantur. Hæc lixivii repetita affusio quo sæpius atque diutius instituitur, eò magis citiusque materialia consumuntur, ex quibus consumptis postea Salpetræ præstantissimum confici potest, calor enim efficit, ut species putrescant. Tandem quo ad probationem pervenias, Recipe lixivii hujus aliquantulum, eoque ad debitam pro Crystallizatione quantitatem, hinc repone loco frigidiore, ad crystallizationem, sal quod reperis exsicca, exsiccati aliquid prunæ impone, quod si flagrare observas, indicium tibi præbetur, omne omninò lixivium abstrahendi colligendique tempus esse, quo ex eo evaporatione, coagulationeque debita Salpetræ conficiatur. Secus verò si contigerit, salisque nulla deflagratio notetur, lixivium diutius in calidis capsulis ex aëre qui ob calorem magneticè attrahitur, animari atque incendi debet. Hoc labore ritè instituto

decem aut duodecim mensium spatio ex dictis speciebus ope lixivii convenientis, optimum parari potest Salpetrae, sine ullis sumptibus, nisi quos exigit lixivium parandi momenti. Nec adeò gravis labor iste est, cum nihil requiratur præter id quod lixivium ex unâ capsulâ in aliam aliquoties transfundatur. NB. Adhuc quidem aliæ se offerunt species, præter superius nominatas, ex quibus ope capsularum, atque lixivii debiti, longè citius, copiosiusque Salpetrae parari potest, at omnia divulgare necesse non duco. Lixivium etiam conveniens, alio modo, formâ siccâ scilicet sine putrefactione, qualis in capsulis perficitur, Salpetrae citius parandi medium, effici potest, veruntamen & hoc artificium amicis aliquantisper reservandum. Præter hæc adhuc secretiore breviorique methodo, ex lixivio ejusmodi, trium horarum spatio, Salpetrae extrahi potest optimum, cum fructu maximo; quem etiam Salpetrae parandi modum reliquis omnibus præfero, omniumque præstantissimum inveni. Lixivium hoc modo fit. Effice tibi lixivium forte ex Cineribus ligni, & cum lignum inutile in sylvis in cineres comburis, una opera lapides calcis murariæ in calcem igne redige, hanc calcem dein aquâ restingue, ut fatiscat in pulverem, ei affunde lixivii ligni modò dicti quantum sufficit, spatulaque ligneâ misce, diebus insequentibus sæpissimè mixtionem atque agitationem repetendo, quo adeò
 lixi-

lixivium ex calce fortius efficiatur, instar ignis, vim habens excellentem vegetabilia atque animalia putrefaciendi atque in Salpetræ ardens commutandi.

Modus alius ex Calce & Lixivio ligni Salpetræ optimum magnâ copia parandi.

Re. **C**alcis prædictæ & Cinerum ligni ana-
q. v. Fimi equini vel vaccini duplum
species has misce exactè in vase ligneo, aut ma-
ctrâ, cum urinâ humanâ, aut animalis cujusdam,
ad eam consistentiam, cujus est calx quâ utuntur
fabri murarii, maximè ea quæ crassior est, ut fiat
massa. Hujus quantitas satis magna parari debet.
Hinc ex asseribus conficiatur arcus quidam, qui
habeat latitudinem atque profunditatem seu al-
titudinem præter propter 3. 4. 6 aut plurium pe-
dum, longitudinem verò duplam, pro loci con-
ditione, & quantitate parandi salispetræ. Arcus
sic confectus mixturâ præscriptâ omni loco ad
crassitiem manus transversæ incrustetur, simili
modo ac videmus fornices ex lapidibus & Calce
supra arcus ligneos construere. Omnibus jam de-
bitâ ratione constitutis, sub fornice arcui im-
posito ignis collocetur, primò admodum lenis, ne
arcus, utpotè fundamentum & sustentaculum
fornicis, illicò accendatur, ac comburatur, sed
ut

ut potius integrè conſervetur, uſq; dum fornix ſeu integumentum ejus, ex calce, cinere atque ſimo conſtructum, perfectè exſiccatum fuerit. Hoc factò prædictæ calcis præparatæ, de novo ad craſſitiem manus tranſverſæ, priori fornici inungenda eſt, & obſervabis humiditatem hujus poſterioris mæſſæ ſeu forniciſ ſecundæ, à primâ brevi attrahi, ipſumque hoc ſecundum inſterniculum exſiccari. Etiam hoc peractò, ex materiâ præparatâ tertio fieri debet inunctio ad modum præſcriptum. Atq; hæc tamdiu & ſæpè repetenda eſt operatio, uſque dum fornix craſſitiem pedis unius aut duplicis acquiſiverit, quam ubi habet, validus ſatis eſt, nec ſuſtentamento ſuo ligneo amplius indiget, cui propterea jam ignis ad moveri poteſt, quo comburatur. Atque ita paratum habes forniciem ad confectionem Salispetræ in copia inſtrumentū accommodatiſſimum, Quod ſi occaſio, locique conditio permiferit, tres quatuorvè ad modum dictum conſtruere fornices, minoris licet amplitudinis atq; capacitatis, ſibi invicem adſitos præſtat, operationi enim magis conveniunt, ut quivis præſtantium hoc faciliſſimè colligere habebit.

Præſtat etiam Cameram hanc, quam forniciem diximus, exſtruere longam atque anguſtam, quàm brevem & amplam, eò quod ignis longæ ejusmodi cameræ, uni parti ſuppoſitus calorem ſuum optimè diffundat ad omnia loca, adeoque continuo cameram calidam ſervet.

Ca-

Camera huic omnimodo exsiccata *Vrina* hominis aut animalis iterum affundenda est, quo novam humiditatem exindè contrahat, quod facile observamus fieri, cum constructam eam sciamus ex fimo equino aut vaccino, neutiquam ex calce solâ, utpotè quæ humiditatem promptè adeo & facile non recipit, quam quidem si admixtum sibi habeat fimum; madefacta camera vi ignis suppositi, qui pro augmento ipsius camerae respectu crassitie, parum etiam augeri potest, ad siccitatem reduci debet. NB. Benè attendendum est, ne ignis suppositus nimium augeatur, & sic camerae ipsi adferatur damnum; Quin semper tantæ sit quantitatis, quæ sufficit ad id ut camera sensim exsiccetur; secus enim fimus aduretur, & jam generatum Salpetrae corrumpetur, cum ignis Salipetrae facillimè damnum conciliare queat.

Postquam verò fornices dictos urinâ sic sæpiùs humectaverimus, & nil amplius ex eâ ipsos attrahere, utpotè Sale urinæ jam repletos, notaverimus, quod circiter 4 aut 6 septimanarum spatio perfici potest, variis locis particula ex fornice, instrumento ferreo auferenda est, eaque pulverisanda, aquâ pro lixivio solvenda, filtranda, evaporatione debita factâ crystallizanda, exsiccandaque est, exsiccata materia salsa igni imponenda, quo constet an concipiat flammam nec ne. Hanc si quidem observaverimus, adin-

star

fiat in Salepetræ, totum fornicem demoliri debemus, atque in pulverem tenuissimum, molæ cujusdam ope, redigere, pulveri affundenda aqua calida quo lixivium ex eo extrahatur, hoc evaporatione convenienti imminutum, loco frigido ad cristallifandum reponendum; quod coctionis atque cristallificationis artificium in fine operis hujus, figuris appropriatis declarabitur. Quod si verò flammam necdum concipere ex particulis illis fornicis extractum Sal viderimus, indicium nobis sit, ab aëre illud sufficienter nondum animatum esse. Aër etenim vitam dat, quam ignis fortiter attrahit, sic ut ope ignis aër & vita, undè sal animatum & flagrans efficitur alliciantur. Ignis itaque hîc iterum administrandus venit, fornixque aquâ pluviali continuò humidus seddendus; ubi præstat, si haberi queat, aqua pluvialis illa, quæ venti septentrionalis ope decidit, licet & aqua pluviali deficiente alterius conditionis aqua in ejus locum substitui queat, Affusio hæc aquæ tamdiu continuanda est, semper permittendo ut fornix ritè exsiccatus sit, antequam nova aqua conspergatur, usque dum Sal in fornice hærens beneficio ignis atque aëris satis animatum, flagransque, ubi probationem methodo dicta institueris, deprehensum fuerit.

Hæc via est compendiosa Salpetræ bonum satis in copia conficiendi, solummodo per Calcem, cineres ligni, atque urinam hominis aut
ani-

animalium. Ubi ritè processeris, brevissimo tempore magnam Salispetræ copiam, exiguo sumptu, laboreque ferè nullo comparare tibi poteris. Calx cineresque undè Salpetræ extractum est denuò cum novâ calce, cineribusque novis misceri possunt: atque exinde fornices alii confici, quibus similiter ac antea docuimus urina continuò affundenda, quo ignis aërisque operâ in Salpetræ animentur. Quod si verò semper in promptu sint calx cineresque recentes, præstat fornices, in locum destructorum, ex iis de novo construere, eos autem ex quibus Sal jam extractum est, solo macro maximè humidiori committere, quo ipsi sit loco fimenti, cum impossibile sit omnem omninò salem ad eò separare, ut nihil ejus reliquum maneat.

Hoc omnibus commune facio, amicis verò reservo, quâ ratione ope aliarum aquarum, quæ nihili constant, & omni loco haberi queant, breviori adhuc tempore, ex fornicibus dictis parari possit, major lo gè copia salispetræ, quam urinæ humanæ aut animalis beneficio. Etiam aquæ quædam sunt quas octo dierum spatio in Salpetræ ardens coagulari observavimus, quod sanè secretum omni mundi parte, quæ quidem hominibus gaudet, summo cum fructu ad praxin dirigi potest.

Præter dicta & plurima alia se offerunt subiecta, omnibus obvia, ex quibus fornices parari
pos-

possunt, plus Salispetræ exhibentes quam prædicti, sed sufficient tradita. Hic etiam prætermittere nequeo, quin significem, subjecta nonnulla reperiri, quæ sine præscriptis fornicibus, in quibus tamen secreta plurima adhuc latent, utilitatem summam adferentia, huc minus spectantia, trium horarum spatio in Salpetræ optimum mutari queant, qui labor itidem amicis reservatur, & si divulgaretur nil nisi damnum inferret, præstat itaque tacuisse. Plura in sequentibus ubi de Monarchis septentrionalibus tradetur.

Sequitur adhuc alius modus, sine vegetabilibus atque animalibus, Salpetræ ex Petris, atque Lapidibus in copiâ extrahendi.

Quo itaque sufficienter constet atque ego veritati convenire probem, Salpetræ Sal esse aut subjectum universale, adeoque in omnibus omninò rebus quæ quidem mundus possidet contineri, consultum judico, probationes aliquot ad id accommodatas hîc apponere.

Parte primâ Prosperitatis Germaniæ jam satis superque demonstratum est, ex omnibus quæ mundus habet Salpetræ bonum extrahi arte posse. Quâ methodo autem hoc fieri queat & debeat patefactum minime est. Hanc ergò quandoquidem omnes maximè expetant, primo omnium

omnium prela ad extractionem Salispetræ ex ligno requisita describere mihi proposui, quo sic omnibus pateat, naturæ conveniens esse, facilimoque negotio fieri posse, ut ex quovis ligno exprimatur succus, qui per aërem in Salpetræ bonum mutetur. Vasa autem circulatoria nondum communicare, quin potius amicis aliquantisper servare volui, quæ tamen in hac tertiâ parte apposita sunt.

Similiter nec consultum mihi fuit transformationem animalium, multò minus mineralium in Salpetræ, inimicis revelare. Nihilominus manu ductione meâ tantum effeci, ut quivis sapientum sufficienter intelligere valeat, quæ exhibui, & aliquomodo aperui, factu esse possibilia. Modum autem eadem efficiendi apertè ad eò non tradidi, ne occasionem præriperem etiam aliis ingenium suum in excogitando eo excolendi: alias nulli prohibitum est, informationem pleniorē ex iis qui rerum harum gnari sunt, petere.

Quandoquidem ergò Salpetræ ex lapidibus extrahendi modus imperitis hujus artis omnium maximè impossibilis censetur; eundem in gratiam atque utilitatem posterorum describere constitui; Hujus artificium plus in dignotione lapidum, quam extractione Salispetræ ex iis consistit. Extractio enim non alia ratione perficitur, quam confectio lixivii ex terrâ communi nitrosa, quâ

de re prolixè scripsit Lazarus Ercker. Dignotio autem lapidum eorumque præparatio, quo nitrum aquæ communicent, præcipuum est, & absque ea nihil omninò effici potest in hac operatione.

Principiò omnium necesse est ut sciat philochymicus varios reperire lapides, Salpetræ exhibentes, omnes nempe eos ex quibus communiter vi ignis calcinatis calx conficitur ad ædificia extruendâ. In hujusmodi etenim lapidibus plurimum Salispetræ delitescit, quod ope aquæ communis nullo modo, nullaque methodo exinde educi potest. At verò ubi violento igne iidem uruntur, sal exhibent calidum, beneficio aquæ communis extrahendum, quod quidem sal; Salpetræ non est, facillimè autem per aërem in Salpetræ mutari potest, similiter ut antea antequam lapis combustus, Salpetræ fuit, & primò per unctionem naturam aliam adeptus.

Veritas hujus rei, in omnibus scil. lapidibus, qui in calcem comburi possunt, naturale Salpetræ residere, seq. modo probari potest.

℞. Lapidēs hujusmodi ex quo parari potest calx $\text{Z}\beta$ aut Zj . pulverisâ tenuissimè, affunde Aquæ fortis optimæ tantundem, collocatur vitrum in quo materia hæc continetur loco calido supra cineres aut arenam quo solvatur lapis ab aqua forti. Postquam circiter per quadrantem horæ ita stetit, vitrum ab arenâ aut cineribus aufer, licet lapis in totum solutus nondum sit, & affunde gutta-

guttatim lixivium ligni, usque dum ebullitio lixivii supra lapidem solutum affusi cesseret, atque strepitu sedato ex iis commixtis, nempe ex lapide soluto & lixivio Sal aliquod productum videris. Huic Sali affunde Aquam communem eâ quantitate quæ ad solutionem Salis loco calido instituentdam sufficit, solutione factâ liquor filtretur aut per linteum tenue coletur, quo lapis nondum solutus, fæcesque in filtro aut linteo maneant, liquor filtratus evaporatione in vasculo æneo coaguletur in Sal, cujus pondus indagandum est. Ut autem exactè nobis constet, quantum Salis-petræ in dimidiâ illâ unciâ lapidis fuerit ulterius hoc modo procedendum est.

R. Aquam fortem eâdem quantitate, quâ modò usus es ad solutionem lapidis calcis, eique affunde lixivium similiter quantitate eadem, qua usus ad præcipitationem lapidis soluti, & fiet præcipitatio; præcipitatum coaguletur in substantiam Salis, & hujus Salis quantitas etiâ exploretur pondere; quantum jam observatur pondere minus adesse in hoc Sale quàm in primo cui lapis calcis adest, tantum Salis-petræ fuit in illâ unciâ dimidiâ lapidis calcis. Probatio hæc certissima est, & facillimè hâc ratione expiscari possumus: quot libræ Salis-petræ contineantur centenariio lapidis. NB. Quo probatio accuratissima sit, centenariio minore uti tenemur, utpote ad examen metallorum magis accommodato, & usuali.

Et quamvis ad hujusmodi operationem Aquæ fortis usus inutilis omninò sit, ubi copiâ magnâ sal illud ex lapidibus extrahendum est, non tamen de nihilo est certum cognoscere modum probandi quinam lapides maximè Salepetræ abundant, quo siquidem ex iis Salpetræ extrahendi animus sit, eos assumamus, quibus id copiosè inest.

Hos præter lapides qui communiter calcem calcinatione exhibent, quo murarii utuntur, & alii reperiuntur, ex quibus calx nulla parari per combustionem, & tamen absque ullâ præviâ calcinatione plurimum Salispetræ extrahi potest. Hoc opere qui delectatur, antè omnia exactè dignoscere tenetur lapides ejusmodi, cum Salpetræ contineri iis nemo facile sibi persuadeat. Nec credo unquam ante hoc tempus in usu fuisse Salpetræ ex hujus generis lapidibus extrahendi modum. Nullus an fuerit, qui sciverit in iis Sal dictum contineri, an verò nullius considerationis eum esse judicârint, ignoro. Hoc tamen mihi satis constat, nunquam eum Salpetræ ex iis extrahendi modum in Germaniâ observatum, usitatumque esse, cum tamen maxima ejus copia iis inhæreat, facili methodo extrahenda modò eam cognitam habeamus.

Quandoquidem ergò talium lapidum omnibus locis magna satis copia haberi, Sal etiam petræ facilius ex iis quam ex ligno parari queat,
inter-

intermittere haud potui, quin in Patriæ commodum artificium hoc aperiā, atque hoc loco dilucidè exponam.

Itaque quod spectat lapides, quorum hîc mentio fit, adèd copiosus, eorum plurimis in locis proventus est, ut integros etiam constituent montes, substantia similes sunt molli teneroque calculo, colore albicantes, cinericei aut subrubicundi, facileque comminui, ac in omnis generis particulas figurasque formari possunt, undè in construendis ædibus frequens eorundem usus est, ad varia exindè conficienda, sive ædium angulos spectemus, sive januas, fenestras, gradus, sive alia ornamenta externa. Quamdiu adhuc monti inhærent, nec aëri expositi, duritiem satis considerabilem habent, eandemque semper retinent, ubi ad ædificia usurpati iis locis constituentur, quæ aut omnimodo ac tempore sicca sunt, aut etiam è contrà humida. At verò si ea modò sicca modò iterum humida fuerint, aërique semper obvia, facilè molliem contrahunt, singulisque annis portiuncula dorsi cultri crassitiem ferè habens, farinæ instar, separatur, sicut quotannis imminuantur, adeoque ad ædificia construenda stabilia minimè idonea sint. Lapidicidæ hujusmodi lapides facillimo negotio ab aliis discernere norunt, nec libenter eos usurpant, ubi aliorum copia datur. In his similiter ac in lapidibus qui calcem constituunt, probatio-

nem instituere velle supra traditam ad cognoscendam Salispetræ etiam in iis contenti quantitatem, neutiquam procedit; eò quod inter calcinandum Salpetræ volatile fiat, & maximam partem in auras abeat. Multò minus ex crudis & non calcinatis aquâ extrahere licet, tales enim nil omninò Salispetræ exhibent nisi circiter per anni dimidii spatium ad aërem humidiores collocati fuerint, quo ex seipso in partes abeant; tali enim modo constituti aquæ affusæ facillimè salcedinem suam impertiunt, adeoque copiosè Salpetræ exhibent. Hujus rei & hoc indicium est certissimum: Quod nempe, si tales lapides loco aliquo sicciore delitecant, ad quem pluvia pervenire nequit, nosque eos sæpissimè aqua communi conspergamus, in pulverem seu pollinem mutantur. Secus si eveniat, parum admodum Salispetræ in iis reperiri significatur, adeoque labor frustraneus pronuntiatur. Qui verò 6 aut 8 mensium spatio mollescent atque collabescunt, maximos promittunt laboris fructus, copiam scilicet ingentem Salis optati. Centenarius hujusmodi lapidum collapsorum facillè libris Salispetræ dabit, plus minusve pro conditione lapidis. Extractio lixivii peragitur aqua communi, simili modo quo aliàs ex terrâ eâ quæ in stabulis animalium effoditur, lixivium extrahitur. Qui Salpetræ extrahendi, coagulandi, atque perficiendi modus clarè atque perfectè satis descriptus est

est à *Lasaro Ercker*, quondam cæsareo metallorum præfecto, suæ artis experientissimo libro suo de Probatione metallorum, sic ut dilucidè magis eum exhibere difficillimum omninò æstimem, eò itaque lectorem benevolum ablegabo.

Cum autem non omnium conditio permittat, ingentis ejusmodi molis librum sibi comparare, ad id unicè ut modum extrahendi evaporandique Salpetræ ex eo cognoscat, consultum judicavi, quæ præscriptus Lasarus Ercker circa hanc rem tradidit, in gratiam chymicæ studiosorum hic apponere. Quæ enim ab aliis jam benè tradita sunt, abjicere nunquam constitui, solum quæ mea sunt, iis addo; similiter & alii faciant, alicujus novitatis authores, quo sic ad proximum, cujus causâ, ut nempè eâ inservire ipsi queamus, scientiam nobis Deus opt. max. variam largitus, utilitas indè redundet.

Ut autem notitiam certam acquiramus, lapides dictos distinguendi, necessarium omnino existimo prolixius de iis agere.

Licet ergò hujus generis lapides ubique in mundo copiosè reperiantur, neutique tamen dignoscuntur, eò quod persuadere nobis nequeamus, vel minimum Salispetræ iis contineri. Nam etiamsi lapidis hujusmodi tunc continerentur Salispetræ tunc, & nos eum in quam subtilissimum redigeremus pulverem, lixiviumque aquâ

frigida aut calida indè extrahere allaboraremus, hoc tamen modo Salispetræ nequidem ζj acquireremus. Causa est, quoniam in lapide tali propriè non reperitur mox ubi è terrâ venit, Salpetræ corporale, quod vi aquæ extrahi possit; sed saltem anima quædam aut magnes Salispetræ delitescit, cujus vi illud quod corporeitatem ipsi tribuit, primò ex aëre attrahendum venit, quo sic Salpetræ exoriatur indè Quod vel ex eo constat, quod aliàs, si corporale aliquod Salpetræ in eo lapide statim à principio adfuisset, aquæ ope exinde extrahi debuerit, cujus tamen extractionis impossibilitatem notamus, nisi lapis ille antea per aliquod tempus ad aërem positus fuerit, & cum mollitie simul Salpetræ magnetico modo acquisierit.

Hanc nostram rationem, firmissimam adeò, imperitis necdum satisfacturam scimus, nisi eandem verbis aliis exemplisque variis clariorem adhuc iis reddamus, verum enim verò quâ fieri poterit, ut inexperto ejusmodi omnia declaremus; Pulmentum alteri coquere, & simul in os ingerere, nimium laboris est. Meritò sufficeret veritatem indicasse, modumque exhibuisse, quo operatio institui debeat, licet omnia palpabilibus rationibus stabilita non forent.

Cum itaque præsens opus, de quo hoc loco mihi sermo est, omnimodo novum quid, nec ulli mortalium notum, necessitas rei exigit aliquanto
aper-

apertius & dilucidius totum negotium exhibere. Omnibus rebus suam inesse magnetem, cujus beneficio ex aëre terrâve illud quod utile ipsis est attrahant, jam ut notissimum præsupponimus, maximè cum & in operibus nostris fusè de eo egerimus, sic ut omninò supervacaneum judicemus, eadem repetere. Hoc tamen addam requiritur, mineralia nempè præ aliis rebus vi quâdam magneticâ pollere suamque vitam, figuram, essentialiamque, ad similitudinem animalium ex aëre allicere, ut eò nutriantur, atque augmentum suum capiant, eò verò destituta quasi mortua, ligata, aut omninò viribus expertia observari. exempli gratia. Effodiatur minera vitrioli aut aluminis e terrâ; in hâc si vitriolum aut alumen debite jam excoctum ac maturum sit, illicò ex eâ per aquam communem Sal extrahi potest, & sic vitriolum aut alumen exinde coctione effici; si verò nondum debitam maturitatem adepta sint, nullum inde Sal extrahitur, nisi prius minera igniatur aut torrefiat. Imò adhuc immaturior minera nec vi ignis nec citra ignem Sal exhibebit, sed ad aërem ulterius per aliquod tempus collocanda, quo illud quod ad id ut exindè conficiatur alumen vel vitriolum requiritur, ex eò prius alliciant, & sic hisce præmissis facillime ex eâ per extractionem & evaporationem convenientem alumen aut vitriolū ducitur.

Furnorum Philosophicorum parte secunda,

mentionem fecimus mineræ cujusdam vitrioli, quæ in Hassiâ Herckerodæ copiosè reperitur, illi terræ inhærens, unde tigilla seu crucibula magno numero illic loci efficiunt; dedimusque modum oleum vitrioli rubicundum dulceque ex eâ parandi, hâc tamen admonitione additâ, ne vel minimum nos ex minerâ dictâ olei hujus accepturos esse, si non prius eam in particulas diffractam aëri frigido per semiannum exposuerimus, quo in eo in pulverem fatiscat. Hanc qui observarunt oleum ex eâ confecerunt dulcissimum; Qui vero neglexerunt eam candido ex pectore prolatam, mineram dictam in pulverem redegerunt subtilem, cocturaque in aquâ simplici Sal inde extrahere allaborarunt, at frustraneus eorundem labor fuit, eò quod mineram eam aëri aliquantisper exponere detractârint, & ne granum quidem vitrioli acceperunt; undè occasionem sibi arripuêre convitiis suis me dilacerandi, falsitatisque accusandi. At verò abjectam suam mineram, quod aëri exposita, ex eo vi suâ magneticâ Sal attraxerit, ubi à seipso fatiscere, ex aquæ vitriolum provenire, oculis manibusque observârunt, credere coacti sunt, etiam antea vitriolum aliquod in ipsis delituisse, quod tamen vi aquæ extrahi non potuerit; & sic quod primò reprehenderant, veritati convenire publice postea confessi sunt.

Sic & Æs varium datur attrahendi vi præditum,
unde

unde fusione ubi ex terrâ primum extractum est, metallum nullum separari potest, nisi prius ad aliquot menses aëri exposuerimus.

Quælibet terra nitrosa, ex quo Salpetræ jam semel extractum est, ubi aëri iterum exponitur, de novo Salpetræ attrahit, quod etiam in quovis cinere ligni evenire notamus, omnium verò maximè in lapide calcis calcinato, qui plus salis ex aëre attrahere valet, quam ipse antequam calcinaretur, ponderis habere observabatur. Prima enim vice ex Centenario Salis vix lbij. aut iij. extrahere licet, quo verò postea diutius aëri exponitur, eò etiam copiosius de se sal exhibet, ut satis jam cognitum est. Qui quod diximus ignorat, aut etiam percipere non valet, experiatur, & vera esse quæ attulimus reprehendet. Monitiones ejusmodi nostras efflagitarunt idiotæ, quo sic re melius intellectâ occasionem ipsis præripiamus ex ignorantia scripta nostra calamo mordaci divellendi.

Iterum dico, modò lapides de quibus hîc agitur cognoscantur, licet per aquam simplicem lixivium extrahendo, nihil omninò salis, principio exhibeant, nihil in eo difficultatis esse, nec ullo modo id nos curare debere, sed saltem ad debitum tempus in aëre reliquendos eos esse, & hâc ratione Salpetræ copiosè satis & attrahent & per extractionem convenientem nobis exhibebunt. Antiquiores Salpetræ præcipuè ex lapidibus

bus extraxerunt, qui modus extractionis in totum jam abolitus est; Europæi enim ferè omnes Salpetræ nunc extrahunt ex terrâ cui jumenta insistant in stabulis, aut alterius speciei animalia, cum tamen ipsum nomen Salispetræ indicet, ex quâ materia primum producta fuerit, ex petris nempe atque lapidibus; designatur enim Sal ex petris eductum. Imò & hoc tempore in Indiâ Orientali Salpetræ ex petris elicitur, quod inde ad alias terras naves deportant, sola enim Respublica nostra Amstelodamensis quotannis aliquot millia centenariorum Salis ejus accipit, quod ex solis petis extractum est, sine ullâ alterius cujusdam additione. Quæ causa sit, cur ea extrahendi ratio Germanis nostris ignota sit, hæreo, scientiæ totum negotium committo hætenus in eâ re deficienti. § Sic ergò declarasse nos sufficienter æstimamus, quod ex lapidibus Nitrum extrahi revera queat, ut non videamus cur verbis nostris fidem derogare audeant plurimi. Attamen rationibus sæpè nihil effici observamus, nisi confirmentur iis quæ tactum nostrum incurrunt. Mundus etenim in quo nos versamur otiosos ignorantes plurimos alit, paucos verò qui naturæ abdita scrutantur atque cognoscunt. Difficillimū hinc est & periculosum valdè, cum ejusmodi stultis conversari, multò minus aliquid scripto edere, quod non illicò intelligant, judicium etenim immature ferunt

runt de eo cujus ne minimum ipsis constat.

Quo autem rei certitudo magis pateat, nec aliquis fabulam esse existimet Salpetræ ex lapidibus extrahi posse, loca quædam monstrabimus quibus Salpetræ copiosissime in lapidibus residet. Et quanquam ejusmodi loca varia hinc inde se offerant, ubi lapides Salpetræ continent, nos iis tantum id verum esse demonstrabimus, quibus habitavimus, impossibile etenim nobis expresse hunc vel illum montem in hâc vel illâ regione Salispetræ plenum pronunciare, quem nunquam nobis videre obigit. Omnes terrarum tractus perlustrare nobis non datum, quæ verò loca accessimus, pauca iis intacta reliquimus, quorum naturam penitus non examinaverimus. Exempli ergò loco, partem tantum aliquam patriæ nostræ arripiemus, lapides eos qui in eâ reperiuntur Salispetræ participes omnibus exhibituri, poterit quivis rerum harum studiosus aliis locis idem agere, seduloque in eos inquirere, & observabit ferè omnes montes iis repleti, & tamen nullis, vel saltem paucissimis id notum esse.

In Franciâ & quidem Kitzingæ ubi antequam Belgium accessi, habitavi, sæpius sereno cælo in campum me contuli, minera iam investigandi animo, & quanquam varii rerum ignari nil omninò mineralium in Franciâ reperiri, nec unquam venas auri aut alterius metalli inventas esse

se referant eò quod incolæ omnes uberiore proventu vini frumentique contenti vivant, nec thesauros alios ut inveniant, allaborent, (nulla enim regio est totius Germaniæ, in quâ abundantius, meliorisque notæ colligitur vinum quam in dictâ Franciâ, quæ vini collectio fodinarum vice Francis habetur, fatis ipsis exhibens quod agant) nihilominus tamen cum semper mihi animus fuerit, naturalisque inclinatio ea quæ inter miranda nobis se offerunt Dei opt. maximi opera, intime perlustrandi, intermittere non possum, quin ea invisitem loca, quæ omnibus ad mineralium proventum inidonea, iisque omni modo privata censebantur, exploraturus num quædam se mihi offerrent aliis incognita. Nec vana spes fuit, longè enim plura reperi, quam cogitabam, quæ etiam loca si necessitas exigeret indicare possem.

Quandoquidem autem hîc ea loca indicare solummodò proposuerim, in quibus Salpetræ copiosè parari queat, reliqua mineralia hoc tempore silentio præteribo, ità tamen ut quæ in transitu se offerunt, alia intacta omnino non relinquam. Præ manibus itaque mihi sumam partem Rheni, quæ est inter Kizingam & Aschaffenberg, aperiamque quàm brevissimè (chronicam enim conscribere institutum meum non est) quos, præter vinum frumentumque uberrimè provenientia, Deus opt. max. illis locis concesserit thesauros.

Kizin-

Kizinga, oppidum esse egregium, beneque exstructum, ad Episcopatum Würsburgensem pertinens, impositum lapidi calcis, quamobrem fundus summè fertilis est, Vinum frumentumque affatim de se promens. Quamprimum verò pontem mœni superavimus atq; transgressi sumus, terra arenosa esse incipit, silicibus pluribus prædita, qui præter ferrum & auri aliquid continent; extrahendi modus, parte secundâ Germaniæ prosperitatis detectus est, & hâc parte tertiâ confirmatur.

Ad distantiam milliariis, è regione civitatis dictæ, situs est mons quidam sublimis admodum arboribus ingentibus scatens; In hoc varia se offerunt castella, quorum præcipuum est Cossellense, domus natalitia Dominorum Comitum de Cossel. Ad montis basin ejusdem nominis residet pagus, ad dictam arcem pertinens. In hoc plurimi notantur fontes, quorû plerorumq; aquas sæpius gustavi, easque Salipetræ admodum imprægnatas reprehendi, adeò ut etiam animalia earundem usum omnino avertentur, multò minus homines eas ad coctionem ciborum adhibere queant. Aliqui tamen eorum aquam dulcem exhibent ad usus domesticos accommodatam. Nitrosi hi fontes nullius utilitatis sunt, nihilque efficiunt, nisi quod molas nonnullas circumagant, via singulari pagum percurrentes, antequam mœnum ingrediantur.

Et

Et cùm Præscripti Comites præcipuam dictorum fontium partem ob copiam Salispetræ salutarem cognoverint, insignis capacitatis domum extrui curarunt, quo sic locus daretur commodus iis, qui morbo quodam detenti locum hunc corpus ægrum lavandi causâ accederent, cujus generis tempore æstivo quam plurimi ex remotis satis locis eò confluisse observari sunt, quorum etiam varii balneo hocce debite usi sanitati pristinæ restituti.

Alium præter dictum fontium horum nitrosorum usum, ignorant. Quod si verò beneficio succi ligni cujus copia maxima eo loci datur, aquis dictis vires addere noscerent, mirabilia varia in morborum sanabilium curatione earum usu observarent.

Inquisitioni ergò hujus unde maximè aquæ hæ nitrosæ provenirent, intentus, vicinum dicto loco montem ad aliquot milliaria se extendentem Salepetræ omnimodo repletum esse, idque petris ipsis, ex quibus quicquid est montis concrevit, inhærere comperi. Sedulò itaque cujus conditionis lapides illi essent quos operarii his in locis effodiebant, investigavi, atque copiâ Salp. træ ingenti iisdem contineri cognovi, adeò ut quotquot hîc reperiantur montes, eodem quasi referti visi, imò si lapidum eorum ex quibus ædes pagi Cossellensis constructæ sunt, unum atque alterum diffregeris, undique Salepetræ interiorius

rius scatere observati fuerint. Locum ipsum ubi lapides isti effodiuntur etiam invisi, nihil autem inter effodiendum Salispetræ inveni, eo quod aër nondum vires suas in eos exeruisset. At verò in iisdem aliquantisper aëri expositis copiosè Salpetræ notavi, autopsiam qui amat, pagi Cossellensis domum aliquam ingrediatur, cujus muri antiquiores sint, & Salpetræ uberrime ipsis lapidibus intesse reperiet, similiter & columnas Balneariorum quotannis imminui, sic ut laminæ quædam dorsi cultri crassitiem habentes, semper decidunt, vi Salispetræ segregatæ, uti non rarò summâ cum industriâ & curiosè admodum observavi, summi hujus occultique thesauri usum verum si cognitum haberent Comites, plus longè divitiarum sibi acquirerent ex solo illo monte, quam ex integro comitatu. Nullus dubito, quandoquidem hoc loco thesaurum cum detegam, quin sese exhibuerint, qui ulterius eum invenire, suoque commodo consulere allaborabunt.

Haud procul à monte dicto terrâ tota ferro scattet, non quidem venarum sed renum formâ, sic ut variis diversæ magnitudinis particulis metallum ferri se prodât, aliquibus enim locis nucis avellanæ aut juglandis, aliis verò ovi, pigni, imò etiam capitis magnitudine reperitur, quod ignis vi fluxile redditur, plurimumque ferri exhibet, cujus generis excellentius mihi hætenus nullum

fese obtulit metallum , at nulli notum , cum tamen commodè ad utilitatem hominum præparari possit, eò quod aquæ lignique copia sat magna hoc loco habeatur.

Extendit se hic mons ad aliquot milliaria, pro termino habens Iphoviam , ditionemque ac Civitatem Wurtzbergensem ; adeò ut præcipua majorque ejus pars in ipso Wurtzburgensi Episcopatu locum habeat , undè immensæ comparandæ divitiæ , modo essent , qui operis gnaros , amantesque se præbeant.

Plurimum etiã albicantis, rubicundique Gypsi mons hic præbet , quod vi ignis ad albedinem summam redigi potest.

Præter hæc & marmor , alabastrumque hîc effodiprehendimus, at quæ parum durabilia , cum aëri aliquamdiu exposita nitrosa fiant, atque fatiscant , copiosum Salpetræ exhibitura , modò ritè tractentur , ligni etenim nullus defectus.

Dicto in monte adhuc aliud reperitur castellum, cui Swanbergum nomen est ad Episcopatum Wurtzburgensem spectans , ubi quondam milites virgis militaribus usi sunt , ad indagandos inveniendosque thesauros ipsis usualibus, num tales occasione belli combusto castello absconditi alicubi delitescerent exploraturi ; quid invenerint , mihi necdum constat ; hoc tamen scio , dictas virgas ubique metallum bonum indicat-

dicaſſe. Quæ res occaſionem dedit ſuis locis materiam dictam explicandi. Præter id ad aliquot oigyas nil niſi ejuſmodi lapides nitroſos eſfodêrunt. Hunc locum ſemel luſtravi , reperi- que lapides antè aliquot annos è monte hoc extractos omnino friabiles , maniſeſto indicio totum montem Salepetræ repletum eſſe. Alius præter hunc ſimilis conditionis mons nitroſus mihi notus non eſt , locis intermediis inter Kitzingam & Wernfeld , (quod milliaris intervallo diſtat à Carltadt) qui enim hîc habetur à priori in eo differt , quod lapides , quos exhibet , rubicundioris coloris ſint , nec adeò Salepetræ præditi , quam præcedentis Kitzingenſis , qui & copioſiore Salepetræ gaudent & coloris ſunt magis cinericei.

Ejuſdem generis lapides excidunt etiam ad mœnum propè civitatem Rotenfeldiam , utpote qui Salispetræ tantum non poſſident , quantum quidem illi qui in monte Coſſelleuſi ac Swaneburgenſi reperiuntur. Plures quidem tales lapides Francia tenet , variis locis ſe manifeſtantes , at omnes indicare propoſiti mei ratio non permittit , qui eos ſolum monſtrare volui , quos vidi ipſe , & loca mœno vacina miniſtrant. Cui volupe eſt eos tractare , inquirere licet , omnibus terræ regionibus lapides commodos inveniet , quos exindè dignoſcere poſſumus , quod in aëre aliquamdiu detenti molleſcant , & in tenuiſ-

nuissimas laminas separentur, quibus farina rubicunda adhæret digitis abradenda. Quin & indicium infallibile præbent araneæ illæ, quæ corpore præditæ sunt exiguo, rotundo, pedibusque promissis, abundanter lapidibus ejusmodi adhærentes; tales enim araneæ, non vescuntur herbis, gramine, muscis, aut aliis insectis, sed muris antiquioribus, ac præcipuè omnium lapidibus dictis insidentes, Salpetræ iis inhærente se sustentant; veneni nil possident, contra ac araneæ vulgares domesticæ, quapropter etiam pueri eas colligunt, iisdemque delectantur summè, calculis mollioribus arenosis adhærentes Salpetræ iis contineri certissimè demonstrant, eo enim nutriuntur vitamque conservant, quod notare placuit. Et posito hujusmodi lapidum nitroforum nullos reperiri, non idèò tamen occasio nobis denegata est, Salpetræ ex vulgaribus lapidibus calcis conficiendi, utpotè quorum copia ubique datur, si ligni beneficio calcinentur, succoque ligni, nitrosi efficiantur.

Quid dicam de calcinatâ fece Tartari, quæ maximâ copia toto tractu, qui ad mœni fluvium, inter Bambergam & Francofurthum, quotannis colligitur & abjicitur, cum tamen ex eâ aliquot centum centenariorum pondere Salpetræ extrahi possit, si modò desideraretur. Quicquid enim in eâ continetur Tartari, id omne Salpetræ est, ubi debita ratione cum lixivio calcis decoquitur,

tur, hincque colatura, evaporatione sufficienti prægressâ ad cristallizandum reponitur, animam etenim magnetico modo attrahit, quæ operatio si ritè instituatür trium dierum spatio Nitrum ardentissimum exindè parari potest, quæ etiam longè majoris utilitatis, quam maximo labore ope preli instituta extractio ipsius Tartari, aut alias (Potaſch) prout facere eos communiter videmur.

Præterea & alii reperiuntur lapides, plurimum, combusti, Salispetræ tribuentes, quales sunt Tophi, qui propè Triefelstein, quod cœnobium est ad mœnum situm, copiosè colligi possunt; & aliis Germaniæ partibus integros montes constituunt. Ut adeò materiæ commodæ pro collectione Salispetræ nullibi penuriam esse constet, modò manum operi admove-re haud recusarent homines. Omnibus hi lapides obvii sunt; quis quibus thesauris sylvæ quas minime lustramus, scateant, cognoscit. Temporis ratio si permitteret, varii generis metalla montibus inter Kizingam & Francofurtum sitis, & præsertim Speshardenſi conservari, exhibere possem; quæ patefacere alius locus commodior permittet.

Sequitur nunc Commemoratio prædicti

Lazari Erckers

De modo coquendæ Salpetræ, & quidem primo:

Quâ ratione lixivium ex Terra nitrosâ parari debeat.

Quod si ex ejusmodi terrâ lixivium conficiendi animus tibi sit, eam ad illam profunditatem effode quam probatio tua, bonitatē ejus aut pravitatem manifestans tibi permittit, maximè ubi notabili copiâ id conficere constituisti, locoque sicciore serva. Hinc tibi confici cura cupas ligneas, ejus amplitudinis, ut quælibet earum tantum terræ capiat, quantum circiter decem vehicula trusatilia continere valent; quò adcò pro ratione propositi operis, magnitudineque aheni sufficiens lixivium comparare tibi queas. Communiter enim ad opus ejusmodi, ahenò duorum centenariorum pondus habente, octo cupæ ligneæ requiruntur, hoc ordine collocandæ, ut quovis à latere quatuor habeantur, sibi invicem è regione oppositæ. Eædem à sui lateris vasis proximis tantum distent, quantum vehiculum trusatile terram adducens requirit, imò dimidiæ ulnæ spatium intercedere necesse est, inter cupas dictas & terram ipsam cui imponuntur. Ipsarum etiam cuparum unaquæque in latere à parte anteriore inferioreque foramine prædita sit ad embolum admittendum convenienti. Denique & supponatur iis vas oblongum instar canalis, quod lixivium ex iis recipiat, atque in speciale aliquod vas similiter ligneum, terræ ad illud recipiendum, ex cavatæ impositum, tanquam in commune forum perducatur.

Cupis omnibus sic ritè dispositis cujuslibet
fundo

fundo ligneum alium fundum plurimis foraminibus prædium superimpone , ad duorum transversorum digitorum altitudinem à vero fundo distantem. Huic adhuc alium impone ex juncis seu arundinibus minoribus, quæ ad aggeres copiosè nascuntur, ad crassitiem quadrantis ulnæ colligatis constructum. Arundinum harum defectu fundo perforato præscripto straminis concisi spithamæ quantitatem insperge , superimponendo stramini asseres tenuissimos, ne id dispergatur. Et præparatæ sic erunt cupæ. Hinc terræ, quam jam explorasti & collegisti, eam quantitatem unicuique earum injice , quantum recipere valet , ità tamen ut spithamæ longitudine superiore parte vacua sit ; hoc notato, si haberi possit cinis vetustior coriariorum aut saponariorum , ejus quantum vehicula trusatilia duo aut tria capiunt, primò omnium antequam imponitur terra modò dicta, fundo cupæ supremo injiciendum esse. Terram ipsam superius vimineo tegmine claude , baculo ligneo terræ ipsi affixo. Hoc facto terræ vase contentæ aquam communem affunde , ad eminentiam manûs transversæ, sic ut ea magis vimina quam terram ipsam tangat , ne inæqualitates contrahat atque excavetur locis variis. Stent ita per horas octo , quo tempore elapso per foramen inferius , extracto embolo , aquam affusam effluere permitte , quæ quamdiu turbida est , semper iterum vase

infunde, tam sæpius hoc repetendo usque dum clara exeat, quam serva, vocaturque hæc aqua lixivium debile.

Post hæc Terræ eidem, à qua jam semel lixivium separatum est, aquam communem iterum affunde, quo hoc quod residuum est lixivii in ipsâ terra, extrahat; cujus usus nullus est, nisi quod loco aquæ simplicis terræ novæ affundi queat, plurimum enim sæpè adhuc Nitri continet, sic ut ex centenario ejus Salispetræ lbij aut 4 quandoque extrahere liceat. Extractione hæc peractâ Terram inutilem ex vase aufer, novamque impone; continuaque operationem modo dicto, tam diu & sæpius eam rei terando donec sufficientem lixivii copiam acquisiveris, ne coctionis opus ob defectum lixivii interrumpatur.

Prætereà & ad partem superiorem aheni, in quo peragitur coctio hujus lixivii, vas aliquod ligneum collocandum est, ex quo in ahenum tantum lixivii influere queat, quantum per ebullitionem consumitur quo sic continuò eadem ebullitionis, quantitatisque lixivii in aheno ratio fervetur. Continuanda hoc modo coctio, usque dum centenarius lixivii ex aheno, juxta explorationem minorem, Nitri lb x xv exhibeat, quod duobus diebus unicaque nocte peragi potest.

Hoc sic peractò in promptu adhuc sint necessesse

se est , cupæ duæ ligneæ , ad modum jam præscriptum paratæ , fundoque ligneo, præter proprium , perforato , nec non cò qui ex arundinibus conficitur , instructa , hoc solum notato , quod supremo huic fundo arundinaceo alius adhuc ligneus, perforatus itidem, imponi debeat , cui inspergatur primò aliquid straminis incisi , mox cinerum ligni abietis , fagi , aut alterius arboris , quantitas ea imponenda , quæ ad ulnæ longitudinem supra stramen emineat , aut etiamsi viliori pretio haberi queant, magis, cupas repleat. Non tamen hi cineres , simpliciter adèò stramini imponendi , sed antequam hoc fiat , primò inter se miscendi, mox cum lixivio calidiore optimo humectandi veniunt , ut quasi massâ evadat. Cineribus hoc modò præparatis , cupâ contentis, lixivium coctum , lb̄ x xv probatum exhibens , quam ferventissimum affundendum est , quod sæpius adèò abstrahendum per foramen inferius , donecum ex turbido clarum reddatur.

Postquam sic lixivium omne utriusque cupæ cineres transiit , (quod eam ob causam peragitur , quo omnis illius pinguedo in cineres transferatur , qui etiam propterea ad lavandum fortiores fiunt ,) vase illud singulari serva. Hinc cineribus in cupis residuis lixivium commune affunde , quod ubi cineres transiit , lixivium secundum fortius appellatur ; post hæc tertio affunde

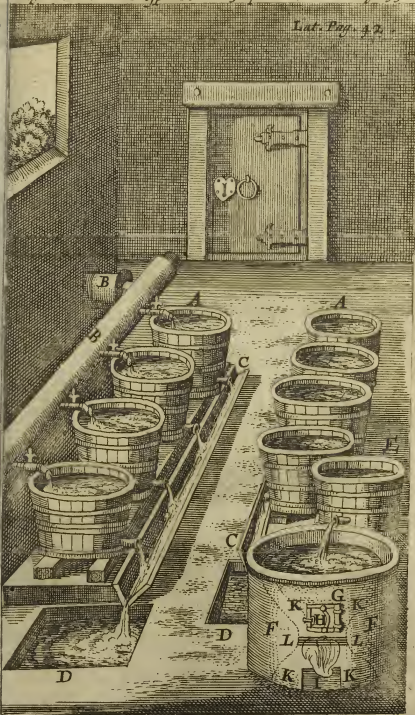
lixivium calidum & quod abstrahitur lixivium Secundum debilius dicitur. Ultimo omnium cineribus lixivium commune frigidum affundi potest, quo omnis omninò vis extrahatur.

Figura apposita No. 1. tibi exhibebit modum, quo cupæ collocari, lixivium præparari, coctio institui debeat.

- A. Cupæ octo sunt ligneæ, quibus terra imponitur.
- B. Canales seu ductus per quos aqua in cupas dictas affluit.
- C. Canales per quos lixivium defertur in vas suppositum.
- D. Vas in quo colligitur lixivium.
- E. Vas exiguum, ex quo lixivium defluit in ahenum.
- F. Fornax.
- G. Ahenum.
- H. Ostium fornacis per quod aheno supponitur lignum.
- I. Ventilabrum inferius fornacis.
- K. Figura interna fornacis.
- L. Craticula ferrea cui imponitur lignum.

*Liquorem ex quo Salpetræ confici queat,
per coctionem, parandi Modus.*

Primò omnium lixivium secundum debilius infunde aheno, institueque coctionem, hinc
li-

lixivium secundum fortius fac sensim adfluat, & tandem etiam ipsum lixivium primum omnium præcipuum, usque dum ahenum ferè repletum, & lixivium ad crescendum aptum satis sit. Ubi jam liquorem coctione fortem satis colligis esse, ligulam æneam perforatam aliquoties usque ad fundum aheni immitte, & quod si lixivium Sal exhibuerit, ad fundum decidere id observabis, quod ligulâ ex fundo depromere potes; Nota, etiam spumam, quæ in fine coctionis hujus copiosè colligitur, sedulò auferendam esse. Hinc lixivii aptitudinem ad cristallizandum explora hoc modo: vel guttas duas tresvè ferro frigido, aut tabulæ ferreæ politæ impone, quæ si consistant, hoc est, inverso ferro non diffluant, liquoris ad crescendum aptitudinem indicant. Vel etiam impone lixivium vasculo æneo contentum aquæ frigidæ, & videbis, ubi liquor ad cristallizandum idoneus satis est, quam primum lixivium refrigeratum fuerit, Salpetræ copiosè generari. Imò & ligula ipsa liquoris bonitatem denotat, ubi liquori immissa & iterum extracta ipsum instar olei sibi adhærentem exhibet. Liquore sic perfectè parato, ex centenario ejus plus quam 70 lb Salispetræ provenient.

*Modus liquorem coctum ad Salispetræ
crudioris generationem ritè usurpandi.*

Liquorem præscripto modo præparatum ex Laheno transfer in cupam angustam ex ligno abietis aut pini confectum, in qua quiete permaneat, usque dum parum refrigeratus fuerit, limusque appareat, & Sal lateribus cupæ granulatum ad hærescere notabis; hinc ubi lixivium frige factum adeò reprehendis, ut digitum ipsi imponere sine adultione valeas, per foramen ad spithamæ longitudinem à fundo vasi insculptum, embolo, quo antea claudebatur ablato, eidem exitum permitte, quod vasis ligneis capacibus admodum, profundisque, ad eam rem ex professo constructis, aut etiam ahenis cupreis, terrâ ferè absconditis (quo enim frigidior magis collocantur loco, eò melius & copiosius Salpetræ colligitur atque concrescit) & Salpetræ crudum duorum ferè digitorum transversorum crassitie, colore partim albicans, partim flavum, partim etiam subnigrum in eo concreescere deprehendes

Postquam liquor hic coctus per dies duos, noctesque totidem in vase ita stetit, lixivium Salispetræ supernatens auferri debet, quod lixivio fortiori mixtū secundâ vice cineribus affundere licet,

*Lat.
Pag. 45*

licet, alias enim pinguedinem nimiam contrahit lixivium, nec ullum Sal generabitur. Accidit aliquandò, cineribus haud adeo bonæ notæ existentibus, in liquore nihil omninò salis colligi, quo in casu præsentaneum magis remedium non est, quam ut lixivium tale fortius debito alii permisceatur, sicque cineribus novis & bonis iterum adfundatur, hinc ad modum præscriptum coctio denuò perficiatur. Similiter & ubi lixivium inter coquendum turbidum admodum reprehendis, unde salis collectio impeditur sæpè, auferendum illud, lotricibusque dandum, ejusque in locum aliud cinerum ope ulterius purificatum, substituendum est.

Modum liquorem per coctionem parandi Sal ex eo extrahendi, colligendique figura apposita N. 2. exhibet.

- A. Cupæ longæ angustæ, in quibus liquor decoctus ex lixivio refrigeratur.
- B. Fornax in quo ahenum,
- C. Vir qui coctionem dirigit, & ligulâ Sal extrahit, quod qualo vimineo supra ahenum collocato imponit, quo sic reliquum à sale lixivium in ahenum rursus defluat.
- D. Corbula.
- E. Cupa minor, ex qua lixivium forte in ahenum defluit.
- F. Matræ

- F. Matræ seu vasa, in quibus Salpetræ con-
crefcit crudum.
- G. Quatuor athena terræ excavatæ impofita,
in quibus itidem Salpetræ generatur.
- H. Vas validum in quod lixivium, à gene-
ratione Salispetræ refiduum transfun-
ditur.

Modus Salpetræ crudum purificandi.

HIS omnibus ritè sic peraëtis lixivioque Sali-
petræ imminente ablato, athena aut vasa Sal
illud continentia attolle, locoque convenienti
ad id ut lixivium refiduum adhuc, in cupam
altam fuppositam omnimodè defluere queat ea-
dem invertè. Hoc factò spatulâ ferreâ, aut po-
tius inftrumento fimili ei quo fabri murarii ad pa-
rietis incruftationem utuntur (cine felle), Salpetræ
ex athenis aut cupis aufer, illudque cupæ inferiore
fua parte foramen habenti, quo lixivium per-
fectè feparari ab eo poffit, impone. Qui ex
Salispetræ coëtoribus crudum illud Salpetræ,
neutiquam purificatum venale exhibent, aquam
putealem puram ipfi affundent, cujus beneficio
rubedo maximam partem aufertur, ad eò ut al-
bicans magis reddatur; quod ab eo feparatur,
lixivio alteri fortiori iterum mifcent, & coquunt
in ufum fubfequentem.

Quod

Quod si animus tibi sit crudum hoc Nitrum , à sale suo omnibusque impuritatibus purificandi , quo pulchrius albicansque reddatur , hoc modo procede.

Rx. *Aquæ putealis* quantum ferè sufficit ad solutionem Salispetræ , camque ahenno purificatorio , prius aquâ mundato , linteamineque exsiccatò , infunde , igneque subministrato ferventissimam effice , huic Salpetræ sensim & frustulatim injice , continuò cochleari Salpetræ in fundo hærens movendo , quo facilius , citiusque solvatur. Hoc solum observato , ignem , dum Salpetræ ahenno injicitur , lenem magis requiri , quo aqua semper calida fervetur. Omni sic Salpetræ in aqua fere soluto , ebullitionem hujus promove ignis augmento hinc cochleari an Sal in fundo aheni resideat grossū magis explora , quod ubi adesse deprehendis , quandoquidem haud ad eò facile dissolvatur , ac ipsum Salpetræ , nec ullam utilitatem lixivio adferat copiosius ei admixtum cochleari extrahe.

Hoc factò , ebullienti aquæ innatantem spumam separa , hinc vasculum æneum liquoris ζ is continere valens , dimidiâ ex parte lixivio reple , quod aquæ frigidiori impone , ad refrigerandum , & ex tempore Nitrum in eâ generari notabis. Et hac ratione explorare potes , an aqua purgatoria fortis nimis sit , nec ne : Quod si enim fortior sit debito , cuticulam ipsi in vasculo

culo contentæ inductam observabis , & hoc ubi contingit , plus aquæ calidæ ipsi adde , ignem in eò gradu caloris conservando , qui ad ebullitionem levem aquæ in aheno contentæ sufficit. Ubi jam ad aliquod tempus ebullitionem eam instituisti , de novo bonitatem aquæ exploramodo tradito , quod si cristallificationem in eâ , nec omnimodam concretionem , in medio hiatu remanente , reprehenderis , res legitimè se habet , secus verò si contigerit , sic ut superius omnimoda detur oclusio , aquæ calidæ affunde , utque dum res ad modum dictum successerit. Post hæc *℞. acetum vini optimum* , ejusque ferè ℥vj. aquæ dictæ infunde , & illicò spumam nigricantem insuperficie ejus copiosè notabis , ubi ad aliquod tempus reliqueris , ob eam quam contrahit crassitiem facillimè auferendam.

Ebullitione sic aliquantisper adhuc continuata , eandem Aceti quantitatem iterum infunde , spumamque ut prius diligenter separa. Hæc aceti affusio , spumæque separatio & tertia vice , imò frequentius adhuc iterari possunt , quo omnimodo pura aqua purgatoria efficiatur , nihilque spumæ amplius appareat. Omnibus his peractis aluminis usti subtilissime pulveritati ℥iij. aut ℥ij. aquæ huic insperge , diligenter omnia spatula agitando , quo sic Salpetræ longiores exhibeat cristallos. Postea Aquam purgatoriam transfer in præscripta vasa profundiora linteami-

ni-

nibusque tege, ne frige fiat, stet sic per horam aut ad maximum duas, & limus flavus fundum petet, hinc aquam eam adhuc calentem in vasa alia ex ligno, & maximè ulmo parata, ampla satis, transfluere permitte, aut etiam in ahenò æneo, ob frigoris actionem majorem terræ excavatæ imponenda, quæ curiosè linteaminibus tege, quo crystallisatio ab imo incipiat, non à superiore parte, uti quidem contingere videmus, ubi à frigore externo integumentis non custoditur, ubi & hoc evenire observamus, quod crystalli haud ita longi proveniant, quam si à fundo crystallizatio inceperit. Stent ita per biduum triduumvè, donec haud amplius crystallos generari videris, quod hoc modo probare poteris: R. lixivii aliquid vasculo exploratorio, in quo si crystallos nullos produci amplius notaveris, reliquum lixivii auferre poteris, hinc Salpetræ spatulâ ferreâ transfer in vasculum, inferiori sui parte perforatum, quo lixivium omne separari melius queat. Et Salpetræ purum, albicansque, nec non à suo sale liberatum habebis.

Lixivium hîc ablatum quandoquidem falsedinem adhuc aliquam possideat, lixivio alii fortiori ad coquendum admisceri potest, adjuvari etenim eo solet Salispetræ crudi proventus.

Sunt qui ad purificationem meliorem, ahenò simul calcem vivam imponunt, unde aqua albissi-

ma evadit instar lactis, & Salpetræ pulchritudinem majorem contrahit.

Est etiam quod observetur, eo tempore quo aqua purificatoria aheni ita continetur, ignem lenissimum requiri, ne ebullitione nimia damnum contrahatur, facillimè enim paucò igne ebullitio ejus causari, & ubi vires sumpsit, difficulter iterum sedari potest. Spumam quam hîc auferas, cineribus ad instar lixivii affunde, ne aliquid pereat undè commodum sperare licet. Aheni fundo, maxime ubi multiplices ad coctiones adhibetur, lapidea quædam duraque substantia instar Tartari, adhærere quandoque visitur, quæ nisi auferatur, facilè adustionem ahenum patitur sub eâ materiâ.

Terra, cinisque à lixivio debili residua, loco quodam commodo congreganda sunt, ibique ad annos 4 aut plures conservanda, quo rursus ad id apta fiant, ut ex iis lixivium extrahi queat; quod quo melius faciliusque fiat, plurimis septimanis antequam in usus ducuntur, foveæ, canalesque quasi in iis fodiendo parandæ sint, quò sic ab eò quò pollent adhuc humore liberentur, solis actione. Nec à vero ita aberrant veteres, in eo quod terram omnem sub tecto melius, fructuosiusque conservari, longeque citius ad debitam bonitatem reduci æstiment, quam sub dio, plurimâ etenim humiditate, pluviam maximè ipsâ plurimum corrumpitur Salpetræ, utpote quod hu-

humiditatem lenem tantum exigit, ut co generetur, humiditatem nimiam summopere fugit.

Præter hæc plurimi etiam terræ huic cupâ adhuc contentæ abietis aut alterius ligai scobem digiti longitudine miscent; ex eâque pinguedine quæ permixta scobi est, Salpetræ etiam generari atque multiplicari volunt, talique modo præpararam terram, dummodo sicciore fervetur loco, anni spatio ita immutari, ut ad usus debitos rursus transferri queat. Imò & hic multum se efficere posse autumant, si terræ ejusmodi sterili, loco sicco recumbenti, reliquias à tincturis, quas alias tinctores abjicere solent, & aluminosas esse constat, affundant, haud tamen adeò frequenter. Aquas præter tales tinctorum, fuliginem etiam terræ miscere solent; imò & cineres, ex quibus communiter lotrices lixivium parant, quo sic efficiatur fecunda magis, citiusque in usus duci queat. Solum hoc notandum, terras quandoque reperiri lixivium atrum crassum dantes, quod per se usurpatum pingue nimis est, cui ut Salpetræ melius atque uberius generetur, macra magis, siccaque terra addenda.

Quomodo ergò, quibusve instrumentis salpetræ crudum purificatur, ex fig. 8. 12. elucescit.

*Modus Crassum, nigricansque Sal Salis-
petræ purificandi.*

SAL illud nigrum aut potius cinericeum quod dum coctione Nitrum paratur in aheno, cupâque angustiore reperitur, in Sal optimum ad usus quotidianos maximè conveniens, nec ullo modo hominibus noxium, redigi potest, si debito modo purificetur, quæ purificatio ita peragitur. Ahenum benè mundatum aquâ puteali purissimâ reple, igneque adhibito fac ebulliat, ebullienti aquæ Sal dictum per vices injice, quo solvatur, quod ut citius & melius perficiatur spatulâ continuò move; ubi omne solutum esse putas, lixivium effunde in cupam aliquam, & videbis crassiora fundum petere, lixiviumque clarescere. Hoc ubi vides, lixivium hoc clarum aheno mundato iterû infunde, continuaque coctione usque dum Sal fundum petere observaveris quod cochleari perforato convenienti ex aheno aufer, corbique supra ahenum collocatæ impone, quo Lixivium omne superfluum in ahenum iterum defluere queat, & exsiccatum perfectum Sal exhibet. Sunt, qui antequam ad usus domesticos hoc Sal adhibeant, decrepitationem ejus præmittunt, vires indè aliquas ipsum acquirere sibi persuadentes. Quod reliquum manet lixivii in aheno ad
in-

instar alterius lixivii ad crystallisandum ordinati, coque, hinc effunde in vasa ad id dicata, & Salpetræ in iis generari videbis, cum enim Sal dictum ex Salepetræ proveniat, Salispetræ lixivium hoc omninò expers esse nequit, quod modo dicto à sale illo separari purificarique potest.

Notandum hîc autem, ubi copia nimia Salispetræ sali dicto permixta est, aut ipsum Sal nigricans impurumque nimis existit, debitum suum candorem unicâ ejusmodi operatione purificatoriâ Sal illud minimè acquirere, ac propterea operationis hujus repetitionem exigi, sicut aquâ novâ iterum solvatur, purificeturque, quò album omninò evadat.

Poterit tamen sal ejusmodi nigrum atque impurum hoc adhuc modo purificari. Solutionem ipsam, aquâm scil. in quâ Sal solutus est, calidam adhuc, affunde cineri cui jam antè lixivium affusum, & lixivium falsum omninò purificari videbis, haud tamen Sal omne quod indè extrahitur album sufficienter est, sed quod ultimò colligitur flavescens aliquo modo, ac propterea adhuc semel purificandum. Nota etiâ hîc, ubi lixivium tale falsum cineri affunditur, operatione peractâ, benè edulcorandum eum esse, ne sal fundo arundinaceo adhærens insequenti tempore affuso lixivio falsedinem indebitam tribuat.

Atque sic Salpetræ excoquendi parandique methodum vulgarem habes; in qua hoc maxime damnandum occurrit, quod proluxa admodum sit, nec ullo modo fluctuosa, ex eo quod ex centenario lixivii, non ultra tres quatuorvè libras Salispetræ accipiamus, quamobrem omnis aqua reliqua evaporatione imminui debet, quod non nisi longo tempore, sumptibusque haud adeò levibus indiget. Huic tamen incommodo quâ ratione obviam eundum, in sequentibus patefaciam, experientias proprias adducturus.

*Modus lixivium crudum ante coctionem
augmentandi.*

Lixivium Salispetræ augmentandi, h. est, Salispetræ in aqua residua ab extractione Salispetræ, proventum uberiores causandi modum, Salispetræ coctores variè hætenus quæsiwerunt, at frustrati, eo quod experimenti minoris, quo omnia hæc explorantur, inscii fuerint. Fit autem ejus augmentatio hoc modo. *℞.* Lixivii cujus cujus centenarius Nitri ℥iv. exhibet, eam quantitatem, quam cupa continere valet, affunde terræ novæ; stent per horas xij, hinc abstrahere lixivium, cujus quantum remanere vides (quod ex vacuitate diversâ mensuræ in qua & antea erat, & nunc continetur colligere licet) tantum
aqua

aquæ simplicis terræ affunde, quam similiter abstrahelixivioque misce & accipies eandem quantitatem, quam antea in tuo vase habueras. Hoc facto, experimento minore explora lixivium, & nitri ℥vj continere illud reperies, lixivium hoc sex ℔ Nitri continens terræ novæ aliæ reaf-funde, & procede modo dicto, accipiesque Nitri ℔9 continens lixivium. Hoc ipsum tertiâ vice aliæ terræ novæ affundere licet, procedendoque modo dicto adhuc plus Nitri ex Centenario lixivii reportabis. Hâc autem operatione sedulò semper cavendum, ne plus aut minus lixivii abstrahamus à tertâ, quam antea in vase habuimus. Hæc de aquæ secundâ affusione addere placuit solius experimenti gratiâ, quo sic quandoquidem lixivium hoc modo plus nitri continere, nec tamen illo modo id ipsum augeri reprehendimus, augmentationis certiores fiamus. Post hæc ad replendam mensuram primam, lixivium debilius loco aquæ adhibere licet, & sic facilius magisque augmentabitur lixivium; hujusque quantitatem ad coctionem sufficientem brevi accipere possumus. Et quamvis hæc augmentatio lixivii laboris plurimum exigit, eo tamen omnia compensantur, quod unius septimanæ spatio, minoreque ligni copiâ, longè plus Nitri acquiramus, quam modis aliis vulgarioribus. Vasa tamen plura ad opus hoc requiruntur, quo separata servati queant lixivia.

Placet & hîc lectori quâ ratione utiliter coctio lixivii instituenda sit manu ductionem exhibere. Primò omnium benè notandum est, quandoquidem coctio magna terræ ingentem quantitatem exigat, nec tamen omnis semper æque bona, (maximè cum experimento eam omnem explorare non liceat) se offerat, cui labores sumptusque iidem qui optimè impendendi; consultum omninò esse, coctionem haud ita magnam instituere, cupisque solummodo tribus quatuorvè eam perficere, quo sic terram optimam convenientem elicere queamus, quam in civitatibus, antiquioribus ex ædibus, stabulis eruere licet, haud tamen nimis profundè. Lixivium tale cujus centenarius Nitri lbviiij. continet, ad lbxviij, aut xx augeri potest, si dicta methodo procedamus. Ad quod attendant Nitri coctores qui regiones eas inhabitant, in quibus ligni haud adeò copiosus proventus.

Neutiquam tamen lixivium hoc modo auctum omne Nitrum ex terrâ ipsâ attrahit, sed semper adhuc aliquid ejus remanet. Ideoque ne terram illicò abjicere cogaris, aquam simplicem ei affunde, quam, postquam per horas aliquot ita stetit, iterum abstrahere, & habebis lixivium debile, quod experimento explora, & procede augmentandi methodo; sic continuus tibi erit labor.

Etiam hîc observandum maximè occurrit,
offi-

officinam, in qua Salispetræ coctio hæc peragitur, humilem omninò requiri, stramineque tegendam esse, quo sic & calor melius circa cupas conservari, & de hyeme æque ac æstate operatio hæc perfici queat, nec lixivium debile congelationem incurrat.

Vidisti sic lector benevole, qua ratione communiter ex Terrâ eâ quæ in stabulis pecudum colligitur, Nitrum coctionis ope paratur. Et licet materialia mea, ex quibus quo modo Salispetræ confici debeat hoc opere aperui, & plus longè Nitri contineant quam terræ illæ, & minori cum labore illud nobis exhibeant; consultum tamen judicavi, viri prædicti celeberrimi diligentissimique fidelem optimamque institutionem, manuactionis loco adducere, ut ex eâ manualia addiscere quilibet queat, & secundum eandem labores suos instituere.

Quemadmodum enim ex lixivio quod ex terrâ fit, coctione Salispetræ paratur, ita & ex eo quod ex lapidibus aut fornacibus calcariis, nisi quod hic ultimus modus, qui noster est, facilior sit, plusque Nitri alio exhibeat. Hæc cui arripient, rem ipsam aggrediatur, nec in vanum labores suos instituet, plurima eaque admiranda Salepetræ efficere licet, uti & in præcedentibus abundè demonstravi, & in sequentibus si Deus vires concefferit, clarius demonstrabo.

Antequam verò praxin ipsam accedam, utili-

tatesque Salispetræ in specie describam , quam mirabile imò incomparabile subjeetum Sal illud petræ sit , ostendam , omninò necesse est. Hanc rem *Parte secundâ Furnorum Philosophicorum , parte secundâ Pharmacopœæ Spagyricæ* , præcipuè verò *Miraculo Mundi, ejusdemque Explicatione, Continuatione* , atque *Defensione* , jam copiosè tractavi.

Ut autem hæc mea scripta defendam , certumque faciam me Salipetræ nimium haud tribuisse , prout quidem imperiti Farneri Fautores falso publicavere , demonstrare conabor, Salem petræ subjeetum mirabilitatis , Monarchamque Monarcharum esse , nec ipso aliquod in toto orbe terrarum robore , virtute, & potentiâ ullo modo æquiparari , imò in minimo præferri posse , quod ut probandum suscipiam , mihi anam præbuit frater quidam Farneri , qui non ita pridem tractatū in lucem edidit inscriptum *Lucerna Salis Philosophorum* , in quo falsè se filium Sendivogii dicit, ipsoque titulo de prædictione sive prophetia trium Monarcharum omninò ad iter accinctorum , mentionem facit , his verbis :

Elias artium artes docebit.

Et illud nostri Cosmopolitæ

Monarchia Borealis adveniet.

Et Bœhmii Teutonici.

Lilium edet Flores à septentrione.

Judicans tres esse Monarchas in viâ , magna stupen-

stupendaque effecturos , id est , primo Eliam Artistam venturum , artesque docturum , secundo Leonem septentrionalem , instar Monarchæ mundi triumphaturum , & denique Jacobi Bôhmii scripta de novo , prælo commissum iri. Ad primum quem Eliam Artistam appellat, quemque hominibus artes demonstraturum vult, quod attinet, videtur semetipsum designare , quia se filium Sendivogii fatetur , ac unicuique scriptis suis promittit , lapidis Philosophorum conficiendi modum se omnes docere velle. Hoc igitur si ita sit , quod nempè hic falso dictus filius Sendivogii magnum secretum Philosophorum possideret , pluribusque æquo pretio idem exhiberet , nullus non fateri cogeretur, hunc esse promissum & prædictum Artistam , neque opus esse expectatione alterius, sed omnes omnino artes in illo residere ac inveniri.

Quia verò hic Elias Artista suis artibus & Monarchiâ mihi plusquam suspectus, ipsiusq; nomen cû patris sui putati re ipsa minime convenit, omninoque differunt, silentio præterire non possum, quin toti mundo falsum ascititiumque ipsius nomen inutilemque Monarchiam exhibeam , ut quid hâc de re judicandum omnes sentiant. Idque non voluntarie , & non sine causâ, imò nolens volens facere cogor. Non enim sum Momus ille qui lumine sinistro opera aut scripta aliorum (quamvis inutilia) corrigere sive emendare

date desidero. Sed quia falsus hic Elias Artista, (vel si mavis adoptivus filius Sendivogii) in suo allegato tractatu, me immeritò etiam, atque plane inique contemptui habet, in numeroque sophistarum ponit, homines præmonens ut sibi ab ejusmodi libris sophisticis caveant, ut hoc ex ipsius scriptis colligi potest, quæ ita sese habet. *Cavete vero fratres à libris Sophistarum, & imprimis moderni I. R. G. cujus nomen, non sine omine hoc anagramma præbet: Vah longus verbo sed ni! supra, itaque facite eum, cum consortibus missum fideliter moneo, ni vos postea serò pæniteat, passim enim querelæ sunt hominum, quorum nummi in tentatione ejus processuum, misere perierunt. Ego verò talem me non agnoscens juxta contra morsus infamiæ me cum veritate defendere cogor.*

Oportet certè sit homo malignus, invidus & litigiosus, nec unquam illum vidi, neque ipsi vel bona vel mala præstiti, nihilominus tamen me contemnit nihilque facit, sine datâ causâ & occasione, idque solum ex invidiâ & odio, quamvis scripta mea antea non modo summis laudibus, celebraverit, sed & illa publice contra Farnerum ejusque assclas me permittente defendere voluerit. Quia vero ipsi nullum super hâc re dedit responsum, neque annui, propterea quod in scriptis meis res ipsa loquatur, sufficientesque testes veritatis adsint, illud absque dubio illum coxit, nullas enim ex illo tempore ab eo accepi literas.

Et

Et si rectè memini, ternas ad me dedit per Henricum Beth (qui scripta ejus hic Amstelodami imprimenda curat) quarum duas tantum reperire licet, ad quas etiam respondi per dictum Beth qui mihi propterea adfuerat. Ad ultimam vero Epistolam nil responsi accepit, quia prædictus Beth id neutiquam exegit, sic igitur usque ad hanc horam eo res permansit statu. Nil autem hinc concludere possum nisi quod aliquot secreta à me expiscari voluerit, ideoque familiaritatem meam quæsierit. Ut autem fallaciam ejusmodi hominum nosse, sibi que ab istis vulpibus ac Pharisæis (lupis potius) alii cavere possint, utile duxi, hujus viri literas ad me exaratas hinc inferre, ut ita omnes judicare queant, quam false ac inique mecum egerit indeque quam impii sint homines hujus mundi in quo vitam jam degimus colligere, quomodoque nulli mortalium ferè amplius fides sit adhibenda, ut luce meridiana clarius ex hoc Monarchâ Artium apparet.

Prima Epistola sic sonat

*Speētatiſſime, Honeſtiſſime, Experientiſſime,
plurimum eſtimande Fautor*

Dne GLAUBERE.

Quandoquidem uniones chymicos indies magis magisque depromas & divulges, & valde metendum,

dum, si ejusmodi margaritas, plures ulterius porcis objiciantur, plus damni inde quam commodi in commune bonum redundaturum, imo eo ipso quod ejusmodi scriptis tibi contradicentes falsos Earneri patronos veritate vincere studes, malum hoc modo magis vires sumpturum. Ideo ego qui lumine natura benè novi quam incurabile malum hâc patefactione producet, non possum diutius quin amice dehorter, rogemque ut in posterum explicatione & divulgatione summorum secretorum, qualia in ultimis tuis scriptis continentur, abstineas, contentusque esse velis illo quod proh dolor! omnino immodice publicatum est, alias meherculè diræ & savißimæ imprecationes antiquorum philosophorum infallibiliter in te cadēt. Sic enim illuminatus philosophus & servus Dei Raimundus Lullius parte prima sui Testamenti loquitur. Per animam obtestor & juro, si forte hac summa secreta patefacis, damnaberis, nam crimen læsæ Majestatis Divine committes, quod tibi etiam novissimo die non condonabitur: Eodem modo etiam adhortantur & exclamant alii philosophi omnes, quapropter desine & finem impone. Deus Opt. Max. benè contrarios tuos destruet. Et ego ipse, si tibi placet, illis unico tractatu silentium imponam, satisque testimonio veritatis tuam personam defendam, non opus est propterea philosophicam artem prophanare; Nam ejus generis socii se tantum eum in finem opponunt, ut secreta eliciant. Spero omnino Dominum amicam meam adhortationem benevolo animo accepturum, quod si alias Tibi inservire potero, erit quod audacter ad me scribas.

In-

Interim obsecro me brevi responsione digneris, quam illi qui has tibi offert reddere poteris. Hisce finiens Divina protectioni Te commendatum volo. Permanens

Hafniæ 26. 9bris.

A°. 1656.

*Doctissimi Domini
officiosissimus.*

J. H. S. filius Sendivogii.

Responsa acturus queso inscribas, Salomon Angel, easque exhibeas illi, qui meas tradidit, & bene sic ad me perferentur. Sciat Dominus me amatorem Chymiae esse, nunquam verò aliquid in particularibus egisse, quod verò universalem scientiam veterum Doctorum spectat, Dei gratiâ, etiam alios erudire posse, qui digni sunt.

Inscriptio talis erat

Speculatissimo, Experientissimoque Domino

JOHANNI RUDOLPHO GLAUBERO,

Summe colendo amico.

AMSTELODAMUM.

Sequitur secunda Epistola sic sese habens.

Honorande, Magnificè Dnc. GLAUBERE.

Re-

Responſiones veſtras gratiſſimas $\frac{20}{16}$ xbris ſcriptas ſummo deſiderio expectatas accepi, & valde gaudeo quod ſeriam meam ſinceramque adhortationem grato animo & in bonum explicaverit, quodque in poſterum curare velit, ut ſecreta in gratiam bonorum, piorumque, ulterius edenda, eo ſtylo tradantur, quem maledici & impii percipere non valeant, quod ſanè optimè factum, mandatoque Dei conſentaneum. Quod vero Dominus mentionem facit, nescire ſe in præcedentibus ſcriptis aliquid ſingularis aut arcani divulgatum eſſe, ſed ſe tantum obiter hinc inde ea attigiffe, gratis dictum eſt. Fateor etenim veritate victus, ac per Deum immortalẽ teſtor etiam hæc paucula tam magnam habere emphaſin, & efficaciam, ut inter mille vix unus hoc ſæculo etiam iis dignus ſit imo non auſim loca allegare, ne in alias manus incidant, attamen quod pauci rem intelligant facit juſtum iudicium Dei, qui ipſis oculos animi claudit, ne pretioſi uniones à canibus & porcis conterantur, non conduceret etiam, ſi quilibet oppidò ſciret, ubi canis ſepultus latet, prout mihi (Deo ſit laus) notum eſt. Inò cui Dominus oculos aperit neutiquam opus habet multa patefactione, ſed paucis verbis fundamentum rei percipere poteſt: ſicut illuſtriſſimus Dyoniſius Zacharias teſtatur, dicens, Philoſophicam artem ita nobilem & bonam eſſe, ut uno die, imò unicâ horâ comprehendendi ac perdiſci queat, ſi non ſcriptores parabolis uterentur, cujus rei veriſſimum teſtimonium in me ipſo poſſum dare, dum captus meus conjecturam mei præceptoris longiſſimè ſuperavit, at neutiquam

lem ingratitudinem à me expertus est qualem tu à discipulis tuis, ita etiam per discursum levem alii licuit præcipuorum fundamentorum notitiam ex me haurire. E contra vero reperio filios ignorantia & dura cervicis difficilius ea capere, dum me cum quibusdam de primariis capitibus agentem considerato respectu abjectioris status, contempserunt, neutiquam sibi persuasum habere volentes; mihi conditionem, naturamque dulcis crystallini fluvii ex philosophico mari salso notam esse; nec ullo modo arcana Dei sine aliquo Academico titulo patefacere ullis posse. O miserandam cæcitatem hominum! qui ita volunt decipi. Propterea iterum spero Dominum meam adhortationem equi bonique consulturum, atque indefinenter gratis Dei filiis suo talento inservire perrecturum, expectando in mercedem cælestem gloriam à Redemptore nostro Iesu Christo, Dei filio, heri, cras & in æternum; promptum itidem atque paratum me exhibeo, ad ea quæ honorificum tuum nomen famamque spectant, tractatu aliquo pro viribus defendenda, testimoniumque tue scientiæ & doctrinæ, sicut coram omniscio iudice vivorum & mortuorum confitebor, præbendum, ut quisque videat, non nisi superbos atque invidos bonas tuas inventiones iniquissimè contemnere, cum utilissimæ sint; eâ tamen conditione, ut Dominus mihi concedat, nomen meum proprium omittam, ne toti Mundo innotescam, adeoque inde mihi postea maximam molestiam creem. Nihilominus tamen ita componam omnia, ut satisfiat Domini adversariis: Certus enim sum nemini horum

ea melius nota esse , quam mihi. Non solum enim experientiam & scientias meas ex auditu , sed ex Archiphilosophi, cui omnium Academicarum contradictiones non sufficiunt, veris manuscriptis hausi. Rogatum volo etiam humanissimè dominus prolixitati meae inscribendo veniam det , non enim ignoro tempus ipsi nil otii permittere , imò deficere. Ideoque & in posterum literis meis non amplius molestus ero. Si verò Dominus ad me aliquid habeat scribere , det literas portatori harum mearum , quo tempore etiam libuerit , & absque dubio ad me perferentur, neque ego responsionem differam , sed etiam me promptum ac paratum sistam ad omnibus talento meo inserviendum , cum mihi certo constet, filiis Dei hac in miserabili presenti atque futurâ vitâ emolumento fore. Hinc obsecro, ut vota supplicesque preces ad consummationem atque perfectionem harum rerum ad Deum fundat, quemadmodum & ego quotidie pro Domino & aliis Dei servis facere proposui. Hisce Dominum meum honorandum , aliis Dei fideli animo commendo , permanens

Dni

Addictissimus servus,

J. H. S.

P. S.

HAsce ut & precedentes literas Dominus proximo suo tractatui inferere, & praelo committere potest, utpote quæ illum excusent, quam seridè admoneatur ut chymica secreta melius recondat, quæ tantum ad liberos pertinent, siquidè improbis, ingratis, arripientibusque canibus nil nisi infernum patet; si quid ad Domini defensionem mihi scribendum, quæso placeat Domino eadem Amstelodami typis dare, eo quod hoc hîc facere occasio se non offerat, placeat etiam summa quædam capita chartæ committere eorum quæ præcipuè à me tractari exigit, mihiq; ea transmittat, cetera mihi solummodo reliquantur, ad honoris Nominisq; Tui defensionem rite debiteq; disponenda & tractanda. Quamprimum responsio Domini ad me pervenerit, scribendi initium faciam. Optandum omnino foret, Dominus unicum saltem, & particulare quid sibi eligeret ad vitæ sustentationem, & sic elaborationem benedicti universalis sibi præ manibus sumeret, unde longè excellentiores usus ad Dei gloriam emanare crediderim. Quemadmodum & praeceptor meus ante ademptionem Universalis hîno viridi contentus fuit, cujus ope singulis hebdomadibus ☉ ℥iij ex ☾ particulariter accepit, quod ☉ ipsi ad diutinum illum Vniversale illud perficiendi laborem ansam dedit, auxilioque fuit. Quem etiam processum particularem ex manuscripto ipsius descripsi, at plurimum & sudoris & carbonum requirit. Confessio domini aperta contra christianos in Apologiâ adversus Farnerum scripta, val-

dè placet, & utile omninò esset etiam in aliis eorum scriptis simili modo procedere. Interim maneo

Domini mei colendi

Officiosissimus servus & fidelis amicus

Hafniæ 20 xbr. St. vet.

A°. 1656.

J. H. S.

Inscriptio

Viro spectatissimo, præstantissimo, atque experientissimo, Domino Joanni Rudolpho Glaubero, amico singulariter colendo

Amstelodamum.

HIsce in Epistolis tuctur & summè laudat scripta mea, offert etiam se illa contra Farneri mendacia ita defensurum, prout coram tribunali Dei tueri vult, expresse dicens me immodice margaritas projicere porcis, serioque propterea admonens, ne maledictionem in me recipiam, in posterum illa secreta detegere & divulgare desinam, jam verò ipsa adeò spernit, hortaturque singulos ut ejusmodi Sophistica vident. Hoc certe est diversi generis frigus & calidum uno ex ore proflare, quo dolo Diabolus homines hodiernos superabit? quid fallax iste

vir

vir responderet si ipsi scripta sua ante oculos ponerentur? Homo si esset æquus annon erubesceret? sed forte tandem in pectore sustinet audaciam quod neget sua esse manu exarata, quod fieri tamen nullo modo poterit, quia testes adhuc sunt præsentēs, quos non latet, mihi ab Henrico Beth literas esse traditas, scriptas ab illo qui nomine Sendivogii gloriatur, meque eidem Beth ad eundem filium Sendivogii responsionem dedisse quam Hasniam misit, (inde enim ejus literæ mihi erant perlatae) in quibus ultimis & quidem in P. S. ipse petiit ut illas scriptis meis insererem, cum ea prælo committerem, ut ita excusarer si forte nil boni postea à me proficisceretur, in lucemque ederetur. Hasce autem ejus literas imprimendas hætenus non curavi, verum tertiâ parte meæ Pharmacopœæ Spagyricæ, qua metalla fluxilia reddendi modum trado, quo destillari, purgari, indeque postea excellentia medicamenta, tincturæque præstantes præparari possint, obiter tamē aliquid ex iis attingi. In secundâ parte meæ Pharmacopœæ Spagyricæ mentionem facio processus alicujus ex H, quem tamen ænigmaticè omnino describo, adeo ut non facile exinde quispiam lapidem Philosophorum colligere poterit, ut hic J. H. S. (ita enim subscribit suas literas, nec unquam proprium nomen notum fecit) metuit, mecum exposcit ac rogat, ne in posterum hu-

jusmodi gemmas porcis projiciam. Quandoquidem autem me non fugit, pretiosos istos uniones, cæcos mundi incolas non facile ab aristis sive glumis decernere posse, exhortationes & admonitiones ejus haud magni feci, sed de hujusmodi summis secretis *tertiâ parte mea Pharmacopœæ Spagyricæ*, ut & in *Testimonio meo veritatis*, puncto 3 sub titulo piscis Eschinis prolixius egi, ad quod hicce J. H. absque dubio irâ excanduit, quod manu ductionem dederim per h₂ pisciculum Eschineum ex mare capiendi. Quia enim in omnibus h₂ spectat, aliisque inde lapidem Philosophorum conficiendi modum demonstraturum se offert, ego verò multis in locis scriptorum meorum adeò clarè & enucleatè hâc de re procedo, metuit ne homines ex meis scriptis methodum inveniant lapidem illum conficiendi, neminemque sic ipsum hâc de re consulturum. Nullam reperio, neque invenietur præter hanc, causâ. Sed certè quod si vir ille aliquam diu igni adstitisset, ejusque ope aliquid effecisset, non adeò omnibus viribus se mihi opposuisset, neque unquam, me ita perspicue procedere, ac omnibus Dei dona oppidè paucis verbis communicare; putasset. Non adeò facilè ad sublimia pervenimus, hoc opus, hic labor est; Libenter tamen Philosophis fidem tribuo, quamvis nequeam percipere possessores hujus secreti tempore unius horæ totam rem, auxilian-

te & annuente numine divino aliis monstrare posse, si modo videat. Quis autem hominum alii hæc faciliè communicabit, ut hic J. H. S. in scriptis suis facit, qui non tantum in datis ad me literis, sed & in germanico quodam tractatu mihi publicè artem, prout Hermes ipse eam tenuit, offert. Certè Philosophus tale secretum possidens nulli hominum illud exhibet, sed quantum potis est, sibi servat, imò se nihil scire simulat. Inauditum est, nec apud ullum Philosophum invenitur, ejusmodi artem particulari quodam scripto, multò minus publico divulgatam esse, mundoque publicatam, ut ipse J. H. S. fecit. Certè si quisquam eo usque pervenit, ut universum opus intelligat, necessario sequitur, posse ipsum etiam particulare aliquod ☉ & ☽ ex metallis elicere, quo victum sibi & amictum acquirere queat, neque opus est Universale illud opus uni vel alteri ut indicet, & vili pretio divulget. Quod nullus non mente sapiens meritò fateri cogitur. Allegatâ epistolâ primâ scribit se nunquam in particularibus aliquid fecisse, in universalibus autem etiam aliis manu ductorem esse posse; quod falsum; impossibile enim est supremos gradus scalæ cujusdam adscendere, antequam inferiores attigerimus, quibus sensim ad summa pervenimus. Inquisitione enim rerum simplicium Philosophi ad Universalis cognitionem pervenerunt, mi-

nime ex lectione multorum librorum, quos ipse in lucerna citat, Universale magnum inquirenti pervolvendos. Fateri quidem cogor, omnes illos authores allegatos magnificè ac verè scripsisse, imò credo etiam verum Universale ipsis fuisse notum, quod verò ex scriptis eorum addisci possit, falsum est, parci enim & cauti in scribendo fuere, hicque unicus illorum fuit in scribendo scopus, ut persuaderent hominibus tale esse in rerum naturâ opus atque artificium. Nemo licet vel doctissimus & subtilissimus sit, indè aliquid exhauriet, nisi ipsi antea à Deo fuerit patefactum vel is alia agendo in ejus cognitionem inciderit, similiter, ut & ipsi authores maximam sic acceperunt cognitionem. Si igitur quispiam per seriam inquisitionem, anatomiamque metallorum atque aliorum subjectorum in veram pervenerit viam, possibilitas se ostenderit, vera transmutatio apparuerit, imò & si scriptorum Philosophicorum memor fuerit, maximè cum dicunt, imprimis vero Sendivogius in præfatione duodecim suorum tractatuum: *Si quisquam eo usque pervenit, ut unum ex vilioribus Metallis, in melius sive præstantius ☉ vel ☿ mutare potis sit, sive transmutatio talis cum, sive sine utilitate fiat, janua ipsi est aperta ad altiora comprehendenda: quod revera verum est; Ferè enim maxima pars eorum, qui artem hanc calluerunt,*

ex improvifo eam nec ullis acutis cogitationibus
fed per alios labores fibi acquifivêre. *Sendivogius*
ipfe fatetur, fe variis artem eam declaraffe, nul-
lum vero fuiſſe qui potuerit credere poſſibiliter
tale effectum ex tam vili materia poſſe produci,
Inquit ulterius *Prius manibus palpari*, (intellige
quærendo & laborando aliis in rebus) *quam co-*
gitationibus explorari poſſe. Addit etiam, *ſi omni ex-*
perientia præſtantiffimi atque antiquiſſimi Philoſophi
reſuscitarentur, noſtrosque hodiernos labores conſpice-
rent, nos imitari non poſſent, imò diſcipuli noſtri eſ-
ſent, etſi veram medicinam habuerint, & nos econtra
artificioſis noſtris deſtillationibus ſuperbi eadem carea-
mus. Inquit denique, *ſe quoties quibuſdam ſummis*
viris judicium de eâ expreſſerit, divulgaveritque, toties in
periculum & damnum incidiſſe. Hic vero qui ſe fi-
lium *Sendivogii* dicit, ſe omnibus cum ſua arte
notum reddit, & offert, quod verum Philoſo-
phum non decet. Quapropter etiam pro filio
illius minimè eſt habendus aut accipiendus,
imprimis quod apud dictum *Sendivogium* nulli-
bi reperiatur, ſe aliorum operam & laborem con-
temtui habuiſſe, & ut *Sophiſtica* proclamaffe,
ut hicce falſò dictus filius fecit. Quin potius li-
bere & ſine ſimulatione teſtatur: *ſi quiſpiam eo uſ-*
que pervenerit ut aliquod Metallum in O vel D trans-
mutare poſſit, ſive lucro, ſive non, ipſi viam patere ad
altiora. Annon multis in locis meorum ſcripto-
rum, notum feci quomodo poſſibile ſit ejuſmo-

di transmutationem facere? Annon adhuc ferè in omnibus meis tractatibus id facio? Annon singulis horis adhuc id facere & verum probare potissum? Cur igitur me falsus filius Sendivogii detrectat & calumniis lacerat, ac si essem sophista? quod sententiæ & sensui Sendivogii repugnat, qui eos qui artis ope possibilitatem transmutationis viderunt, ignobilioraque metalla in nobiliora transformant & transformare possunt semper magni fecit. Impossibile est modum ipsi J. H. S. nullum inter laborandum occurrisset particulariter ☉ aut ☿ ex hno separandi, si aliquid laboris in illo elaborando impendisset. Licet vel minimum promittere ausim, ea tamen mihi est cognitio ut plusquàm decem modis particulariter ex Saturno ☉ vel ☿ separare possim, quemadmodum etiam illud in descriptione hni omnibus notum facere nullus metuo; neutiquam tamen ideo ullus hominum me adeò superbire & laudare mea audiet, ut me aliquid de Universali illo scire vel intelligere exinde deducere queat. Absque dubio, ille, qui quandam ejus cognitionem habet, non adeo stolidus erit ut aliis eapatefaciat, aut ejusmodi divina dona offerat: Nunquam auditum est nisi apud istum J. H. S. Multi quidem de illo scripsere sed unanimiter voluerunt, ne, si quisquam ex illorum scriptis illud invenerit, aut à Deo impetraverit, vel ulli mortalium communicarentur, cò quod donum Dei sit,

fit neutiquam hominum. Hic J. H. S. me reprehendit quod prolixus nimis sim in meis declarandis, projiciamque porcis margaritas, cum tantum manuductionem exhibeam, quomodo particulariter bona medicamenta, ad consolationem pauperum ægrotantium sint componenda, & ille econtra omnibus magnum universale offert, quomodo hæc consonant? Farnerus & ejusdem farinae consocii ideò tantum sese mihi opponunt, ut dum me ad id ut defendam mea scripta incitant, simul etiam secreta quædam eliciant, quòd bene scio Farnerum spectasse, ad quod ipsum muscæ quædam esurientes incitarunt, eum in finem ut aliquid mihi eriperent. Nihilominus haud multum ea curo, cum certus sim, mihi plus adhuc remanere, quam socii isti omnibus vitæ suæ diebus experientur atque addiscent; quod si & hic J. H. S. id ideo etiam fecit, ut aliquid à me expiscaretur, etiam absque damno eadem ratione cum ipso procedere possum quam cum Farnero, mihi que satis reservo, cum tamen invidos tales econtra carere artibus istis constet. Hic J. H. S. literis ad me scriptis exigit, arcana mea non amplius porcis obtrudam, seque scriptis meis tractatu aliquo particulari veritatis testimonium daturum, at sine nomine, quod mihi non placuit, quilibet enim hic dixisset Glauberum sua scripta defendere conari per ejusmodi homines, quo-

quorum nomina ignota sunt, nec qui ea nota facere audent, sicut Farnerus fecit dum quidam ipsius libro diffamatorio elogia sine nomine scripta apposuisse, quorum authores tum temporis apud dictum Farnerum, alio longè nomine vocabantur quam jam in Sueciâ ubi nunc commorantur.

An iidem homines & huic J. H. S. qui etiam iis ex locis venit & nuper Rigæ habitavit ansam calumniandi dederint me fugit. Neutiquam laudes aut mei defensionem expeto à talibus qui nomen suum non detegunt, multò minus illorum obtrectiones curio, veritas idcirco non peribit, neque mendacia persistent, si meâ quid interesset, homines spectabiles invenire possem, qui publicè & verè testarentur, ea quæ apud me videre, neque minime nomen suum celarent; at quid multa? vino vendibili non opus est hederâ. Hoc tamen proposui me occasione datâ viro cuidam magno, potentique omnia patefactarum, & supplicaturum, ut mihi contra calumniatores subveniat. Tantum & (Deo sit laus) scientiæ mihi est, ut cum omnibus societatem & amicitiam inire possim. Memor fui semper Adagii *Paracelsi*, alterius non sit qui suus esse potest, imo etiam invite ad id adducor, sed si necessitas postularit nil mihi erit tam charû, quod nō contra calumniatores impendâ.

Hicce J. H. S. inscribit libellum suum *Lucernam Salis Philosophorum*, fateor ipsum nobis

exhibere lucernam, sed candelæ ardentis exper-tem, quæ lucem præbeat, inquisitores ad veterum scripta ablegat ut ex iis veritatem enucleent, quæ a deo obscura sunt, ut innumeros seduxerint, quamvis omnes vera scripserint, illi non sunt in culpâ, quod permulti frustra laborem & operam in Universali eo acquirendo impenderint. Quid an me igitur J. H. S. sophistam nominabit ideo, quia imperiti aliquot asini secundum ductum meorum scriptorum laboraverunt ac nil invenērunt, non propterea ego sum in culpâ, sed illi ipsi dum ex ignorantia errarunt & nil boni fecerunt. Annon *Geberus*, *Paracelsus* & ferè omnes ab ipso allegati Authores, qui quam optimè diligentissimeque scripta sua exornarunt, ab ignaris pro sophistis habentur, quorum scripta J. H. S. laudat, approbat & citat, sic ut quasi ex multis antiquis novam vestem construat. Hæccine est lucerna sine lumine? Annon hoc est in labyrinthum duci? si lapis Philosophorum ex allegatis ab ipso authoribus potuisset inveniri, non adeò multi in opere suo succubuissent, periissentque. Imò dictus lapis tam communis & vulgaris foret, quam compositio pulveris nocivi tormentarii, cum illa scripta omnino aliquot centum annos partim jam fuere, partim in omnibus ferè linguis passim adhuc excusa inveniantur. Ideoque non est quod aliquis metuet, lapidem Philosophorum
ope

ope hujus J. H. S. lucernæ communem futurum, eò quod lucerna illa haud aliud habeat lumen, quam quod alii jam antè plures annos exhibuerunt Ambitiosè me multa scire, haud pronuncio, nihilominus tamen, volente Deo, in hoc tractatu toti mundo clare lucens lumen candelabro impositum ante oculos ponam, haud obscuram laternâ sine candela & lumine, ut hic J. H. S. fecit.

§ Ex his Candidus & benevolus lector judicare poterit quid de Monarchia artium J. H. S. sit sentiendum; an ex scriptis ipsius ejusmodi Monarchia sit expectanda, quilibet quicquid leget, experietur.

§ Ut autem sententiam meam & hîc proferam, quid nempè Paracelsus indicare voluerit, dū scribit, *secreta summa nō prius nota fieri, donec Elias Artista venerit, eaque docuerit; dico: Quid rei est Sancto viro Eliæ cum artibus? planè nil. Paracelsus aliud quid indicare voluit, optimè is novit, neminem ad notitiam talem pervenire, nisi patefactione Dei, piis precibus, & inquisitione, hoc verus est Elias de quo Paracelsus loquitur, si vocabulum Elias ordine retrogrado legatur, & E in A mutetur, idem erit quod Salia, quibus hæc nota sunt, iisdem Elias Præceptor est. Ubi Paracelsus de Salibus loquitur, addit *Alchymia reperit id in nitro*, indicans hoc modo & monstrans Salia quæ Elias inverso ordine lecta vox significat. Et hæc est sententia mea de adventu Eliæ Artistæ, & adhuc dico,*

dico, cui Salia fiunt nota, ei Elias apparuit. Et sic satis de prima Monarchia J. H. S. & quid de ea sentiendum.

Sequitur secunda Monarchia.

PRO secunda Monarchia allegat Paracelsi prophetiam, *Leonem scil. ex septentrione venturum, Monarchamque mundi futurum*, quæ prædictio minime secundum literam est accipienda. Quid Paracelso cum Leone Boreali; quid ipsi rei cum Monarchis mundi. Sunt qui prophetiam istam uni vel alteri Regum septentrionalium tribuere student, attamen Paracelsi sententia ea minimè fuit, longe aliud voluit perque Leonem istum Salem nitrum intellexit quod Borealibus ventis, pluviis & nive, ad nos solet deferri, & quidem aliquoties quotannis, ut hoc omnibus notum est hinc multi inter Philosophos, quorum etiam aliquot recentiores, magna dolia pluviâ & nive ex septentrione proveniente implevêre, tincturamque ex illâ præparare voluêre, at nil nisi Salpetræ reperiêre, ad quod accipiendum multo breviorẽ ostendi viam. *Paracelsus, Basilius* alique multa de viridi & rubro Leone scripsêre, quæ omnia de sale nitro intelligenda sunt, quod facillime in viridem rubrumve Leonem transmutari potest, quâ de re ipse plurimis in locis mentionem feci.

Di-

Dicat aliquis, quomodo Leo ex Septentrione expectabitur, si Paracellus Salpetræ per illum intellexerit, non enim expectandum quod semper fuit? sed certe adventus hujus Septentrionalis Leonis non est accipendus secundum externum adspectum, cognitumque usum, sed tantum secundum internam virtutem, & in eo absconditum thesaurum, de quo Philosophi ænigmaticè multa scripserunt, omnia quam secretissimè servantes. Certè cui intimum Salispetræ notum est is mirabilia referre poterit, id enim solus verus Monarcha est, politiam bonam instituere valet ipsum possidentes cognoscentesque. Hic Monarcha nulli autor erit, ut alios occidat, bona regnaque aliis eripiat, totumque mundum irrequietum reddat, ut quidem aliàs Monarchas facere videmus, sed pacem & concordiam afferet, militibus ut domi maneant, & opera manuum victum sibi quærant, neque innocentum sanguinem fundant, suadebit; avaris usurariis pauperibus benefaciant, & immoderatæ usuræ finem faciant, injunget; Theologis monstrabit omnes illorum contentiones vanas, nihilque nisi irrequietum, dissidium & discordiam inter homines causare, exigetque ut de amicitia & amore proximi (qui sub inutili lite omninò perit) conciones instituunt, odium omne abdicent, & contra patientiæ atque Christianæ humilitati operam dent. Hujusmodi

modi doctrinas & politiam intima cognitio Leonis Septentrionalis , ac nullum bellum nullamque effusionem sanguinis apportabit. Prius vero quam prædictus Leo dometur cicurque fiat, certe rapidus est , venenosusque basiliscus, & vorax draco , homines bestiasque devorans, civitates & arces devastans, adeoque bona una cum hominibus corrumpens. Sententiam meam his paucis exposui de adventu Leonis ex Septentrione, quilibet fidem rei tribuat ex placitu, & pro lubitu. Atque ita etiam satis de secundâ Monarchiâ & quomodo accipienda.

*Sequitur Tertia Monarchialis Pro-
phetia.*

Quod jam Tertiam prophetiam, concernit
cujus J. H. S. etiam facit mentionem. Spe-
ctant ea scriptorem quendam nomine *Iacob Böhlm*,
qui artem sutoriam exercuit, & multa Theo-
logica æque ac Chymica in lucem edidit, quæ
Johannes Beth iterum prælo committit; quantū
ex iis cognovi, homo is fuit probus, quid verò
in Alchymia intellexerit ignoro, hoc tamen con-
stat, ipsum nunquam chymicos labores exercui-
sse, chymicaque ejus scripta intellectu difficillima
esse, Theologica verò à multis evolvi. Mea hæc
est sententia, huncce J. H. S. tantum mecum expo-
stulasse

stulasse ut ortum inter nos litigium libros ipsius venales magis efficeret. Hoc itaque ipsi simpliciter sic respondi, quod si contrariari mihi pergat nolens volens alio modo ipsi obviam ire cogor, contentionis enim lassus & satur sum. Si litigare velit, litiget cum illis quibus nil operæ & laboris est, cujus conditionis ipse cum affectis, quibus nulla est æconomia regenda, tempus melius impendere possum quam quidē altercationibus istis, quæ nulli utilitatem afferunt, nisi Bibliopolæ, cujus incogniti libri sic optime veneunt.

Ut concludam, male affectum animum J.H.S. candido lectori paucis aperiā. Nam cum illius tractatum inspexissem & percepissem me ita inter sophistas ab illo collocari, fidis aliquibus amicis literas ipsius ad me exaratas ostendi, ut audirē quid de illis judicarent, certē ex omnibus ne unus quidē fuit, qui non admiratus fuerit hujus hominis iniquum animum & falsitatem. Imò unus eorum etiam postea literis ipsi notum fecit, quā ratione constituerim, titulum illum immeritum quem mihi tribuerat, iterum deponere, meque contra summam ejusmodi iniquitatem defendere. Huic hic J. H. S. responsorias dedit, quas etiam mihi ostendit, in quibus inter alia odii sui eam causam prætendit, quod adeo perspicuē alicubi locorum de universali scripserim; imò haud adeo magnum esse despectum, addit, sophistam aliquem vocare. Geberum enim
pro

pro sophista fuisse habitum, qui tamen Rex fuit. Et si quid contra scriberem, se erga me idem effecturum, neque solum mihi sed & liberis meis damno futurum; quod Epistolium adhuc reservatur. Consideret jam vir probus num tale humanum sit an diabolicum? Hæc cum quidam audivissent, suaserunt, ut omnia silentio præterirem, similem aliâs litem inde proventuram, ac cum Farnero olim. Quorum adhortationi annui, me ne semel quidem ipsi responsurum, quanta etiam proferat mendacia, quin potius proposuisse, referens, futuro vere, (si Deo placeat) beneficio preclararum mearum inventionum mihi amicos acquirere, qui non tantum pro me, sed etiam pro liberis meis post mortem intercedant. Non dubito quin aliquando principes personæ inveniantur, quæ inhumanam talem perversitatem evertere valeant. Tritum & vulgare dictum est, Neminem diutius quietum vivere posse quam vicinus permittit; facile qui libenter litigat, occasionem invenit, quemadmodum hic J. H. S. etiam fecit, sed Deo committam, expectans quid justa ipsius manus sit effectura.

Minime credibile est hunc J. H. S. verum universale possidere, eo quod non solum Deo & naturæ, sed & omnibus Philosophorum sententiis repugnet, utpote qui uno ore, illum cui summum ejusmodi Dei donum obtigit, pium, pro-

bumque proclamant, rei veritate victi. Hic vero J. H. S. primo scripta mea contra Farnerum tractatu aliquo ita defendere promisit, prout coram tribunali Dei rationes reddet, (annon terribilia verba?) paulò vero post eadem ut Sophia taxat, nec hocce contentus, minatur & mihi & liberis meis post mortem. Annon præclara sanctitas in corde hujus hominis latet? Cum plus quam crudele & inhumanum factum sit, non potui non facere, quin toti mundo illud divulgarem, ut omnes vere pii & probi judicarent, an etiam Diabolus astutior hoc homine esse possit, qui gloriatur se verum universale possidere, cum satis evidenter ex supra dictis concludi queat dona illa Dei in ipso non residere.

Hæc paucula hic in Parenthesi ad defensionem meorum scriptorum adjicere coactus fui, ut fallaciam hominum depingerem, quidve de versipellis istis vulpibus sit sentiendum patefacerem; quod æquus lector non in malam partem interpretetur, sed detecta in hoc tractatu secreta pro labore lectionis hujus apologiæ reddentium loco recipiat, togo. Notum etiam universo mundo facio, me omnium eorum, quæ ab initio usque ad hoc tempus scripsi, proximo vere publicam demonstrationem inchoaturum, quæ respectu aliarum subtiliorum inventionum de quibus adhuc nil impressum extat, præterquam quæ in hoc tractatu indicavimus omni-

omnino ludicra æstimo, quæ omnia amicis in laboratorio secretiori suo tempore (volente Deo) exhibebuntur.

Sequitur nunc potentissimus Leo, & Monarcha ex Septentrione, cui nemo in mundo comparari debet, nec ullus gloriâ & potentiâ antecelluit, aut similis existet.

PRiუსquam verò de omnipotenti illo Monarchâ aliquid incipiam scribere, utile duxi *Paracelsi* Prophetiam, ut mihi obvenit, ad meliorem cognitionem huc adjicere, ex quâ quilibet qui in naturâ est expertus satis videre potest, *Paracelsum* non Regem, sed magnam mysterium Philosophicum intellexisse, ac designare voluisse, itaque sic illa verba sese habent.

D O C T O R I S

PHILIPPI THEOPHRASTI

P A R A C E L S I

P R O P H E T I A,

D E

Leone Septentrionali.

IN sepulchro meo me haud relinquent, verum inde abreptum versus Orientem deponent; & prædico vobis: Tres Thesauri magni sunt absconditi; 1. VVeyde ad Alpes Iulia. 2. Inter Sueviam & Bavariam: locum non designo, ad evitandum plurium malorum originem, sanguinisque effusionem. 3. Inter Hispaniam & Galliam. Qui autem hos repererit, in Triumphum, cuius admirandum, ducetur. Item inter Sueviam & Bavariam haud vulgaria artificia continentes libri, cum lapidibus pretiosis, & Carbunkulo, se exhibebunt.

Hinc & eorum, qui eos invenient, ætatem indico; Primus erit ætatis 32. Alter 50. Tertius 28. annorum. Hique haud longe post exitum Imperii Austriaci reperi-
entur, & continget, ut hoc eodem tempore flavus Leo ex
Septen-

Septentrione sit venturus qui Aquilæ persecutor tandemque ejus victor existet : hic universam Europam partemque Asiæ & Africæ imperio suo subiciet ; bonam & Christianam profitebitur religionem, cujus plurimos habebit asseclas. Primò erit ipsi molestissimum Aquilæ unguis ex Imperio avertendi, antequam verò hoc fiat, inter omnes in omnibus regionibus maxima dissidia & simultates variæ exorientur, Inferiores insurgent contra superiores, ita ut magnus tumultus futurus sit, attamen membra, salvo capite, nequitie pœnas luent.

Neque hic finis erit, verum magnus ignis incendetur, qui omnia in cinerem vertet, sed omnipotens Deus suis præsto erit, supererit tamen adhuc favilla quædam pietatis, quæ sensim Incrementum capiens, arripientibus metum incutiet ; hæc quod mortuum est redivivum faciet. Inimici & persecutores Christi se potentes dicent, magnam ubique inferentes devastationem, ita ut actionum nostrarum terminus adesse videatur.

Hostem jam in summo fortune apice constitutum, justissimus Deus, exiguæ multitudinis ope fortissimum Leonem Septentrionalem comitantem, cum omnibus Clericis destruet, & funditus extirpabit. Plurimi tamen convertentur, & in omnipotentiam sanctissimumque Dei nomen credent.

Cum hic Leo itaque Aquilæ sceptrum adeptus sit, omnis majestatem ejus reverebitur & sectabitur: hic erit factis consiliisque potens, eumque subditi, qui ipsum

jam respuunt, summo cum gaudio suscipient, superioremque agnoscant.

Deinde; antè dictus Thesaurus inter Sueviam & Bavariam reperiri debet, qui duodecim regnorum divitiis æquivalet; ubi & carbunculus ovi instar nullo pretio redimendus delitescit.

Alter Thesaurus inter Hispaniam & Galliam magnus & potens quidem, priori tamen cedens, in ingressu Leonis ex Septentrione venientis, qui Aquilam ducet, manifestabitur, tumque demum mente evolvant, quis Ego Theophrastus fuerim. Cum jam laudatus Leo septentrionalis cursum suum absolvit, & unguium Aquilæ aciem obtudit, tum Pax & Concordia undequaque certatim advolabunt, præmittet tamen signa & indicia, per quæ, emissos nuncios, adventum Domini indicaturos, nobis constabit. Vnicum adhuc Ego Theophrastus à vobis peto, ne omnes mihi imputetis, quæ jam patefacio, quandoquidem voluntati Dei adversari nequeam, quam in rerum natura executioni mandare debui.

Hæc sunt illa arcanorum penetralia, quæ vobis referare volui. Hic Thesaurus thesauros alios longè exsuperat. Loco eo inter Sueviam & Bavariam artes meæ occultantur, uti sunt; Vera Metallorum Transmutatio brevis via, Universale, Plusquam perfectum, prædicatum Aurum Potabile & Lapis Philosophorum, cui autem ad repertionem Eorum (Deo duce) aditus patet, ibidem præter alios lapides pretiosos Carbunculum inveniet, qui in Cistulâ ab homini-

minibus affabrè facta gemmisque cooperta abditus delitescit, Cistula imposita est & clavis in arcu ferali aurea, Aurea Argentea, argentea Stannea infixa est, & tali in loco quem Deus elegit recumbit.

Omnipotens Deus, illi qui eos reperiet, in omnibus negotiis divinam suam benedictionē largietur & dabit ipsi potentiam omne malum opprimendi & bonum eruendi, quò necessaria quoque à Deo impetrari possint, qui mundum ex nihilo à se conditum in nihilum rursus redigere potest; adsint simul filius & Spiritus Sanctus, benedicta Trinitas in secula seculorum. AMEN.

Primo inquit Paracelsus in hac suâ Prophetia homines eum è sepulchro tracturos, versusque occidentem posituros; quis ad o simplicis ingenii foret, ut credat hoc secundum literas esse accipiendum? quid utilitatis & honoris ad Paracelsum inde rediret, si ossa ipsius effoderentur aliumque in locum transportarentur? quod si ipse adhuc in vivis esset, ne quidem meliorem & præstantiorem sibi optaret tumulum, quam in quo recumbit; Tantæ enim vivens non fuit superbix; minime illum fugit mundi hujus honores fluxiles & vanos esse; nec unquam in sui honorem Epitaphium erigi exegit; quanquam, cum amici ipsius illum in loco honesto deponi curassent, Magistratus in testimonium actorum, lapidi sepulchrali præclarum Epitaphium insculpi mandaverit, quod ipsi sat laudis adferet, dum mundus erit. Hoc igitur sic sonat.

EPITAPHIUM THEOPHRASTI
PARACELSI,

Quod Salisburgi in Nosocomio apud S.
Sebastianum, ad Templi murum erectum
spectatur, lapidi insculptum.

CONDITUR HIC

PHILIPPUS THEOPHRASTUS
INSIGNIS MEDICINÆ DO-
CTOR, QUI

DIRA ILLA VULNERA
LEPRAM, PODAGRAM, HY-
DROPISIM, ALIAQ INSANA-
BILIA CORPORIS CON-
TAGIA,

MIRIFICA ARTE SUSTULIT

AC

BONA SUA IN PAUPERES
DISTRIBUENDA COLLO-
CANDA Q. HONORAVIT:

ANNO M. D. XLI. DIE XXIIII.
SEPTEMBR. VITAM CUM
MORTE MUTAVIT.

Quâ ratione majori laude post obitum affici
potuit, quam quidem hoc ipso Epitaphio fa-
ctum video. Non est tamen quod sententiam
meam

meam instar Evangelii haberi velim; eam tantum apponere placuit, ut pateret, quid ego hâc de re sentirem, quilibet credat quod libuerit, ad me quod attinet, prædictionem secundum verba explicandam esse neutiquam credam. Quod autem dicatur ipsum ex sepulchro hoc in aliud scilicet versus orientem positum iri, ita interpretor. Quod si qui scripta ejus intellexerint, inde quantus qualisque fuerit perceperint, adeoque causam ipsius suam fecerint, scripta contra inimicos Zoilos, atque ignorantes, qui æquè post mortem, ac dum in vivis erat in hunc usque diem inhumane admodum eum exceperunt, & mendaciis, libellisque famosis quasi oppresserunt, defenderint: ex obscuro ipsius tumulo ipsum auferunt, & versus orientem collocant, quo cuivis patefiat, quam vir incomparabilis fuerit, ad quod, permittente Deo, opellam meam, exiguam quamvis, conferre haud recusabo.

Postea addit tres esse ingentes, Thesauros absconditos quos qui invenerit, eum ut inventorem magnifice triumphaturum. Loca hæc, quæ *Paracelsus* designat, ubi Thesauri illi occulti, sunt ubi mineralia effodiuntur, & quidem talia in quibus summa tinctura latet, quæ alias neque in auro, neque in argento, neque in aliis omnibus metallis aut mineralibus reperiuntur. Arbitror *Paracelsum* hæc mineralia cognovisse,

visse, tincturam ex illis composuisse, indeque ejusmodi thesauros obscure adeo describere voluisse.

Ille qui inveniet, hoc est effodiet, tincturamque inde parare sciet, procul dubio magnifiet, maximè si eos aliis patefacere velit.

Credo verò quod si hæc, à pio, probo, & sapiente viro effoderentur, (reprobis enim re-pertio denegatur) ipsum haud vanam gloriam affectaturum, sed se, hoc scire contentum fore; qualis autem hæc minera sit, cui eius singularem ejusmodi tincturam indidit, & quam superbis ac avaris abscondidit, aperire haud convenit. Quia verò omnia in manibus Dei resident qui suis ea quæ aliis denegat, dare potest, nullus metuo quemlibet adeo facile profunde latentem thesaurum exhausturum, et si hoc subiectum notum fecero.

Hoc expertus sum, multò excellentiorẽ tincturã in ipsis latere quam in aliis metallis sive mineralibus, me vero universalem tincturam inde exhaustisse, fixamque reddidiss. haud jacto, tempus enim & occasio hætenus permittere noluit. Particulariter verò sæpenumerò lunæ gradationem ejus operã institui, sic ut fixi aliquid ☉ reliquerit. Ex quo notavi, multa præclara atque utilia effici posse, cum tinctura ea volatilis lege artis fixa redditur & fluida. Si Deus & vitam & vires concesserit, periculũ faciã visurus quid sim accepturus.

No-

Nomen subjecti quod concernit, *Magnesia Saturnina* dicitur. Quæ inter Galliam & Hispaniam in montibus *Pede-montanis* reperitur, vulgo *Magnesia Piemontana* vocatur, sed valde dissimilis est, quædam enim fusci coloris est, quâ veneti vitriarii utuntur dum vitrum parant, ut pellucidum & perspicuum fiat. Vitrum initio colorem purpureum sive ametistinum recipit, qui tamen spatio unius horæ subjecto non inhæret, sed evaporat, eo quod nondum satis fixus, ac vitrum omnino lucidum sit, quod si autem vitrum purpureo colore retinere velint, illico illud quamprimum *Magnesia* in eo liquefacta, ad usum applicare tenentur.

Plurimos ante annos cum adhuc minoris considerationis rebus operam darem, crystallosque in varii generis coloris vitra commutarem, purpureum hunc colorem in igne haud fixum esse expertus sum. *Magnesiam*que multum impuritatum habere, undè vitra mea obscurabantur. Attamen tincturam puram arte inde elicere, ac ab immundis fecibus liberare, ad quod variis mensuris usus sum, haud prætermisi, at nil effeci, donec tandem *Magnesiam* istam nitro fixo permixtam, in crucibulo forti coctione à nitro reſeratam vidi, unde elegans color purpureus provenit, massam hanc effusam in pulverem redege, aquâ calidâ extraxi, per filtrum liquorem transmisi. Tandem vero elegantissimum purpureum,
igneum;

igneumque liquorem accepi, qui ferè singulis horis in frigore tantummodo consistens colorem permutavit, sic ut jam viridis jam cœrulei, jam sanguinei coloris sponte suâ factus sit, mox iterum alios elegantissimos colores receperit. Ex quo liquore de novo puriorem partem separavi, & hoc rubicundo pulvere usus fui ad vitra mea tingenda, quod quidē adeptus sum, sed quia tinctura ipso lapide viridi undè extracta fluxibilior erat, intermittere coactus fui. Hoc tamen expertus sum maximam tincturam in dictâ Magnesiâ latere, abinde rem etiâ altius mente revolvi, Magnesiâ ita fluxilem Dadjunxi, ac aliquid O inveni, sed ad plenioram perfectionem ob defectum temporis, occupationumque copiam, opus perducere nequivi. Ejus sam sententiæ (permittente Deo) tincturam inde elici posse ad metalla, animaliaque. Hi quidem mei sunt conceptus, bene autem novi, ignorantem Momum causam me eludendi hinc sibi arrepturum, quod impedire minime queo.

Hæc in Alpibus Juliæ Magnesiâ Saturninâ multò est purior ac præstantior eâ quæ piemontana, quin etiam plus illi tincturæ inest, quam ope nitri extrahere facillimè possumus, & quamvis fulvi coloris minera sit, tinctura tamen Salis-petræ beneficio inde elicitur elegantissima, coloris viridescentis, similiter modò purpureum, modò cœruleum, modò rubicundum & mox
ite-

iterum viridem colorem assumens, quæ etiam ita fluxilis unamquamque Dfiget, & aliquo modo inauratam efficit. Hæc duo mineralia sæpenu-mero tractavi, viridemque Leonem exinde ac-quisivi, ulterius vero non processi.

Tertius Thesaurus inter Sueviam & Bavari-
am hisce duobus haud multū est dissimilis, pro-
cul omni dubio ejus generis Thesauri & multis
aliis in locis, ubi montes & fodinæ inveniuntur,
se offerrent, modo legitima effodiendi maturan-
dique ratio nobis cognita esset, quæ cognitio
nonnisi filiis Dei conceditur.

Hæc tantum indicare volui, ut quænam
mea de istis thesauris sit sententia, constaret, fir-
miter enim mihi persuasum habeo, universalem
medicinam inde præparari posse, imprimis ex illo
quod splendente metallo plumbaginē repræsen-
tante, omni modo scatet, nec tamen ob summam
volatilitatem metallum ullum fusione exhibet,
cò quod vaporis specie omne avolet. Septen-
trionalis nihil minus ille Leo corrumpere ipsum
valet, suosque fœtus eo pinguiore efficere. Quod
si deus donaret aliquem tali Thesauro is p'ures
sanè artificia continentes libros inveniret quam
quidem necesse.

Quod *Paracelsus* addat Leonē ex Septentrione,
postquam prædictos Thesauros invenit poten-
tem Monarcham futurum, creditu facilè est, ef-
fossis etenim Thesauris locupletatur, pro lubitu
res

res suas tractare valet. Regna integra aliis dono dare poterit, & tamen potentia ipsius non diminuetur, bona itidem præcepta, & politiam instaurare poterit, ubi summa rerum omnium affluentia aderit, sic ut nullo indigeat. Multi probiorem vitam agerent, si non paupertate, & necessitate malè facere cogerentur. Neutiquam mercator falsas merces pro bonis venderet; Jurisconsultus iniquam causam defendendam susciperet; Medicus ægrotantium miserorum curâ superficialem adeo haberet; Concionatores ita suis auditoribus indulgerent, contra conscientiam dicerent; Imo omnes adeo ad bellum proclives forent, (in quo & sanguinem humanum profundi, & regiones devastari notamus) si non habendi cupido; sic nec ita injulte varii judices jus dicerent, si donorum non haberent rationes; nec Magistratus subditis suis sic bona eriperet, si aliàs auri atque argenti particeps fieri possit. Omnia hæc vitia Leo Septentrionalis, ubi Thesaurum invenit, abolere, ac contrà bonam politiam, pacem & quietem recuperare potest. Opes enim & divitiæ litem in pacem transmutare valent, quas Sept. Leo abundanter exhibere potest, ut adeo meritò titulo potentissimi Monarchæ insigniri queat. At verò si eidem malus socius sulphur scil. jungatur, quod ipsum irritet, venenosior Basilisco evadet, momento homines, bestiasque interficere, imo arces, montes, & fortifi-

tificationes ruere, atque annihilare potis est. E contra verò cum thesaurum invenit cicur, & liberalis fit, iram omnem deponit, omnibusque dona dat varia, gratissima.

Porro inquit *Paracelsus*: Fulvum Leonem ex Septentrione venturum, qui Aquilæ ungues hebetes reddet, quæ sanè unicè intelligenda sunt de transmutante virtute Salispetræ ad perfectiorem augmentationem metallorum, unde ☉ & ☿ cum carbunculo acquiri possunt, plurimum conferente, minime verò de Rege quodam Septentrionali, Aquilaque Romana. Fulvus etenim igneusque Leo, de quo hîc agitur, hoc est Nitrum fixum, si jungatur aquilæ volatili, id est salî volatili corrosivo, hæc ab illo superatur, domaturque, quia corrosiva vis quâ pollet aufertur, ut adeo chymicæ expertus satis intelligat, quid *Paracelsus* intenderit, Præpotentum & Monarcharum illorum nullam rationem habens, ut colligere est ex ipsius Manuali, ubi scribit, Rubri Leonis sanguinem cum albæ aquilæ liquore commiscendum, atque ex iis coctione justâ universalem tincturam extrahendam esse.

Male igitur illi faciunt, qui *Paracelsi* scripta & prædictiones hæc aliter interpretantur. Magno desiderio exteros desiderant Monarchas, sed experientia docuit, illos Leones nil secum adferre præter ventrem famelicum, qui vix ovibus & agnis omnium regionum bene expleri

potest. Deus illos à nobis avertat , pacemque & concordiam continuare velit , quod maximè optandum.

Uterius inquit *Paracelsus* thesaurum & secreta recondita, quæ detegere coactus fuit, viam proximam ad descriptionem lapidis Philosophorum præbere , quem si quis invenerit, januam aperire cognoscens, carbunculum is ovi magnitudine juxta cum aliis gemmis inveniet, quæ capsulâ ex gemmis auroque confectâ conservantur, hæc sepulchro aureo , aureum argenteo , argenteum stanneo, cui super imposita clavis.

Numquid ergo stolidus adeò quispiam erit ut allegata secundum verba interpretetur. Nullus sane nisi lumine naturæ privatus. Nunquam auditum, carbunculum ovi magnitudine reperi- tum fuisse, neque Romani, neque Græci aut Persiani Monarchæ habuisse talem feruntur, unde igitur eundem *Paracelsus* solus habuisset.

Vident itaque omnes Prophetiam hanc nequaquam verbotenus esse accipiendam. Quod verò universalem medicinam carbunculum vocet, in eo non peccat, quia & alii Philosophi tincturam suam hoc nomine donarunt, atque hoc solum ob formam quam habet, nam si tinctura quædam candida metalla flavum in- tingere debeat, rubicunda sit necesse est; undè etiam quidam Philosophi tincturam suam Hamatidem vocant, similitudinis ergo.

Imò

Imò cum de carbunculo referatur, ipsum nocte instar prunæ seu carbonis ardentis lucere, & tamen lapis ejusmodi nullibi aut visus sit, aut repertus, necessariò sequitur, quæ de eo traduntur, non ad verbum esse intelligenda. Gemmariorum primarii ne quidem se cum vidisse testantur. Rubini Orientales Gemmarum rubrarum nobis notarum præcipuæ habentur, quorum vix unus qui magnitudinem unguis superat invenitur, qui etiam si purus & lucidus, multis millibus ducatorum venit. Granati itidem rubri sunt, at vilioris pretii, nocte haud magis ac Rubini lucent. Quod autem carbunculo nocturna instar prunæ scintillatio tribuatur, haud sine ratione factum, neutiquam sanè ejus rei authores habendi sunt mercatores gemmas continuò tractantes, ac si ejusmodi lapidem vidissent unquam, sed Philosophi ipsi, utpotè quorum verba quæ de præparatâ tincturâ scripserunt, falsè verbotenus scriptores postea accipienda esse voluerunt, quasi in rerum naturâ carbunculus ejusmodi daretur sibi persuadentes. Veteres itaque Philosophos ejusmodi lapidem qui nocte luceat, revera descripsisse, haud est quod inducamur credere, quin potius nobis persuadeamus, veritate rei victis, illos neutiquam naturalem, sed arte præparatum lapidem, suamque tincturam intellexisse. Quod etiam nomen ipsum indicare videtur, carbo enim prunam majorem,

rem , carbunculus vero minorem significat .

Quod si quispiam cæco huic, superbo ac impio mundo juramentis comprobare conaretur, ex carbone ligneo vel lapideo rubicundum ejusmodi lapidem nocte lucentem confici posse, omnibus certe ludibrio exponeretur, meraque figmenta proponere diceretur, & hac de causâ nullus unquam, licet vel maximè de rei veritate certus, eâ de re quidquam scribere ausus fuit.

At inquiet aliquis, unde tu hæc scis, & quibus notis hac in re tibi fidemtribuendam esse probas, cum nullus hæc ita sese habere unquam scripserit? cui respondeo me unicuique liberum relinquere, velit dictis hisce meis fidem dare nec ne, mihi perinde est. Dico tamen me ope salis (sed non communis) atrum omnino carbonem spatio horæ unius in rubicundissimum lapidem fusione mutare posse. Carbones enim nil aliud sunt quam fixum & volatile sulphur, quod si fixum volumus, tale evadet, sin volatile, & tale erit. Carbo ligneus (magna tamen est differentia inter illos) licet vel per centum annos vase quodam ferreo, arctissimè, ita ut nil aëris ingrediat, conclusus, in igne etiam vehementissimo detineatur, ne quidem levissimum consumptionis aut immutationis indicium exhibebit, accedente vero aëre, uno momento in cineres redigetur. Intellectu sensuque si vales rem hanc tecum prolixius perpende, multa reperies utilia

lia & bona, si Deus oculos animi tibi aperuerit Rubicundus hic lapis, vitri formam habens, ex crucibulo effusus, in tenebris carbonis ardentis instar splendet, ex quo, scilicet carbone, eum etiam comparari nosti. Et quamvis vitrum hoc multa bona in Medicinâ & Alchymiâ præstare possit, neutiquam tamen Philosophorum lapis est, carbunculus ipsis dictus, qui fixus ignique resistens esse debet, quod utrumque vitro huic denegatur, cum volatile adhuc sit, ignisve vi facile mutari queat.

Lapidem hunc ex sale & carbone aliquoties composui, sed nunquam tempus mihi fuit illa ad perfectam fixationem redigendi, ideoque quid ulterius ex illo confici possit certo determinare nequeo. Hujus tamen amatorem Divinorum miraculorum inscium nolo, quod scilicet dictus meus lapis carbonis, sive carbunculus ruber, si in aëre solvatur, viridem igneum liquorẽ exhibeat, cujus illi ope unumquodque Dmōre sulphureo inauretur. Si vitam & vires Numinis clementia suppeditaverit, & inimici mei occasioque permiserint, aliquando, ut quid inde sperandum sit patefiat, fixationis opus institutam.

Dic Lector amice, qui nulli parti addictus, annon ex brevissimo hocce de Carbunculo discursu, plus ad te lucis redundaverit, quam ex obscurâ J.H.S. lucernâ, in quâ plurimorum

quidem authorum nomina citantur, ast nullius scripta explicantur, quod magis est in labyrinthum alios deducere, quam viam veram monstrare.

Addit *Paracelsus* Carbunculum capsulâ ex auro gemmisque fabrefactâ recondi, hanc capsulâ sepulchrali aureâ, hanc argenteâ, hanc denique stanneâ, quæ sanè verba haud magis ac præcedentia alio longè sensu quam proferuntur sumenda sunt; ad quidem enim capsularum sepulchralium ea multitudo atque varietas. Hæc mea hîc opinio; quandoquidem (ut *Paracelsus* lib. vexat, testatur, dum inquit: Aurum multum Jupiter, & non parum argentum habet,) in stanno ☉ atque ☽ spirituale delitescat, ☽ autem ☉, ☉ vero tincturam contineat, de iis quasi capsulis sepulchralibus nos hæc intelligere debere.

Dicat aliquis, cui ergò usui stannum atque argentum, si ea prius removenda sunt, antequam ad capsulam sepulchralem auream perveniamus, carbunculumque continentem impetrare queamus? nonne mox ab initio lapidem talem in ☉ quærere possemus, stannum atque ☽ intacta relinquentes? objectioni huic facillimè satisfacere possem, rationemque cur *Paracelsus* talia scripserit sufficientem reddere, ni improbis Zoilis ejusmodi magnæ considerationis res communicare inconveniens judicarem.

Hoc tamen hîc prætermittere non possum,

liquorem scil. mercurialem excellentem in Jove delitescere, clavis illius qui sepulchro incumbit, hoc est Salispetræ beneficio indè extrahendum. Liqueor hic Mercurialis Drepagula solvit, eamque ad id quod in ☉ optimum est extrahendum aptam efficit, ex quo postea Carbunculus paratur, ☉ enim omne seminis minimè naturam refert, sed domunculæ aut integumentum, semen in se continentis, vicem solum gerit, quod necessario auferre debet, qui semen ipsum exigit.

Quam appropriate genus metallicum malo vegetabili comparari queat, aliis locis indicavi. *Saturnus* arboris radix est; *Mars* truncus; *Iupiter* trunci cortex; *Mercurius* succus intra corticem truncumque contentus; *Venus* folia virescentia; *Luna* flos albicans; *Sol* fructus aut pomum arboris semen vegetabilis continens. Ut enim pomum ipsum semen arboris haud esse, sed verò nucleum interiori ejus parte reconditum, sic ut pomum semen solummodo custodiat, omnibus constat; sic & ☉ seminis metalli rationem neutiquam habere, quin semen tantum conservare verosimile est. Cui jam clavis vera obtigit, quam capsulæ sepulchrali aureæ *Paracelsus* imposuit, intimum nempe salis Nitri, is non solum capsulam stanneam, verum & argenteam aureamque referare, eamque quæ carbunculum aliasque gemmas continet, ex eâ auferre poterit.

Hæc sunt quæ de Carbunculo illo magno Capsulis sepulchralibus profundè adeò delitescente ex opinione mea proferre placuit. Aliis alia proponere permitto; veteribus enim pertinaciter pro suis conceptibus, tanquam pro aris & focis pugnantibus hæc minimè offero; difficile cum sit canem antiquum loris assuescere, sed iis solis, qui veræ Medicinæ Hermeticæ studiosi juniores sunt, nec ex lectione plurimorum authorum in varios errores jam abducti. Etiam maxima arcana simplici omninò stylo pertractanda esse, nec ullo modo prolixitate eadem indigere qui credere recusat, optatam metam nunquam attinget, licet vel omnium Philosophorum libros memoriter recitare valeat. Atque hæc hoc loco sufficient.

Ultimò sub finem Prophetiæ *Paracelsus* addit: Deum opt. Max. inventori horum thesaurorum potentiam, fortitudinemque summam, quâ mala omnia opprimere, bona patefacere, & quicquid utilitatem habet impetrare queat, concessurum. Certè quicumque Universalem ejusmodi inveniet Thesaurum, noxium omne suppressere, & quicquid contra humano generi ullo modo salutare, necessariumque, quantum possibile detegere allaborabit. Philosophi enim dicunt: *Ars nostra vel invenit virum probum piumque, vel etiam talem efficit*; hoc est, impossibile omninò est, impium ejusmodi posse esse, cui the-
sau-

fauri tales obtigerint, sic ut magnificianda illa Dei dona ipsi ad probitatem, misericordiamque incitamentum haud præbeant.

Quî posset homo, tantis à Deo bonis donatus, tantæ malitiæ esse, ut aliquem, à quo nullum unquam detrimentum passus est, contemp-tui haberet, calumniis læderet & vexandi animo in litem traheret? Nonne potius extremam adhiberet diligentiam, ut nullum dissidium moveretur, & motum jam, quantum fieri possit, componeretur? An non sui officii crederet, omnes totâ viâ aberrantes in rectam viam reducere? indoctos docere, ægris medicamenta communicare, egenis consilio & re auxilium præbere, imo omnibus sine discrimine personarum, bonis æque ac malis, benè facere. Talia Deus opera exigit, si quando alicui talem Theaurum Universalem dono obtulerit.

Nisi brevis esse studuissem, hanc *Paracelsi* Prophetiam, clariorem reddere, & manifeste probare potuissem, illam secundum syllabas non esse intelligendam, sed *Paracelsum* ad magnum hoc *Universale Philosophorum* respexisse, quod hæc verba, quæ sub finem ejusdem Prophetiæ habentur, clare satis innuunt: *Vt omnia mala opprimantur & omnia bona eruantur, simulque omnia necessaria & utilia acquirantur.* Hæc verba aperte satis Universalem Theaurum Phi-

losophorum indicant , quo omne malum opprimitur , & omne bonum eruitur , omniaque necessaria & utilia acquiruntur. Tali modo ego illa concipio , alius alio modo , utcunque libuerit interpretetur. Cum enim Leo Thesaurum Mineralem dictum invenerit , in tantam & excandescentiam & potentiam incitabitur , ut facili negotio Aquilæ , hoc est adversarii sui , unguium aciem hebetare possit. Aquilæ impossibile est Thesaurum talem acquirere , Leoni autem facillimum , nullum enim datur in rerum natura subiectum , quod Leonem igneum adeo potentemque facere queat , quam quidē Magnetia Saturnina , quapropter facile corrosiva omnia domat & ungues eorum præscindit. Quæ hic adduco , experientia attestatur , ideoq; plura adferre nolo. Hoc tamen de naturâ proprietatibusque Leonis & aquilæ superaddendum censeo.

Satis superque constat , Aquilam omnium volatilium , Leonem verò omnium quadrupedum Regem nuncupari. Non , quasi verò Aquila maxima inter aves , & Leo inter Quadrupedes fortissimum maximumque esset animal ; minime gentium ; dantur majores & aves & quadrupedes , quam Leo aut Aquila ; Anseres , Cygni , Ciconiæ nostrates Aquilam magnitudine vincunt , taceo adhucdum de aliis magnis avibus , in Asia , Africa , &c. inter quas recensetur Struthius , qui equi instar , Equum velocita-

citate cursus exsuperat. Ingentis talis staturæ quoque sunt Rinoceros & Elephas, qui Leonem non magis quam struthius aliæque aves Aquilam reformidant, nihilominus tamen Leonem & Aquilam tanquam Regem agnoscunt, & quidem jure merito ob eorum animalium velocitatem, fortitudinem, aliasque virtutes.

Historici tamen Gryphum quoque & Dragonem inter aves maximaque animalia numerant; Gryphus depingitur ab iis animal pennatum dimidia ex parte Leonem, reliquâ Aquilam referens, unguibus, alis & capite aquilis simile, reliquâ corporis parte Leonē exhibens. Sed hæc Philosophorum Poëtarumque fabula, per quam alia mysteria atque arcana patefacere voluere. Nusquam etenim in toto hoc Systemate talis invenitur draco qui volat per aëra, aut ignem expuit; sed hæc omnia Salpetræ indicant. Volunt Gryphum tantarum virium esse, ut militem armatum equo insidentem per aëra devehere valeat. Hæc & majora præstare potest Salpetræ: Castella enim integra, munimenta & Propugnacula cum multis hominum myriadibus ad aëra tollere valet; utinam hoc tam notū non esset. Philosophi suum draconē inter alias aves tantummodo adumbrarunt. Noster draco nunquam moritur, nisi ope fratris & sororis sui, hoc est fixi Leonis, & corrosivæ fluxilis Aquilæ, quod etiam de Gryphis prædicari posset: nam ex fixo arden-

ardente Leone, & fluxili corrosiva Aquilâ, nil nisi Gryphus creatur, ex parte Aquila, ex parte Leo, qui summæ molis montes ad æthera extollit, cum inter sese digladiantur, sese invicem obtruncant, & ex mortuo cadavere resuscitantur. Sic ex Grypho alii Leones aliæque Aquilæ regenerantur, & si libuerit, Aquila æque ac Leo vulgari aliarum ferarum carne escari & saginari potest, ut deinde innumeros generent Gryphos, quibus non solum in bello contra hostes, sed etiam in montibus ad effodiendos Thesauros, & effossos in nidum deportandos, uti licet.

NB. Fertur Gryphus multum colligere aurum, quod in nidum suum defert. Sed hæc omnia de viribus & virtutibus Salispetræ sunt intelligenda, de quo prolixior multoque clarior esse possem, si ob impiam scelestorum turbam non prætermittere cogerer.

Jam cum Philosopho Virgilio tenebrosum Antrum, Speluncamve Sybillæ ingrediamur; & videamus, num libellum (hoc est, Salpetræ) in quo omnia naturæ secreta habentur, ibidem invenire possimus. Vel potius cum tribus Magis aut Regibus ex Oriente adventantibus stabulum intremus, & filium ex Virgine natum, mundi, Regumque omnium Regem ibi quæramus, & debitis muneribus ornemus, ut ætas & vires ejus increcant, & augeantur, & tandem trium suorum fratrum, ut *Vegetabilis*, *Animalis* & *Mineralis*

neralis morbos pellat. Auro, Myrrha & Thure infans hic ad sustentationem non eget, neque inde potentior fiet, sed ipsi Auri, Myrrhæ & Thuris loco multiplicandi ergo alias tres species donabimus; vicem auri implebit vulgare sulphur; myrrhæ, vulgare Sal; thuris, virentes ramuli externi abietis aut sambuci; exindè ipsi lectum sternemus, hæcque erunt ipsius involucra. Sal, quod sulphure animatur, & in lac convertitur, cibus ejus erit, tamdiu donec magnus fortisque satis imò potens Monarcha factus sit, tumque tutori suo Josepho pro laboriosâ tutelâ luculenter remunerabit.

Magi & Philosophi infantis nostri stellam observârunt, quæ tam lucide micat, ut intuenti obfuschetur visus, neque sine visus detrimento eandē diu aspicere quis possit, unde merito *filius Solis* nuncupatur; nam extra solem nulla datur clara lux, ideoque Rustici talem stellam non animadvertunt, Chymici vero, quandocunque placuerit, tale lumen ipsi conficere & videre possunt.

Haud spero, aliquem hoc sinistre interpretaturum, quod per simile loquar, & Salpetræ Infantem à virgine in stabulo natum appellem; nemo me ignorare autemet, magnum hîc dari discrimen, inter natum Jesum, & Nitrum, is quippe peccantis generis humani Redemptor & Salvator, quamvis in stabulo sit geni-

nitus, cœli tamen sanctorumque cœlestium Monarcha factus est; hunc adoramus, hunc honoramus & laudamus ob gloriosam nativitatem, naturæ humanæ assumptionem, acerbam passionem & mortem, lætam resurrectionem, victoriosam ad cœlum adscensionem, & S. Spiritus missionem, qui aliquando venturus est ut mundum igne devastet, & fatentes maximè hircos à lactantibus & lanigeris ovibus separet, quod omnes pii avidissimo pectore expetunt, quæ omnia à nullo comprehendì possunt: hinc Judæi, Turcæ reliquique Ethnici, quorum cor induratum est, illa credere nolunt. Horum gratia, quò oculis eorum eximatur festuca, miserandam hanc Salispetræ nativitatem naturali similitudine enarrare volui, contra quæ nihil opponere possunt, verum credere coguntur, quia hæc ab homine in rebus naturalibus fieri possunt, quare à Deo plura majoraq; præstari non possent. Obmutescere debet quicumque ex cæcitate & contumacia credere non vult, Christum Jesum, à sanctis Prophetis diu prædicatum Messiam, per quem corruptum genus humanum à Satana liberatum, & cum cœlesti Deo Patre in gratiam rediit, existere posse.

Quæ hic de nativitate Salispetræ narro, intellectu sunt facillima. In stabulis nascitur, Parens ejus est Sol, Luna est mater, ventus semen paternum spiritualiter in madidam stabuli terram defert,

fert, ex quo prægnaus facta virginea Terra post debitum tempus uterum in lucem exponit.

NB. Illa Terra, quæ herbas, gramina & metalla producit & conservat, mater appellatur; Terra autem illa, quæ talia non producit ut in stabulis &c. adhucdum virgo censetur, quæ postea tam nobilem prolem edit. Nulla Terra, ex qua Herbæ, Arbores & Mineralia enata sunt, unquam rursum concipit, aut unquam talium productionem intermittit, & eam ob causam omnium rerum mater dicitur. Illa autem Terra, quæ reperitur in stabulis, quæ neque solares neque lunares concipit radios, neque Pluvia neque Rore irrigatur, nihil producere valet, nisi Radii à sole per aëra in eam immitantur, tumque prægnaus virgo in stabulis parit sobolem, quæ à Philosophis triplici donorum genere ad conservationem afficitur; nempe sulphure, loco Auri, fixo eo itidem & purissimo; sale loco myrrhæ, quod purum & præservativum est, & loco suaveolentis Thuris, succo aut resinâ abietis vel sambuci. Hæc tria infantis novi sunt alimenta. Virentes abietis aut sambuci ramuli lectum ipsi subministrant in cunis; Sulphur & Sal dulce lac præbent nutriendi ergo; nihilo igitur quam bono Tutore Josepho, qui pluviam frigidumque aëra ab infantis hujus lectulo arceat, opus habet. Tali pacto tenerimum nostrum infan-

fantem nutrire & ad regiam suam Monarchiam elevare possumus, eò cum pervenerit omnes fratres suos sanos divitesque facere potest, nam Vegetabilia utilia alimenta tantum desiderant, sive pinguem terram quærunt, ex qua sani perfectionem suam consequi, & sese augere possint, quod Salpetræ ante omnia præstat.

Neque Mineralia aliud expetunt, quam ut impuritas & sulphur superfluum ipsis auferatur, quò post perfectam purificationem semen suum, hoc est Aurum, ejicere possent: quod Salpetræ perfectissime facit. Deinde Animalia nulla sibi alia quærunt alimenta, quam quæ terra ipsis supeditat, quibus Salpetræ omnino adesse debet. Salpetræ itaque est omnium Vegetabilium, Mineralium & Animalium unicus servator, ad eum Anima humana nullo modo pertinet, quæ Jesu Christi propria est. Corporibus autem Salpetræ est medicamentum utilissimum.

Quodcunque hoc in loco profero, idem in aliis tractatum meorum locis alio modo, aliaque oratione conscripsi, plura itaque superaddere supervacuum planè puto: quicumque ad lucem hanc lucentem candelam suam caliginosam accendere non potest, is per omne vitæ suæ spatium cæcus a deoque incurabilis erit.

Quomodo sulphur cum Sale præparetur, ut lac Virgineum fiat, pluribus in locis jam abunde inculcatum. Quo pacto Cuxæ aut lectuli formari

mari debeant statim in principio hujus operis indicavi. Nihil itaque restat, quam quod manus admoveatur operi, si honorem & bona à summo Monarchâ consequi optemus.

Salpetræ unicus artifex metalla ad materiam primam reducendi, aut eadem astra reddendi. Nil enim aliud Astra, quam purus ignis, operationes igneas exercent, igneque producant uti per Salpetræ in fimo Vegetabilia putrescunt, & ad perfectionem & multiplicationem reducuntur, sine qua putredine nulla unquam Vegetabilium multiplicatio fieri potest, uti ipse Christus testatur; *Si Triticum in Terra putrescat, nullos producere potest fructus.*

Eadem ratio est in Animalibus, præcipue tamē in Ovis avium, quæ antequam Pulli excluduntur, foetere & putrescere debent: ideo plurimi metalla ita inquinare & ad primam reducere materiam frustra conati sunt; quamvis Philosophi velint, Metalla prius putrefieri debere, quam multiplicari possint, non tamen talem intellexerunt putrefactionem, sed metallorum putrefactio ope ignis fiet & fieri debebit per artifices in hac terra, uti in cœlis per astra metalla sunt elaborata, naturam enim imitari debemus. Et quoniam natura omnia metalla per ignem cœlestem generat, idcirco nulla alia via artifici est tentanda, sed natura imitanda, si bonum aliquod efficere velit.

Vegetabilibus & Animalibus libenter humidam putrefactionem relinquimus, Metallis autem sicca & ignea competit putrefactio, quæ spatio duarum aut trium horarum perfici potest, quemadmodum in Continuatione mea Miraculi Mundi, & Testimonio Veritatis, videre licet, hæcque unica causa est, contra quam plurimi impigerunt, quod nihil boni consequantur. Ante putrefactionem non potest augeri, & omne quod aliis rebus putrefactionem inducet, ex duobus natura sua contrariis constet necessum est. Aqua affusa aquæ manet aqua, nilque mutatur; ex igne & aqua autem multa mira proveniunt. Si Corrosivum Spiritum Nitri, Salis vel Vitrioli, alii Corrosivo Spiritui super infundamus, facile se recipiunt, commiscentur sine strepitu, & nil novum inde gignitur, verum semper manet acidus Spiritus Corrosivus. Si lixivium forte addamus simili lixivio, nullus excitatur strepitus, neque mutatur. Sin autem idem lixivium commisceamus cum Spiritu Corrosivo, alterum operatur in contrarium alterum, & ex utroque mediæ naturæ quid nascitur, quod neutrius similitudinem refert: Hoc clare patet in forti nitro fixo, sive alio lixivio ligni, cum infunditur in ∇ , & alterum agit in alterum, ex utroque tum oritur medium quid, scilicet urens Salpetræ, quod omnia ad putrefactionem adigit, illorumque multiplicationem pro-

promovet, quod in vegetabilibus & animalibus aliquo modo notum est; In Metallis autem in hunc usque diem à Philosophis secreti instar fuit habitum, hincque in putrefactione, quippe quæ artificii clavis, toties erratum, & nil ad optatum finem hæctenus perductum fuit.

Quandoquidem igitur metalla per Ignem putrefieri debent, nullum commodiorem reperimus, quam Salpetræ, quod horæ unius spatio omnia ante præparata metalla putrefacit & multiplicat, videlicet cum commoda & humida matrix Igni apponitur, in quam semen suum mittere, ut ibi multiplicetur potest, semen enim sine matrice non multiplicatur, quod in vegetabilibus & animalibus quotidie observatur.

Quemadmodum autem Vegetabile semen pingui humidaque terrâ ad multiplicationem suam, animale vero animali matrice, opus habet, ita quoque metallorum semen metallicâ eget matrice, sine qua multiplicari nequit: Quantò aptior & commodior est matrix, tantò nobilior quoque fructus est, & contrâ.

Omnibus jam constat, quò contraria sunt fortiora & meliora, eo meliores esse fructus, sicuti jam dictum. Quo fortius ∇ & fixius Sal sive lixivium confunduntur, eò melius & copiosius Salpetræ conficitur. Cum maxime corrosivos Spiritus per metalla concentramus, & adhuc magis

corrosivos reddimus, ut & Sal fixum, persilices concentramus & magis igneos facimus, multa mirabilia varia edunt opera. Nam cū vulgò contraria tantum Salia præbeant, concentrata erumpentes fructus, arboribus similes, elaborant, de quibus *secundam Furnorum partem de liquore sili-cum* videre licet. Hoc est quod percipiamus & credamus, nempe, quò contraria sibi invicem magis contrariantur, eò majores fructus provenire. Quoniam autem ignis & aqua ex natura suâ sibi mutuo valde contraria sunt, ideo majores quoque procreant fructus, quam vegetabilia aut animalia, scilicet metalla.

NB. Si artifex adhuc vulgari calidiorē ignem & frigidiorē aquam excogitare, aut alicubi reperire possit, necessario quoque metalla vulgaribus præstantiora produci debent.

Quoniam autem inter omnes non datur Salepetræ ignis calidior, frigida conjux ipsi associanda est, & nuptiæ apud inferos celebrandæ sunt, tum uterque filios divitiarum & sanitatis relinquet. Per universam Germaniam forsitan & alia regna, ita usu observatur, ut, cum duo matrimonium contrahunt, sponsus æque ac sponsa biduum aut triduum ante celebrandas nuptias in balnea ducatur, ibique lavetur, cum in finem, ut alter alteri eò sit charior; & licet optimas induant vestes, & ornatu mundissimo se-

se ornent , omnem tamen deinde deponunt ornatum , cum se conjungere & multiplicare cupiunt.

Idem de Metallica nova multiplicatione intelligendum est. Cum utraque pars tantummodo sana & bene constituta est , quamvis externus ornatus vilis sit , æque pulchros potest procreare liberos , ac personæ regales , quæ $\odot$, D , Gemmis & margaritis onustæ decumbunt. Hinc liquet vestes nihil ad rem facere , sed multiplicationem solummodo à sanis beneque constitutis corporibus pendere , quod Pythagoras quoque probe novit posteritæque tradere voluit , dum observavit , metallorum animam per artem ex corpore expulsam confestim in proximiora transmigrare corpora , postque eorum interitum rursus in proximiora : hinc in magnum incidit errorem , dum statuit , idem quoque locum habere in transmigratione animæ humanæ , ibiq; eandem esse rationem ; quod scilicet anima unius hominis non statim in alium hominem , sed æque in pecora , aves , pisces &c. transmigret ; eam ob causam posterie ejus , quorum magna pars Africam incolit , hoc ipso momento ne unicum quidem vermiculum occidere volunt , metuentes nempe , ne tale aliquod animal interimant , quod Patris aut Matris animam continet : præterea innuebat animam hominis meliorem & placidiorem in Ranis quam in potentif-

fimo Rege habitare. Error hic haud dubie inde ortum duxit, quod vidit metallorum animas, ex corporibus suis jam expulſas, proximiora & commodiora occupare ſubjecta. Quò purius anima metallorum in ſuo diſceſſu ſubjectum reperit, eò libentius hoc occupat. Nobis Chriſtianis perfectior de anima hominis data eſt cognitio, quàm Pythagoræ: in metallis autem enunciatum Pythagoræ locum habet, quod nullus expertus Philoſophus veritate unquam refutare poteſt. Hoc certo certius ſcimus Deum mendici alicujus animam tanti quanti Regis habere, corpora autem differentiam inferunt, cum alia aliis ſint ornatiora. Docet nos etiam nobilis & haud fucata Alchymia, quod anima ꝑ aut ꝑriſtam bona ſit quam ipſius auri, hoc intereſt, quod eorum corpora ſint majora & robuſtiora, adeoque nobilis eorum anima ob corporum rudem craſſitiem ab inſciis contemnitur & rejicitur. Hinc curioſi naturæ ſcrutatores operam dederunt, ut craſſa illa corpora evertere, eorumque animam puram elicere & in meliora & puriora transferre poſſent corpora, quod ipſis quoque ex voto ſucceſſit, & per extractas animas, imperfecta & impura metallorum corpora, in puriſſimum aurum tranſmutarunt; neque illis ignotum fuit, craſſa & impura metallorum corpora particulariter purificandi artificium, veluti ac ægra humana corpora vi atque ope medica-

men-

mentorū purificata pristino sanitatis vigori restituantur. Cum enim experto medico impurus obvenit Patiens, quem sanandum suscipit, ante omnia, si forsan Scabie, Scorbuto, Lue venereâ, pustulis aliisque fœtentibus vulneribus laboret, purgans ipsi præscribit, quo omnes impuritates primum expellantur. Deinde ægrum uti permittit domunculâ sudoriferâ, in quâ sudor ita promoveatur, ut ex calore valde debilitetur. Ultimò in Conclave eum deducit aëre puro præditum, refocillationis ergo, in eoque ipsius curam gerit, usque dum sanitatem puritatemque pristinam recuperavit, & quod si purgatione sudorisque provocatione primâ purus æger factus non fuerit, eadem remedia iterat, toties quoties res ipsa exegerit, ægerque perfectè ab impuritatibus liberatus.

Simili omninò modo Chymicus peritus in purificatione metallorum imperfectorum procedit, omne enim, quo speciatim prædita sunt, excrementum, impurum ac fœtidum sulphur superfluum, ignis ope, auxilioque capsularum ad sudandum accommodatarum, expellit, usque dum puritatem debitam acquisierint. Ars ergò artem imitatur. Quod si Medici omnes Alchimix Astronomixque peritiam haberent, capsularum sepulchralium tantâ copiâ haud indigeremus, in iis enim ars una vera alteram de se continuo producit.

Astronomus vitæ modum terminumque homini exhibiturus, primò omnium in horam nativitatís inquirít, cujusque conditionis aspectus eo tempore in firmamento dominium præcipuè obtinuerint, expiscatur, quæ ubi cognita habet, calculationis ope bona malavè puero dum in vivis est obtingentia prædicít.

Prognostica hæc licet omnimodo infallibilia haud sint, neutiquam tamen ideò in totum rejicienda; experienciâ enim plurima quibus fidem denegamus alias, verà esse sæpè experimur; nec sine ratione est, quod ea magni faciamus, sed haud coactè id fieri debet, dici enim vulgò solet: *astra inclinant, sed non necessitant*. Ut enim homo aspectu pravo ortus doctrina atque informatione probus reddi potest, sic ut nullius momenti hîc sint aspectus. Ita & contrà aspectu optimo editum conversatione pravorum corrumpi non rarò observamus. Quæ eadem Alchimia vera etiam demonstrat. Ut enim quamprimum in lucem editus est infans, aëremque haurire incipit, influentias tales, ex opinione Astronomorum, attrahit, quales eâ horâ astra de se emittunt in inferiora, adeoque horum naturam imitatur.

Ita & recens natus infans metallicus, partus momento, astrum metallicum, attrahit, simile ei, cujus imperium eo tempore viguit, adeoque qualitates astri hujus qualitatibus similes accipit. Et licet infans metallicus primo nativitatís

tem-

tempore aſtri boni particeps factus fuerit, accidentaliter tamen poſtea infici poteſt, ſic ut metallum pravum inde exſurgat; ac è contra pravum quod initio fuit, arte, diſciplinâque ignis commodâ, eò reduci poteſt, ut optimum inde metallum proveniat, ut hoc experientia quotidie teſtatur, nec niſi ab eo cui natura latet negari poteſt.

Quod ſi jam aſtra ſuperiora tantas exercere vires valent, quid obſtat quo minus & inferiora eaſdem ſi non majores exercent, modo ritè ea regamus atque domemus. Superiora poteſtati noſtræ ſubjecta minimè ſunt, ſolius Dei regimini ſubmiſſa. Inferiora autem ad placitum noſtrum à nobis tractari poſſunt. Medicus ea ad medicinam, Chymicus ad Alchymiam applicare poteſt. Cui jam aſtra inferiora ritè uſurpandi ſcientia conceſſa eſt, ea maximo cum honore, ſummaque utilitate præſtare poterit, ſivè Medicus iſ fuerit ſivè Chymicus, quæ alii gravi cum dedecore damnoque intacta relinquere coguntur. At verò pigritiei ſocordięque nimium huius ſæculi homines dediti ſunt, ſic ut pauci reperiantur qui naturæ arcana ſcrutentur. Plurimi ſunt qui Philoſophi docti titulum ſibi vendicant, & tamen fundamentorum Philoſophiæ veræ omninò ignari ſunt. Verorum Philoſophorum hoc æſtimatio nulla ferè eſt, cum tamen ſincerè ad id nobiſcum agant, naturæque

H 5

in.

interiora perspicuè ob oculos ponant , scripta optima nobis relinquentes. Sic Pythagoras , de quo supra mentio facta est , eò quod animas metallorum ex uno in aliud deferri , atque in hoc atque ac in priori operari , adeoque & hoc animare perfectumque magis reddere observaverit , similiter & se rem habere cum animâ humanâ putavit ; hoc modo posteros suos ad Universale particulareque metallorum opus quasi ablegans.

Ad eundem prorsus modum & Virgilius fecit , dum cadaver suum in partes dissecari , continuaque instillatione olei ardentis ad vitam reduci voluit. Forsan in eas cogitationes quod inciderit , occasio fuit , vel quod corpora metallica emortua ignis operatione atque additione animata iterum reddi observaverit ; simile & in homine fieri posse sibi persuasum habens. Vel quod impossibilitatem hujus facti benè cognoscens , posteris causam , cur tale quid in corpore suo perfici jusserit , curiosius indagandi ansam præberet , adeoque multiplicationem propagationemque corporum metallicorum (ut Pythagoras animarum) digitis quasi indicare voluerit.

Certissimum est , ei , qui Nitrum debite cognoscit , illudque , formâ ignis metallicis in corporibus ut operetur , efficere valet , nihil difficultatis esse , ad id ut multiplicetur ☉ universaliter , & viliora metalla perfectiora fiant parti-

cu-

culariter ; Quod hîc addere placuit. Benè ipsi qui ad Dei gloriam proximique commodum à Deo concessis utitur.

Atque hæc hoc loco de Salispetræ nativitate multiplicatione , Monarchiâque potenti , pro ratione temporis dicta sufficiant , plura, aliâ si Deo placuerit, occasione.

*Sequitur usus atque utilitas
Salispetræ.*

Postquam sic generationem Salispetræ ex omni regno , Vegetabilium nempe , Animalium atque Mineralium, exhibui. Reliquum adhuc est , quam miraidem in Medicinâ atque Alchimiâ præstet , paucis demonstrare, quod neminem hætenus Philosophorum fecisse notamus, omnia sibi pro secretis reservantes.

Quandoquidem ergò initium rei jam supra, parte secundâ hujus libri, fecerim, ubi de sêparatione aliquâ humidâ sermonem institui, hoc est , ex omnibus etiam vilissimis metallis aurum atque argentum beneficio aquæ nitrosæ extrahi posse tradidi , sic ut quilibet modo manum operi admoveat , sustentamentum suum uberrime indè haurire queat , benè cœpta ad finem perducam necesse videtur. Cum enim modum ipsum extractionis illic loci prætermiserim, amicorum plu-

plurimi illustrationem dictorum efflagitarunt plurimum, sed eorum petitioni satisfacere hactenus nullo modo potui, eò quod occupationes plurimæ tempus scribendi mihi denegarint.

His itaque nunc aliisque gratificaturus, nobilissimum hoc artificium aperire decrevi, ita tamen ut quædam mihi reservem, ne inimicis omnia communia adeò reddantur. Quod si quis amicorum pleniorẽ explanationem desideret, eorumque quæ omisi additionem exigat, ejus facilè mihi erit petitioni satisfacere.

Non solum ergò hæc ars conducit ad id, ut ex omni arenâ, terrâ, lapidibus, imò auri argentique metallis vilioribus, ☉ & ☽ fixum maximo cum commodo extrahamus, sed etiam ut ☉ atque ☽ volatile atque immaturum extrahamus, fixumque reddamus, & quidem compendiosè adeo, ut nullius ferè sumptus aut laboris res sit. Imò quod si nulla haberi possent metalla pauperiora, lapides, aut similia subjecta, ☉ atque ☽ continentia, cum tamen omni mundi parte copiosè satis se exhibeant; summo nihilominus cum fructu ars ea exerceri potest circa metalla imperfectiora, qualia sunt ☿, ♀, ♀, ♀, ☿ Calmeii, Zinck, Wismuthum, Cadmia, Arsenicum, Auripigmentum, Granati, Talcum, Smiris, Hematites, & ejusmodi fossilia, ☉ atque ☽ ex parte fixum, ex parte etiam

volatile continentia , ope Aquæ nitrosæ commodè extrahenda.

Præter hæc cum fructu itidem ex omnibus ex argento arte factis , sive inaurata ea fuerint sive non, ☉ optimum segregari potest, aded ut etiā, licet vel grana paucissima ☉ in portiunculā ☽ con-
tinerentur , fructuosè ea separari queant. Et quod si collibitum alicui fuerit , ☽ separatim auro iterum imprægnare , quo segregatione sequenti ☉ rursus exhibeat, is facillimo negotio id efficere poterit, imò operatio hæc toties repeti hoc modo potest , usque dum ☽ omne gradatione in ☉ transierit. Quæ res fodinæ ☉ perpetuo durabili comparari potest , soliusque Salispetræ beneficio perficitur, quapropter etiam promptuarium , solatiumque generis humani meritò appellari debet ac potest. Cum enim ex subiectis medicinalibus Sal illud petræ paramus , non omne Salpetræ crySTALLI formam induit , sed multum ejus aquæ permixtum manet, quæ aqua nitrosa virtute omnino crySTALLIZATIONE promovendi summâ pollet, aded ut etiam , semina siliginis , tritici , milii , avenæ , fagopyri , alteriusque generis , ubi justo tempore in eâ macerata, terræ antequam committantur, infinitis modis se multiplicent , sic ut ex quovis grano 3. 4. 6, imò quandoque 20 propullulare videamus plantas.

Ex eodem etiam liquore Nitroso , modò
veris

veris ex rebus medicinalibus paratus sit , medicina præstantissima auro potabili ferè æquiparanda , cujus ope morbi magni & quasi incurabiles feliciter curantur , paucarum horarum spatio confici potest.

Quandoquidem ergò regium ejusmodi Medicamentum , (cujus parte secunda Pharmacopœæ Spagyr. ubi de Nitro egi , mentionem feci) agrorumque optima atque incomparabilis sterco-
ratio, unà cum Salepetræ, facillimè adeò & ferè sine sumptu comparari instituique queat ; undè Corporis valetudo , agri fertilitas , sive frumenta respicias , sive vinum, lupulum , aut quævis alia , quibus ad vitæ sustentationem alimenti potulentique loco homo utitur , ipsiusvè ☉ & ☿ omnibus omni loco inveniendis subjectis abjectissimis extractio dependet ; Annon jure debito nobis de Salepetræ , ipsum omnibus omninò hominibus utile commodumque esse, pronunciare licebit ? quamobrem & meritò investigari , hominumque in usus transferri debet.

Ut itaque omnia quibus hominem pium indigere observamus , qualia sunt cibus, potus , sanitas , imò & ☉ aut ☿, Salispetræ auxilio uberri-
mè perfectèque acquirere nos posse videmus . Ita è contrario Salis hujus petræ usus noxius admodum est , ubi malis ab hominibus usurpatur , ut id hoc belli tempore satis superque notamus.

Ni-

Nihilominus tamen abufui tantum tribuendum non eft, ut ideò minoris nobis fiat, quam revera eft, quin potius utilitates, quas plurimas exhibet, in id fedulò inquirendi animum nobis addent. Mundi finis inftar, & varia deteguntur, antiquis ſumma inter arcana refervata, quæ tamen parvi æſtimantur. Nonnulla eorum hîc exhibebo.

Sequitur Proceſſus, Operatio,

Scu

Modus, ex omnibus Metallis ☉ atque ☽ cum fructu extrahendi.

EX Metallo argenti, lapidibus, lythargyri ſimilibuſq; foſſilibuſ ☽ præditis quo fructuoſe ☽ extrahere queas, primò omnium ea igni committe, ut incandefcant, (hoc tamen arena non exigit,) hinc pulveriſa, cucurbitæque vitreæ impone, ſuper affundendo aquæ fortis q.ſ. cucurbitam hanc capellæ arenâ repletæ impone, arenamque ſenſim, ignem ſubminiſtrando, caleſac, quò ſic ejus operâ ☽ ☽ ex pulvere attrahat, ☽ à pulvere hocce decanta, aliique pulveri ejuſdem conditionis affunde, quo & ex hoc ☽ extrahat; & hæc decantatio affuſioque reiteranda donec nihil amplius ſolvatur.

In hâc operatione ☽ ſemper imminuitur, eò quod aliquid ejus Metallo adhæreat, quapropter

pter in locum ejus quod decedit, alia semper ∇ substitui debet. ∇ quæ Metallo adhæret, hoc modo beneficio coctionis separari debet: Metallo cucurbitâ contento aquam pluvialem communem affunde, beneque agitando vitrum, misce, hinc arenâ calidâ fac ebulliant, & sic aqua illa calida ∇ ex Metallo attrahet, quæ etiam $\mathcal{D}$ continet. Postea abstractâ per inclinationem aquâ hâcce, secundâ vice aquam pluvialem remanenti in cucurbita Metallo pulverisato affunde, & hæc quod prior reliquerat aquæ fortis $\mathcal{D}$ participis extrahet, ne aliquid in pulvere illo Metallico $\mathcal{D}$ remaneat, qui hoc facto, ut inutilis omninò materia, abjiciendus venit, nisi $\odot$ in eolateat, quod si ita est, aquam Regiam ipsi affundere debemus, operationem ad præcedentem modum instituendo. Aquam utramque fortem, tam quæ $\mathcal{D}$ quam quæ $\odot$ extraxit, confunde, misceque diligenter, & exurget indè aqua quædam seu solutio candicans instar lactis, Denim non patitur ∇ , quin præcipitatur pulvis albus, qui $\odot$ simul secum ex ∇ ad fundum rapit. Aquam decantatam ad extrahendum $\odot$ ex aliis Metallis usurpare possumus, affusa etenim ∇ cum $\mathcal{D}$ aquæ regiæ nihil omninò virium demit.

Pulveri præcipitato $\odot$ & $\mathcal{D}$ aqua pluvialis calida affundenda est aliquoties, quo acredo omnis ∇ is extrahatur. Pulvis $\mathcal{D}$ chartæ emporeticæ

cæ impositus, exsiccandus; Qua ratione a. Dab ☉ segregari debeat in mox seq. docebimus. Aquæ edulcoratoriæ tam ☉ quæ D omnes permiscendæ sunt, sic D fundum petit, & ☉ quod in aliâ aquâ fuit, attrahit, adeò ut nec ☉ nec D aliquid in aqua edulcoratoriâ reliquum maneat, nec ullius utilitatis amplius hæ aquæ sunt, in separatione, ut ante, potest tamen ex iis Salpetræ optimum parari, ut in seq. trademus. Præcipitata, ☉ æque ac D, jam ritè edulcorata atque exsiccata, crucibulo fortiori imponuntur, crucibulum hoc igni leni committitur, usque dum fluat materia eo contenta, quod facillimo negotio sit, fluxilis enim admodum est; Quamprimum fluere eam observaveris, effunde, ne ejus aliquid ipsum crucibulum penetret, adeoque damnum inferatur operatori. Cum D effunditur, ☉ instar ☉ pallidioris, lateribus fundoque crucibuli adhærere notatur, crudum omninò, nec ullo modo fluxile. D Effusum friabile est, fluxile atque volatile, vocaturque Chymicis Luna cornua, mihi verò Mercurius Lunæ, cujus usus excellens in Alchymia, ut sequentia exhibebunt.

Crucibulum in quo ☉ illud remansit, servari potest, quo præcipitata similia, ☉ atque D in eo denuo liquefacere queamus. Hoc sic sapius peracto, ☉ hoc, addito Boracis parum, liquefiat, & accipies ☉ subpallidum, eò quod primâ hâc

liquatione D aliquid ipsi adhuc adhæreat. Modus hic præcipitata hæc ☉ scil. atque D à se invicem segregandi vulgaris est, sequetur melior in sequentibus.

NB. Quod si utraque Metalla post edulcorationem lixivio fortiore coquantur, aut si Sal fixum ex lixivio paratum, pulverisatum, ipsis permisceatur ante liquefactionem, D cum ☉ simul reducitur, quæ postea ope ☿ separari possunt, adhuc tamen accuratior modus est, ubi calces Datque ☉ edulcoratas cum [A] miscemus, mixta retortæ loricatæ imponimus, & igne gradatim subministrato, similiter ac in destillatione fieri solet, per 6 aut 8 horas in continua conservamus cementatione, sic ☿ Lunæ volatilis ope [A] fixus redditur, atque corporeum, imò & partem aliquam additi [A] tingit, adeò ut hujus cementationis opera D aureum magis fiat. Cementum hoc tenuissimè pulverisandum, ac liquatione sequente reducendum, ☉ atque D augmentata reperientur. Liquatio talis est. & Salpetræ optimi [A] ana, misce, & per retortam Spirit. nitri separa, utpote ad segregationem accommodatiorem multo simplici ☿. Caput mortuum in retortâ remanens, pulverisetur, ex pulvere per aquam pluvialem nitrum fixum extrahatur, lixivium hoc seu liquor extrahens colorem viridem accipiet, quod coctione debitâ coaguletur in Sal, ☿ Lunæ reducere,

re , aureumque reddere, imò & ☿ cementatum reducere valens.

NB. Præstat Salpetræ fixum aut leonem viridem cum Lunâ cornua simpliciter miscere , in retorta cementare , hinc extra retortam igne fortiore reducere , augmentum ☉ optimum habebimus.

NB. Poterit & hoc modo fluore cum | A | cementatus ☿ Lunæ reduci ; si silicum igne liquefcentium partem unam, Salisque fixi cinerum partes 4 aut 5 permixta liquefcendo redigamus in vitrum album, cementa optima reducere valens. Atque hic reducendi modus omnium optimus esse.

Præter omnes hos cementum reducendi modos, & hic institui haud inutiliter potest. ☿ Vitri plumbi fluxilis part. 4. cementi pulv. part. 1. fac liquefiant igne forti in crucibulo ferreo , & reducitur aliquid plumbi ex vitro plumbi, Dque accedit, quod supra testam abradi debet , & invenies D auream. Quandoquidem a. plumbum à vitro plumbi fusione in crucibulo ferreo separatum colorem à ferro nigricantem contrahat, utile est, materiæ in fusione aliquid Salis cinerum addere, utpotè quo plumbum depuratur, & sic facilè ad testam separatur. Quod si verò ad hoc opus metalla D aut ☉ haberi nequeant, ad præcipitandum ex iis Mercurium Lunæ, artefacta siye simpliciter argentea sint, siye

inaurata adhiberi possunt, hæc ∇ à præcipitatione residua solvantur, & aquâ falsâ aut Regiâ præcipitentur, edulcorentur, [A] misceantur, atque in retortâ figantur. Ideò autem in retortâ hæc operatio peragenda est, ne $\mathcal{D}$ præcipitatum quod volatile omninò est, in crucibulo magnâ ex parte evaporatione consumatur, quod in retorta fieri haud ita potest, in eâ enim quod sursum vergit, collo ejus adhærere videmus, à quo separari potest, & cum aliis cementis misceri; præter id quod facilius cementum separetur à vitro quam à crucibulo inæquali, cui semper aliquid affixum manet, quod auferri nequit.

Cementum hoc citius purificandi animus ubi est, fundi id potest cum æqualis ponderis Antimonio, & exorietur ex aureo, $\mathcal{D}$ Regulus, Salepetræ purificandus. Quo de opere reductorio longe faciliore, eo quod op^e vitri plumbi peragitur, testimonio veritatis aut explicatione Miraculi mundi dilucidè & plenissimè egi. Hoc modo quilibet $\propto$ Lunæ aureus reddi potest, & quidem toties quoties libuerit, etiam usq; dum $\mathcal{D}$ omne gradatione atque cementatione in aurum mutatum fuerit. Quod si verò alias $\mathcal{D}$ aurei aliquid separandum aut Metalla extrahenda, ubi nihilominus separata $\odot$ atque $\mathcal{D}$ reducenda, hoc modo omnium commodissimè & fructuosissimè id effici potest, quoniam Calx Lunæ cementatione aurea redditur. Labor hic conti-

num augmentum Solis exhibet, ex quo lautè vivere possumus.

Aliud Augmentum Solis.

Solve in ∇ D vel H , etiam in ∇ 2℥. (NB. Argenti triplum semper sit ad stannum) solutiones misce accuratè, ubi ad fundum materiam omnem decidisse videris, aquam decanta, quæ vices ∇ in solutione alterius 2℥ supplere commodè poterit. NB. ∇ si fortis satis haud fuerit, stannum neutiquam solvetur, quapropter in tali casu ∇ aquæ permixtam simplici stanno affundere licet, quæ postquam in se invicem aliquamdiu egerunt, aqua salsa super affundenda est, quo præcipitetur D aut H ad fundum vitri, in quo cinis albicans stanni recumbit; Materia hæc in fundo hærens edulcoranda, siccanda, igneque fortiori reducenda, quo opere non tantum D augetur, verum & aureum efficitur.

NB. Potest & hoc modo res hæc tractari. Primo solve H aut D in ∇ , solutioni æqualem quantitatem aquæ pluvialis adde, mixtum hoc stanno affunde, fiatque solutio loco calidiore per arenam, solutum à materia adhuc duriore separa per decantationem, aquâ falsâ præcipitationem perfice, edulcora, sicca, atque funde, & habebis augmentum. Quod si massa hæc fu-

sionem averset, pulverisanda est, atque vel cum Antimonio, vitro plumbi, aut cum fluore ex sale cinerum & silice parato miscenda, quo fluxilis sic efficiatur. Vitri silicum ope quod fluxile redditur, illicò purum est, secus quod ope vitri plumbi, utpote quod segregari debet, hinc beneficio Antimonii & ♂ in regulos reduci, Sale petrae purificandos, lavandosque. Præstat itaque liquationem perficere cum vitro silicum quam Antimonio, eò quod ☽ postea separari debeat sine damno, quod efficere unicuique haud adeò facile est.

Reductio quæ ope vitri plumbi fit, modus quidem facillimus alias est, at verò eo qui per Antimonium peragitur, plus ☉ impetramus, quam ullo alio modo.

Modus alius ☉ augmentandi.

℞ **T** Alcum aureum, Granatos, Smiridem, Hematitidem, scorias cupri aureas rubro viridem aureum silicem, arenam, aut argillam extrahe ☿ forti ☉ volatile, solutioni infunde solutionem plumbi per ☿ factam, beneque misce, ubi materia subsederit, ☿ per inclinationem separa, calcem ipsam hi aqua edulcora, atque exsicca, & sic ☉ volatile extractum ex ☿ per hñū acquisivimus, ☉ hoc volatile fixum redditur tali modo: ℞ ☉ sub-

subtilissimum pulverem aut laminas tenuissimas, adde ꝑrii ꝑni triplum, quadruplum, aut sextuplum ad quantitatem ejus quo antea ☉ volatile acquisivimus, repone loco, ubi calor lenis, sic ut ꝑ ꝑni fluere quidem queat, at sine fumo, in quo calore per aliquot horas aut potius dies materia conservanda, quo limaturâ, attenuatum ☉, ☉ volatile ex ☿ ꝑni paulatim attrahere, adeoque augeri ex eo queat. NB. Cùm autem difficillimum admodum sit Calorem ejusmodi temperatum adeò conservare, ut nihil omninò Mercurii avolet, nec ☉ in crucibulo liquecat; præstat ☉ Mercurio ꝑni mixtū in retortâ vitreâ locicatâ, per aliquod tempus igni vehementi committere, sic enim nihil Mercurii ꝑni avolat, aut crucibulum penetrat. Quod in collum retortæ adscendit, separari potest, & pro communi Mercurio ꝑni servari, ex quo medicina præstantissima parari potest.

Aliud adhuc augmentum ☉lis.

℞ **A**Rsenici rubri, Auripigmenti, Antimonii Ungarici aut Zinabaris part. i. Mercurii ꝑni part. iij. & laminas aliquot ☉, stent in retortâ vitrea, loco calidiore, & sic ☉ ex additis mineralibus ☉ volatile attrahet, eoque se augmentabit. Quod si aliquid sublimabitur in

collum retorta, id auferri ex eo potest, & ad aliquam tincturam reduci. Ut adeò hic & augmentum Solis particulare habeamus, & materiam ex qua Tinctura parari queat.

NB. Vas ad figendam Tincturam accommodatissimum est quod ex hno fixo conficitur.)

NB. Frius Lunæ vel hni secreta fluxione reduci potest, quo fit ut illico D aut h auratum exhibeat, præcipuè hic ☿ Lunæ vel hni, cujus ope fixum volatilevè ☉ ex terrâ lapidibus, arenâ & ejusmodi mineralibus extractum est, simili modo reducendus est quo sic ☉ volatile æque ac fixum accipiamus.

Potest & Frius Dæ vel hni artificiosè destillari, purificari, atque pro medicamento singulari præparari. Neutiquam tamen sibi aliquis vulgari modo per retortas aut cucurbitas destillationem eam perfici, persuadeat, eo enim veram separationem puri ab impuro sperare vanum omninò est, cum ignis bonum atque ac malum sursum propellat, quod secretiore meâ Philosophicâ destillatione minimè fit, utpote quâ purissima anima metalli sola sursum movetur, terrestrè quod remanet ab eo cui conjungitur impuriore ex seipso separatur, & limum constituit; Pars purior, capellæ cementatorix ope, æquè ☉ ac D continere observabitur tam quæ est ex Mercurio hocce D & hni, per se parato, quamquæ ex eo cujus auxilio ☉ fixum atque volatile

latile ex aquâ nitrosa eductum est, quæ etiam via compendiosissima est eductum volatile fixumque ☉ reducendi. Ubi enim Mercurium hunc ☿ vel Saturni fluxionum ope reducimus, facile pars quædam ☉ perire potest & evaporare, hîc autem nihil omninò perit, quod enim in dictâ destillatione artificiosâ non remanet, adeòque ab impuritatibus se separat, exit, medicamentum exhibens præstantissimum, ipso ☉ excellentius, quod benè notandum.

Facillimum etiam factu est, animam ☿ vel ☿ni sursum latam unâ cum spiritu volatili, ☉ in dicto instrumento figere, ad quod efficiendum alias longiore opus est tempore. Unico ergò hoc processu & medicamentum conficitur optimum & ☉ acquiritur. Veritati maximè consentanea sunt, experientiæque exactissimè respondent quæ hîc verbis paucis vulgaribus admodum, proponimus. Nec est quod vitio mihi imputetur obscurior nonnihil loquendi ratio, cum constet, ne ullum quidem meorum antecessorum unquam aliquid eorum exhibuisse. Quid dicam, ex omnis generis Metallis ope Salispetræ ☉ optimum extrahere licet, imò tantâ cum facilitate, ut etiam incredibile plurimis videretur etiamsi vel ad verbum omnia clarè proponeremus, neutiquam tamen nisi beneficio ☉ & Lunæ. Cum enim rem aliquam augmentare propositum habemus, primò omnium res augmen-

tandæ semen præsto sit requiritur, & prout semen illud exigit, matrix commoda in quâ augmentum sumat. Exempli gratiâ. Cum feminis aliqujus vegetabilis augmentum quærimus, terram ipsi præparamus convenientem, cui semen illud committimus, sic herba specie similis propululat, quæ millena semina iterum producit, terræ rursus injicienda, adeoque in infinitum multiplicanda. Hæc Vegetabilium multiplicatio nota satis est, facillimumque opus Vegetabile multiplicare, modò semen illius habeatur, beneque conservetur ne emoriatur. Similiter ut ex unico igne infiniti alii ignes exstrui possunt, cum nempe unus ex alio accenditur. At verò semine omni emortuo, impossibile est novum semen producere. Quam ob rem optimè Deus opt. max. constituit quod semen Vegetabilium annuo spatio conservari queat, hoc enim si non esset, præcipuarum Herbarum interitus de hieme expectandus esset, quas nunc beneficio seminum terræ commissorum de novo producere possumus. Seminis Animalium longè diversa ab his est ratio, licet enim & illa corporibus ejusmodi animalibus, tanquam solo fertili, ad multiplicandum committantur, hæc tamen commissio alia maximè ratione peragitur quam Vegetabilium, utpote quorum semen conservare, atque de loco in locum transferre, adeoque qua collibitum terræ parte serere possumus, secus

cus ac semen animalium, quod nullo modo conservare vel ex uno loco in alium transportare, nec pro libitu ferere valemus. Sed verò eo ipso momento quò exit, matrici debet committi, sic ut extra corpus ne ad momentum quidem integrum fertileque esse queat. Satio itaque conceptioque simul peragitur ab utroque corpore, virili nempe & muliebri. Causa hujus rei in eo consistit, quod semen animalium volatili, invisibili, viventeque spiritu polleat, quo deperdito multiplicationis opus omninò tollitur. Ut ergò una perficitur multiplicatio sic etiam alia, nec ullo modo naturæ cursus transgredi possumus.

Similiter etiam Mineralium multiplicatio se habet, & eodem modo quo ea semel perficitur, etiam semper postea perficienda est.

Multiplicatio Vegetabilium atque Animalium unicuique satis cognita est, & ubique peragitur, nec cum vulgata adeò sit ulli admirationem movet. Mineralium verò minus divulgata est, quod paucissimi reperiantur qui eam intelligunt, licet æque facilis sit ac Vegetabilium atque Animalium, ut etiam stupidum adeò neminem inveniri posse crediderim, qui non illico eam percipere atque efficere valeat, si ipsi modus exhibeatur. Quod autem plurimi adeò errent, viâque illegitimâ incedant, arti haud imputandum est, verum iis qui incogitanter adeò rem tractant,

stant, nec naturam imitantur suum à Deo concessum cursum semper servantem. Consistit itaque Metallorum multiplicatio in solâ seminis cognitione; seminis enim conditionem & fructus sequuntur, qualis ergò naturæ semen seris, ejusdem & fructus reportabis, nec ullos alios. ex. gr. ☉ quæro, primo itaque ☉ semen mihi in promptu sit necesse est, antequam illud serere aut multiplicare potero. Hoc quo potiri queamus, non verbis aut imaginatione res pertractanda est, sed naturæ cognitione sola, utpote quæ viam tutissimam nobis monstrat, modo eam docentem audire, haud retrahamus. Ea ut ☉ atque ♃ terræ committit, ita, nec aliter, & nobis facere incumbit, si optatum eventum speremus.

Quemadmodum autem, ut supra diximus, omni semine Vegetabili atque Animali Spiritus quidam vitalis aut procreans delitescit, sine quo ineptum omninò est. Ita & in Mineralibus Spiritus aliquis residet, omnia vivificans atque efficiens, cujus ex absentia mors ipsa sequitur. Spiritus hic nullius ponderis est aut formæ, & solum domicilium in quo se sustentat nobis pater, sic ut vix millesima pars ejusmodi seminis vita spiritusque sint, reliquæ omnes emortuæ. Hujus rei veritas vel inde inter alia elucescit, quod si semen aliquod Vegetabile ultra debitum & à natura ipsi constitutum tempus servetur, virtute spi-

spirituque vegetante evanescente, neutiquam fructus exhibeat, seque multiplicare nequeat, licet priorem suam figuram, magnitudinem, primisque pondus habeat. Nihil itaque in triplici regno Vegetabilium scil. Animalium, aut Mineralium, quod non solius hujus spiritus, vitæque insitæ beneficio procreetur atque multiplicetur.

Ut ergò Metalla omnia primò per astra spirituali modo in Terrâ, matrice conveniente, elaborentur, fixaque reddantur, ita & prout matrix ipsa pura est vel impura, pura vel impura generantur metalla. Omnium autem matrix Aqua est, aut terra humida, in quâ astra congregantur, corporalia fiunt, crescunt atque multiplicantur. Hîc itaque si naturam Ars imitari velit, astra requiruntur virilia, matricesque femineæ, in quibus astra operationes exercent. Quo ergò astrum aut semen Metallicum purius est, matrixque purior, eò nobilius producitur effectum, & contrâ.

Quandoquidem autem nec astrum nobilius ☉, nec matrix nobilior ♀ reperietur, nil magis requiritur, quam ut ☉ commune arte astrale efficiamus, Lunam verò ita præparemus, ut matricis loco esse possit, in quâ astrum ☉ operationes suas exercent; & sic indubitato liberi parentibus similes indè provenient. Nec est quod quis alium ☉ ♂que augmentandi modum da-

ri putet extra modo traditum , spiritualiter instituendum. Hoc modo & mundus ipse creatus est, ubi Spiritus Dei movebatur super aquam, eamque imprægnabat. Ut adhuc quotidie astra inferioribus virtutes suas tribuere, eaque multiplicare notamus, sic & arte idem in inferioribus efficere possumus; quæ enim superius, etiam sunt inferius. Superiora vires nostras effugiunt, haud ita inferiora, Ars enim idem circa inferiora præstare valet, quod astra circa superiora. Uti Hermes Tabulâ Smaragdina clarè demonstrat. Mea hæc qui intelligit, etiam ea quæ *Paracelsus* lib. vexat. Alchymistarum, maximè regulâ quintâ de Δ & Basilium ubi de sulphure agit, tradunt, intelliget.

Arcano hocce modo Metalla etiam vilissima astrorum ope multiplicare facillimum omninò factu, difficillimum inventu est. Salpetræ cui cognitum est & illud tractare debitè qui novit, ejus ope utilia plurima præstabit, ut enim sine eo impossibile omninò est ex metallis vilioribus $\odot$ eruere, ita è contra ejus auxilio illud efficere facillimum est. Summatim, Salpetræ ritè qui tractare novit, Philosophorum is scripta optimè intelliget, & ad magna arcana perveniendi lucem sibi datam esse sciat. Variis etenim modis ex omnibus vulgaribus vilioribus metallis $\odot$ atque Δ extrahere nobis licet, adeo ut expertus Chymicus necesse haud habeat peregrina materialia

rialia quærere. Optima mineralium omnium purificatio, fixatio, atque augmentatio Salispetræ operâ perfectè peragi potest, quod ut paucis notû, ita & possibile videtur, & tamen verissima sunt quæ propono. Volatilia reddit corpora atque spiritiosa, eademque mox iterum fixa atque compacta, ut adeo ipsi soli debeat, quod Philosophi dicunt: *Fac fixum volatile & volatile fixum*, nec ullis aliis subjectis; quod si enim metalla spiritiosa haud reddantur, augmentationis nulla spes remanet. *Ex aliquo nihil, ex nihilo iterum aliquid provenire debet*, Paracelsus inquit, quod etiam revera sic sese habet, licet pauci sint qui id credant.

Metallorum corporalium variè mixtorum colliquatio, nil ☉ Quæ exhibet, spiritualis contrà unio, calore fortissimo peracta, multiplicationis insignis author est, spiritus enim summè penetrant, varièque in se invicem agentes, alterationes meliorationesque, quod efficere corporibus mortuis denegatur, inducunt, diversimode spiritus vitam tribuit atque vivificat, corporis nullus usus nisi ut spiritui domicilium præbeat, quæ benè notanda.

Spiritus illi metallici, opere peracto, corporibus aliis de novo se insinuant, quæ etiam meliora longè prioribus efficiunt, & hoc omne Salispetræ auxilio.

• Apud *Basilium* Salpetræ de seipso hunc in modum loquitur. Interitum meum qui intendit, pru-

prudentiâ opus habet, cujus ope animam meam à me expellat; hoc ubi sit, omnia quidem, quæ possum, tento, at nihil in fundo firmitudinem habentis efficere licet. Venus mea fræmina est hilaris, quam hoc loco in uxorem mihi duco, nuptiæ verò ipsis in internis cœlebrantur, ubi sudor copiosissimè utrique nostrum effluit. Sic subtile in nobis sordes omnes, expellit, undè liberos ditissimos relinquimus, corporibusque emortuis thesauros summos reservamus, testamento iis exhibendos. Quis clarius loqueretur, & hæc verba per se sine ullâ interpretatione non intelligeret?

Veteres Philosophi ad ortum solis, in regionibus istis calidioribus, avem reperiri scripserunt, quæ nidum suum ex auro construat, & ubi senium contraxit, nec vitam diutius protrahere valet, lignum summè aridum congreget, quod solis ardore incensum nidum avemque ipsam consumit, ex cineribus autem pluviam madefactis lumbricos oriri, qui in Phœnices iterum alias mutantur.

Hæc quidem fabulis accensentur, nihilominus tamen arcanum summum iis patefactum; omnia enim si ritè perpendamus, Salpetræ significari videbimus, quod ☉ nido suo colligit, hoc est ex metallis, lapidibus atque mineralibus ☉ extrahit, & postea familiam suam eorundem combustionem, auget. Sapienti satis.

Arcanum hocce ut magis pateat , modum aliūm ☉ fixura atque Volatile ex lapidibus , omnisque generis mineralibus , ope Salispetræ extrahendi corporeumque reddendi , superaddam. Solve mineralia ☿ quo extrahatur inde ☉, quod reticulo argenteo aut plumbeo collige , hunc rete combure , & thesaurus remanebit notabilis.

Opus hocce piscatui optimè comparare possumus , de quo Philosophi plurima scripserunt , at obscura admodum ; clarius eandem rem tractavit *Sendivogius* ; omnium verò perspicuè *Isacus Hollandus*. Hic Philosophus piscator perlarum caseique pressor optimus sanè fuit, quam ob rem & tale sibi nomen dedit. Isacus enim, litteræ ubi transponuntur , idem est quod casius ; ut adeò Caseus Hollandus dicatur ; non quod revera Hollandus & casei vaccini formator fuerit , sed quod similitudinem aliquam ejusmodi hominum referat ; plurimum enim laboris Universali illo, quod casei rationem habet , elaborando impendit. Quemadmodum Hollandi inter omnes gentes lactis copiam summam colligunt, ex quo caseos premunt , adeoque se suosque sustentant ; Ita & Chymici peritiores , caseos Philosophico modo formant, & quidem ex metallis, salibus, herbisque , & hoc ad eam maximè methodum, secundum quam Hollandos procedere videmus in confectione casei ovilli, dum herbas

virentes in lacte coquunt, adeoque colorem exinde exrahunt, antequam coagulationem ejus instituant. Solvunt nempè illi h vel D V , materiamque auream, licet vel q sit aut Z , si melior non adfit, VR ; Solutionem utramque lactis virginei formam habentem confundunt, & Salis q. l. addunt, (NB. Præstat aquam falsam addere, aut Spiritum Salis) & illico lac illud coagulari videbis, similiter, ut, cum lacti vaccino aut ovillo aquam falsam aut spiritum Salis affundimus, evenire quotidie observamus, ubi aqua partim per decantationem, partim per expressionem à coagulo aut caseosâ substantiâ linteo contentâ separatur, ut sic caseus inde formetur.

Ad eundem modum & nos procedimus in confectiōe casei nostri metallici, solutioni nempè h ni aut D , cū eâ quæ est materiæ aureæ, q scil. aut Z is, mixtæ, ubi aquam falsam aut spiritum salis affundimus, præcipationem illicò notamus; quâ factâ, aquam claram materiæ præcipitatæ innatantē per inclinationem abstrahimus, quam ultiores ad usus, qui in aliorum metallorum aureorumque subjectorum solutione præcipuè consistit, servare licet; Caseum aut coagulum album in fundo vasis hærens linteo imponimus, fortique expressione ab aquâ omnimodo liberamus, similiter ut prior conservandâ, ad novos n. caseos conficiendos adhibita saporis gratioris, aureos,

aureos, venalesque magis eos reddit. Caseum exsiccatum usui nostro reservamus.

Serum hoc lactis, vel aqua illa quæ à confectione Casei ex lacte vaccino copiosè colligitur, varias licet humano generi utilitates præstet, dū vel suis, quo pinguiores reddantur, exhibetur, vel propotū quotidiano maximè æstivis temporibus, à rusticis usurpatur, vel etiam ad alia adhiberi eam quotidie videmus, nullam tamen præstantiorem observare mihi licuit eā quam sutoribus præstat. Hi ♂ antiquum ipsi imponunt, solutioneque factā, aquā ejusmodi coriū jam perfectum madefaciunt, exsiccatum idem ea iterum humectant, idque ter quaterve reiterant, usque dum colorem fixum carbone nigriorem contraxit. Idem & infantibus quandoque ejus aliquid ad vermes enecandos expellendosque exhibent, bono cum successu. Quin & balneum ex eā parare solent, iis qui scabie laborant admodum conveniens, eò quod vim exsiccandi à ♂ contraxerit, undè etiam fit quod cutis lævis duraque reddatur; quod cum eā efficere valeant rustici operarii que, quid obstat quo minus nos curationem ejusmodi perfectiorem instituamus, hoc nempè modo:

℞. Lactis dulcis vaccini aut quod præstat caprini, mensuras duas, coque ad ignem, ei adhuc calenti Spiritus Salis ℥j aut ℥ij instilla, benèque misce, & ex tempore coagulum segregari à

fero videbis, ex quo expressione casei formari possunt, qui longè præstant aliis, ob spiritûs Salis additionem, quibus si Cuminum, Carui aut aromata addantur, adhuc magis aliis præferendi sunt. Serum hîc separatim grati saporis, & ob Spiritus Salis admixtionem, acidiusculi, laxativum vel abstersivum certissimum, tutissimum, in infantibus vermibus laborantibus, aut etiam senioribus enervatis, adhibitum. Quot enim non infantes, postquam febre ardente, epilepsiâ similibusque affectibus aliquamdiu sæpiusque laborârunt, inopinatò mori observamus, haud aliam ob causam quam quod vermibus eos scartere persuadere nobis recusemus, adeoque ad eos xpurgandos remedia adhibere detrectemus; in tali casu excellens admodum Serum hocce est, hoc modo usurpatum: R. limaturæ chalybis subtilissimæ quantum cu' tri âpice capere potes, misce cum mellis q. s. & pueris exhibe, qui pro potu ordinario sero dicto utantur, & hâc ratione in ventriculo limatura illa à sero soluta vermes enecat & exturbat, præstantissimum sanè medicamentum est, maximè per dies ii aut tres adsumptum, quo etiam nobilius hætenus mihi non obtigit; Ut ad eò & ad pueros infantesque aliquid ex nostrâ casei confectione redundet, pro quâ Deo opt. max. gratias immortales debent.

Præter hæc tamen & Seri hujus usum insignem

notavi, in adhibitione Panaceæ meæ antimonii, si ejus haustus unus aut alter calidè sub finem purgationis adsumatur, reliquias enim intestinis inhærentes leniter educit.

Poterit etiam, cui volupe est, antequam instilletur spiritus Salis, lacti dum coquitur, aliquid anisi, aut fœniculi addere, quo flatulentia ejus corrigatur.

Æqui consulat benignus lector humanissimè precor, quod adeò prolixus sim in enarrandis Seri nostri virtutibus, necessitas ipsa amorque proximi eas celare vetant; plurimi etenim infantes haud aliâ de causâ febre Epilepsiâque corripiuntur, vitamque cum morte subitò ad id sæpè mutant, quam quod vermibus, quibus corpora eorum repleta sunt, obviam haud eamus, medicamenta idonea ignorantes.

Ut ergò ad nostrum revertamur caseum, ipsiusque æque ac Aquæ quæ indè separatur utilitatem summam demonstremus; primò omnium scire convenit & eum colore quodam subjecta tingere posse, non nigro ejusmodi, quali corium tingit serum lactis rusticorum, modo præscripto præparatum, sed flavo, durabili magis eo, quicorio communicatur, quatenus ex q̃ aliisvè subjectis aureis tincturam eâ extrahimus, tincturaque aliquoties inungimus. Talibus si virtutibus aqua polleat, quibus non ipse caseus pollebit? prout diversimodè aromatibus instructi

nostri sunt casei, ita & diversi sunt saporis, pretiique, magis minusque salutare. Quod si, quæ in Jove virtus est, & caseis nostris accedat, eximii inde casei exurgent, quod & Philosophus ille indicare voluit, qui reticuli saturni operâ vel clarâ nocte pisciculum Eschineia è mari extrahi posse scribit. Vocabuli hujus Eschineis litteræ ultimæ i & s si jungantur sic ut indè exurgat littera z, & sic retrogradu lectio instituat Germanicè idem sonabit quod *Zienesch*, cineres stanni; haud tamen est, quod aliquis sibi persuadeat, cineres illos stanni tales esse qui ignis vulgaris, sed verò qui Spiritus nitri beneficio parantur.

Saturnus non tantum Agricolaë, verùm etiam, piscatoris, venatorisque boni laudes vindicat, ut inter alios egregiè Basilii ostendit.

♂, ♀, & atque ♂ cum insectantur feras, h̄ re te portare tenetur. NB. Canes venatici h̄c Sallia sunt. Lepus captus pelli leporis maximè similis colore est, eadem denudatus carnem exhibet optimam, quâ carere principes haud minus quam subditi possunt.

Vitriolum vulgare, maximè verò illud quod locis ubi aurum datur reperitur, mare viride est, pisces optimos continens.

Nec solum Casei pressor optimus Isacus Hollandus, ut modo diximus, fuit, verum & piscator perlarum singularis. Saturni etenim reticulo, nocte

Od vnd ♂ mit ♀ Jagen,
♂ mus die Garne tragen,
Stelt ♀ recht nach dem Windt,
So wird gefangen Fray ♀ Kindt.

nocte existente clarâ , præstantissimas perlas captare licet , quæ tamen difficulter admodum ex eo auferri nec nisi prudentiâ , arteque summa à filis retium , quibus firmiter adeò adhærent , separari possunt. Omnium tamen optimè separatio hæc clarâ luce peragitur , sole radiis suis terram illustrante , vaporesque omnimodo dissipante , ne horum præsentia ea impediatur ; cælo etenim tempestivo , aëri expositæ partes corrumpuntur , nec aliquid præter conchas remanet. Hæ à parte interiore coloris diversitate pulchritudinem eam referunt ; quam picturâ referre ne quidem ingeniosissimus pictor poterit , cum quibus comparari aliæ matris perlarum , aut communiores conchæ , neutiquam possunt. Hæc enim sui parte ☉ purum repræsentant , illâ ☽ purum , alia iterum coloris sunt viridis , cerulei , rubri , flavi , varii , sic ut caudam pavonis pulchritudine multum superent. Quod si verò concharum ea est pulchritudo , ut satis eam admirari nequeamus , quæ quæso ipsarum perlarum erit ? Nec est quod aliquis sibi persuadeat , me perlas porcis hîc objicere , nimis arcana divulgando , multa etenim adhuc requiruntur ad id necessaria , ut ipsæ perlæ in conspectum nobis veniant , & quod si ex ipso reticulo eas summâ dexteritate extrahendi modum aliquis cognosceret , plurimum tamen adhuc laboris fixatio earum exigit , quo pulchritudinem , præstan-

tiamque suam contra omnia elementa defendere queat. Chymix studiosus interim conchis ipsis animum suum oblectare, varietatemque summam colorum in iis admirari poterit,

Erunt forsan, qui dummodo perlam dictam ope H atque D ceperint, facillimam sibi segregationem ejus à reticulo, beneficio destillationis, fore credent, at sciant boni illi viri, hoc factu impossibile esse, unde laboris plurimum frustra huic operationi impendi, quod idem & aliis evenisse scio. In communi enim destillatione Perla illa reticulo permixta, vel mater cum filia conjunctim superiora petunt & exeunt, quæ ad opus magnum minimè conferunt, licet nihilominus medicamentum particulare optimum inde parari queat, de quo parte secundâ atque tertiâ Pharmac. Spagyr. egi; nec est quod in ejusmodi destillatione optatum expectemus. Quod si verò matrem videre desideres, rete unâ cum infante linteis puris, igne prius mundatis, lotisque, involve, hinc balneo aut sudatorio vitreo impone, igneque sensim subministrato fac rete cum perlâ largiter sudorem emitant, qui separatim servatus medicamentum singulare ad omnem internum corporis calorem extinguendum, mercuriumque semper ardentem refrigerandum, præbet.

Sudoris provocatione finitâ, sudatoria vitrea confringe, perlamque tuam inquire, & reperies

ries eam vi caloris conchas egressam ac unà cum reticulo assatam, nullo quidem modo spectabilem, nihilominus tamen ad maturitatem magis perductam, aliquid utilitatis speciatim exhibentem. Sudatorium verò ipsum ex sudore perlæ incomparabiles colores contrahet.

Mater itaque nunc contentus vive pulcherri-
mâ, animumque aspectu solo oblecta, usque
dum & infantem tibi exhibere Deo placuerit.
Mihi ubi formosam illam matrem primo aspice-
re contigit, adeò animus meus diutino labore
ei inquirendæ insumpto defatigatus, refocilla-
tus est, ut vix verbis eloqui queam; imò &
delectabilem eam matrem tali reposui loco ubi
oculis meis semper se exhibere posset, & qui-
dem tamdiu, donec & infantem suum mihi mon-
stravit, qui sanè Cupidini haud dissimilis erat.
Quære & tu, ac reperiens quod optas. Implora
Deum, & ipse tibi dabit; pulsa fores, & ape-
rientur tibi, dummodo dignum te Deus inve-
nerit, nullis enim gratiam suam misericordiam-
que nisi humilis gratique animi hominibus lar-
gitur. Exemplo tibi fomes sit, qui impuris digitis
tractatus ignem concipere recusat, licet vel co-
piosissime ex ferro lapide excutiatur.

A misericordiâ Dei omnia dependent, nec
quicquam nostris laboribus efficere valeamus;
Eum solum quærere convenit, & operibus na-
turæ se manifestabit, ut natura hominis ex

Chyromantia atque Physiognomiâ cognoscitur. Contraria duo tertium semper producant, omnemque generationem ac mutationem rerum cautant. gne igni addito, nil novi inde exurgit, ut nec aquâ aquæ additâ, at aqua & igne conjunctis, novæ generationes producantur, ignis enim in aquam agit, eamque impregnat secundum, atuiam proprietatesque aquæ atque ignis, unde pura vel impura proveniunt, prout ∇ & Δ pura v. l. impura fuerunt.

Res ipsa accuratè cognoscenda, tractandaque est, si boni aliquid indè ad te redundare velis. Sol in se semper bonus est, mala tamen æquè ac bona operatur. Hic si radios suos pluvix decidenti impertiat, rorem melleum pluvia inde contrahit, qui arborum floribus incidens, eos corruptionem incurrere facit; hujus mali causam haud est quod solem constituamus, aut mel ipsum, sed verò indè hoc provenire videmus, quod ros ille melleus pluviam debitè & celeriter satis haud abluatur, sed calore solis consumatur, unce fit, quod flosculi exarescunt, vermesque in iis generentur, adeoque flos totus corrumpatur.

Unicam adhuc similitudinem in gratiam studiosi veritatis hic apponere placet. Hortulanus diligens in pomario suo recreationis ergò obambulans, si fortè pomum ingentis magnitudinis, pulchritudinisque singularis, terræ incumbens in-

invenerit, illicò id arripere, & non tantum accuratè contemplari, sed & gustare, haud cunctatur; quod si saporis grati reprehenderit, arborem ipsam quærit, eo animo, ut plura ejusmodi conditionis poma ex eâ decerpere possit; Arborem inventam, eò quod fructus ipsius omnibus totius horti sapore, pulchritudineque præstent, magnificat, præ aliis ejus curam gerit, finem radicibus subministrando, ramos arefactos, eosque qui inutiles sunt, & succum ramis frugiferis debitum auferunt, verbenæ vulgo dicti, cultro acuto incurvato ritè amputando.

Similiter omninò & Chymicus sedulus agit; Hic si in laboratorio suo naturæ arcana indagandi ergò obambulans, pomum aureum fortè reprehenderit, arborem, cujus fructus, quærit; quam ubi invenit, summè eam custodit, omniaque quæ ad conservationem ejus necessaria sunt, confert, quò plura similis conditionis poma indè accipere queat; hinc hortulani more finem radici apponit, hoc est, nitrum; lignum aridum sterile, simul ac ramulos nocivos superfluos, id est Δ superfluum, ferro acuto candenti aufert, quo arbor iste temporibus insequentibus fructus egregios sine ullo impedimento exhibeat, quod etiam evenire notat. *Paracelsus* arborem hunc in suo cælo Philosophorum, regulâ de mercurio sexta, apertè admodum nobis pro-

ponit , dñm inquit *pingues adole verbenas*; quæ tamen ipsius verba superficialiter tantum considerantur, plurimis, quid iis significare *Paracelsus* voluerit, haud intelligentibus, quamvis is clarè satis atque perspicuè sua scripta consignaverit.

Necessè hîc est, ut sciat Chymicus, quâ ratione arbor metallica se habeat, & quæ ipsius radix, truncus, flores, fructusque censerî debeant: ♀ radix ejus est, ♂ truncus, ♃ cortex trunco inductus, ♄ succus nutritius intra truncû & corticem, ♀ ramusculi virentes foliaque, ☽ flos amœnus, & ☉ pomum maturum, semen arboris in se continens.

Pomum illud in arbore adhuc hærens maturitatem justam adeptum, si ab hortulano non auferatur, spontè in terram decedit, & postea à aëre existente frigidiorè etiam ipsa folia decidunt, quæ pomum quasi sepeliunt, hoc sub foliis delitescens sensim putredine consumitur, semen verò à putrescente arbore humiditatem naturalem nutrimenti loco sibi sumens, veris tempore radices acquirere incipit, ex quibus dein successu temporis arbores propullulant pomiferæ, justo tempore transplantandæ; transplantatione hâc peracta, sylvestri ejusmodi arbori ex semine prognatæ insitione inoculatione ve talis conditionis ramos jungit, qualis fructus expectit Hortulanus. Ut adeò hortulanus industrius

ex unius arboris fructu , innumeras arbores magnas adipisci queat , & quidem ejus naturæ ac speciei , quas optimas , gratique saporis judicet.

Eodem modo & Chymicus agit , ramulos frugiferos truncis sylvestribus inoculatione jungens , ut adeò fructuum bonorum nunquam laboret defectu.

Ex his nihil addiscere qui valet , ei alio modo succurrere nequeo , clarius enim quam feci , proponere ea qua ratione possim , non video.

Ad hunc autem laborem suscipiendum artifex diligens haud minus , quam ingeniosus requiritur. Quo enim simus qui radici arboris apponitur melioris notæ fuerit , culter , quocum ramuli auferuntur , acutus magis , ne cortex virescens arboris lædatur , adeoque succus nutritivus effluat , eò melius fructus generantur. Sapienti quam facile est , aliqua referre , tam difficile imprudenti. Nullus dubito , aliquos se exhibituros , qui judicio pollentes ex scriptis meis animo sincero editis , veram transmutationem ulterius inquirendi , adeoque pluris eam , quam vulgò fieri videmus , eò quod plurima sæpè captiosè , subdoleque proponantur , faciendi , ansam sibi datam esse cognoscent.

Quo autem nobilis ejusmodi ars à contemptu ulteriore liberetur , insequente vere laboratorum commodum instruere , amicisque meis

ve-

veritatem demonstrare proposui. Et licet omni ratione aditum ad illud infidis *Farneri* fratribus præcludere conabor, haud tamen præcavere me posse scio, quin unus aut alter veris Chymiae studiosis se adjungat, amicitiam simulando, infidias mihi struens, similiter ut Christo Judas Apostolus fecit. Imò posito, tale quid non contingere, quin divulgentur arcana, inhiberi non potest, quæ enim videt hic aut ille, literisque consignavit, post mortem aliorum ad manus pervenire, ratio ipsa dicitur; maxime si Salispetræ præparatio diversis locis antea instituta fuerit, nihil enim in Alchymia sine nitro effici potest, ut inquit *Paracelsus*: Alchymia in nitro residere reperitur, ego autem dico: Salpetræ Alchymiam nobis monstravit, vel Alchymia per nitrum inventa est. Qui ergo Salispetræ abundat, egregia in Alchymia præstare poterit. *Agyptii* si non Salispetræ copiam summam possiderent, Alchymiae sanè neutiquam adeò periti facti fuissent, nec divitias eas, quibus jugum Monarchiæ Romanæ avertere potuerunt, acquisivissent. Sulphuris usum quamdiu cognoverunt, (quod ad tempora Imperatoris *Diocletiani* se extendit, qui potentiam eorum cognoscens, libros omnes quibus illi utebantur comburi jussit,) ipsi Monarchiam colebant, qui simul cum arte ipsâ periit.

Poëtæ multa fabularunt de aureâ pluvîâ *Jovis*,
vis,

vis, nos certè siquidem Salpetræ cum Jove debitè tractandi modum cognosceremus & pluviam auream producere valeremus.

Jupiter irâ percitus, fulmine suo tonitruque Deos omnes, & quicquid terra tenet, terrore perfundit, cum tamen pluvia, tempore ejusmodi se manifestans longè melioris notæ sit, fertiliorēque terram efficere valeat, quam quæ communiter observatur, eò quod Spiritus quidam tingens, penetransque et fulmine hærens aërem pluviamque tingat, animatamque reddat. Quod si ergò vi nitri & hujusmodi fulmina producere, tonitruique Δ aëremque in qua operaretur, tribuere possemus, nil certè obstaret, quo minus & pluviam auream Jovis instar efficere valeamus. Quò purior erit Jupiter, aërque serenior magis, eò pluvia etiam purior aërque spiritui communi vitali imprægnatus atque repletus est. Qui jam vitam ex aqua aëreque ritè animatis, separare cognovit, aurum potabile verum, aut animam mundi consequutus, præter id quod in specie talia se offerant perficienda, quæ victum quotidianum exhibere valent. Atque hæc hoc tempore sufficiant. Hæc enim qui non percipit clare adeò proposita, is certè licet vel Dii omnes ipsi ea referrent, nil eorum quæ docentur, intelliget. Spero interim, amicos meos harum similiumque operationum adeoque scriptorum meorū veritatem certissimam in labo-

laboratorio meo Deo volente brevi erigendo , oculis visuros, manibus percepturos, contraque omnes invidos zoilosque defensuros.

Hoc unum superpondii loco addam , astrum auri Mercurium suum proprium, seu primi Entis præcipuè omnium tingere ; astrum ♀ ni ☽ ; astrum ☿ is ☿ rium vulgarem ; astrum ♂ ☿ rem ; tria enim illa superiora in tria hæc inferiora semper operantur, sic ut virorum superiorum respectus feminarum inferiorum rationem habeant. ☉ in medio relinquitur, quod qui ad operationum complementum aliis addit, excellentiora præstabit. Cui verò astrum illud solis corporale fixumque efficiendi cognitio est , is hoc modo præparatum astrum, ex uno loco in alium transferre poterit , seminisque vegetabilis instar , metallis omnibus loco temporeque convenienti inferendi , conservare ; quam Dei opt. max. omnis boni datori summo, hinc & Salispetræ , tanquam septentrionali Monarchæ meritò tribuimus. Non sine causâ Amici Ovidii divulgationem eorum , quæ Egelidon, Borean & Notum appellavit, dissuaserunt, quod tamen recusavit ipse inquam: jamque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignes, nec potest ferrum nec edax abolere vetustas.

Restat adhuc , qua ratione aqua illa nitrofa , ex quâ perla illa nobilissima, ☉ atque generis reticulo capta sunt, in ulteriores usus præparari

rari queat, paucis tradamus; ut adeò piscatus ejusmodi sumptus quidem exiguos admodum exigat, & tamen præter quotidianum victum, de quo uberrimè nobis prospicit, medicamentum optimum largiatur.

Præcedentibus quomodo ex Metallis, silicibus, arenâ, argillâ, variisque ubique obviis subjectis ☉ atque ☽, tam quod fixum est, quam quod adhuc volatile, ope ☿ aut ♀ facillimo negotio, extrahere, præcipitare, coagulare, edulcorare, exsiccare, atque in corpus Metallicum fixum reducere queamus, docuimus. Hæc dum fiunt, pars aquæ separatoriæ hîc usurpatæ adhuc bona est, ulterioresque ad usus conservari potest, pars verò ejus, quæ nempe ex Metallis ope aquæ communis extracta est, ob permutationem illius aquæ dulcis debilis nimirum ad operandum efficitur, eapropter modo quodam singulari corrigenda atque emendanda venit, quæ rursum ad idem efficiendum adhiberi queat.

Nisi sumptus atque labores inhiherent, aquam illam dulcem ab Aqua forti & Regiâ beneficio cucurbitæ vitreæ, separare possemus; sed cum via detur compendiosior, eam eligemus. Qui enim hujus à me traditi operis separatorii, aut extractionis ☉ atque ☽, beneficio, divitias sibi acquirere intendit, magnâ copiâ ☿ & ♀ indiget, paucis enim ex Metallis, mineralibusvè

L

eadem

eadem extrahere velle, quid prodest. Cum autem aquarum illarum fortium, vix dimidium per inclinationem à subjectis illis quibus affusæ sunt, separari queat, sed præcipua earum pars iisdem adhæreat, æque ☉ atque ☿ in se continens ac illa quam per decantationem abstulimus, aquæ dulcis beneficio per coctionem debitam inde eam extrahamus requiritur, undè fit quod maxima copia aquæ congregetur.

Aquæ illæ fortes decantatæ, ☉ atque ☿ possidentes ubi confunduntur, ☿ atque ☉ pulveris instar fundum vitri petunt, adeò ut nil metalli utrâque in aquâ residuum maneat. Nec ullo modo aqua illa ex permixtione aquæ fortis in quâ ☿ & aquæ regia in qua ☉ solutum erat, debilior redditur, sed vires suas retinet ☉ extrahendi, neutiquam verò ☿, eò quod ☿ aquæ forti addita hanc totam in ☿ convertat. Præcipitatione hæc peractâ, aquâque clarâ à præcipitato per inclinationem separatâ, illam quæ adhuc præcipitato inhæret aquâ dulci extrahere quidem liceret, at cum maximè inde vires ipsius imminuantur, alio modo procedere præstat, ubi hunc præferimus. ☿ Calces ☉ & ☿ aquam regiam adhuc persidentes easque linteamini, infundibulo aut orificiî amplioris vitro imposito, affunde, & transcolabit aquæ regię pars maxima in vitrum suppositum; ubi transire aqua illa amplius recusat, quod ferè intra dimidiæ horæ spatium

tium fieri observamus , linteum fortiter filo constrictum , ne calcis contentæ aliquid exire queat, ponderi cuidã aut materiæ gravi suppone, quo sic aqua Regia omnis exprimatur & calx sola instar coaguli aut casei recentis remaneat. Quandoquidem autem calces ☉ atque ☽ edulcoratæ non sint, hinc evenit quod caseus inde modo dicto paratus corrosivus adhuc sit, nec faciliè exsiccetur; Utrumque corrigere facile est, si modo ei patinæ imposito, quartam partem salis fixi admisceamus, hujusenim vi & spiritus corrosivi in eo adhuc hærentes enecantur , & exsiccatio, cementatio, fixio atque reductio promovetur. Reductione peractâ, ☉ atque ☽ quo participes sumus , massa illa auroargentea in granula redigenda est, ☿ novâ solvenda, aquâ regiâ, cujus ope ☉ ex metallis extractum est, præcipitanda, caseus per compressionem ab aquâ liberandus , sale fixo conspergendus , liquefaciendusque. Et hæ operationes omnes toties repetendæ sunt , quoties necessitas exegerit , & aliquid metalli adfuerit, ex quo ☉ extrahi queat ; sic ut labor continuus inde exsurgat , qui haud fructuosus est, eò quod aqua illa fortis finito labore ad aliorum similium extractionem adhiberi, debilior autem quæ est , in Salpetræ præparari possit , ex quo de novo , addito vitriolo , aqua fortis optima destillatione confici potest. Vasa in quibus metallorum præcipitatio peragi-

tur, imò & torcularia quotum ope aqua ex caseo exprimitur, ex vitro fortiori confecta sint requiritur, aut terrâ vitreâ benè vitreata.

Cum autem vitra fracturis maximè sint obnoxia, vasa verò terrea, nisi vitri soliditatem habeant, aquæ plurimum absument, & sic mollescant, consultum mihi videretur expressiorem aquæ ex caseo intra laminas duas argenteas celebrari, aqua enim casei $\mathfrak{D}$ nullo modo arrodit. Imò & infundibula ad hoc opus requisita si ex $\mathfrak{D}$ fabricata essent, haud inconveniens foret, nec fractionis metus.

NB. Posset etiam extractum $\odot$ per $\mathfrak{V}$ paratum, cucurbitæ argenteæ imponi, quo sic etiam opus faciliteretur, etiam damnum omne, quod alias ex usu vitrorum expectandum, præcaveatur. Et ponamus cucurbitam unam, prælum unum, & duo infundibula vel centum imperialibus constare, facilè tamen sumptus illos restituet operis certitudo atque celeritas, dum sic multò & tutius & celerius omnia peraguntur; præter id quod nil nisi manupretium perdatur, cum argentum semper ejusdem sit valoris, & vendi pro placitu iterum queat. Qui verò argenteis ejusmodi vasis caret, aut ea sibi comparare nequit, is vitreis tamdiu utatur, donec argentea acceperit, argentum autem ex quo vasa hæc conficiunt, purum sit requiritur, nec ullius $\mathfrak{q}$ particeps, ne $\mathfrak{V}$ $\mathfrak{q}$ ex $\mathfrak{D}$ extrahat, & sic

sic vasa, maximè cucurbita, successu temporis mollitiem indebitam contrahant.

Metalla ope aquæ caliei extrahendi modus in præcedentibus detectus est, hoc tamèn hîc monere cogor, multo consultius esse, mox in initio ad ☉ extractionem Spiritum Salis rectificatum, aquâ forti acuatam usurpare, quam ☿, eo quod sic in reductione ☉ major acquiratur copia, quam ubi operatio per ☿ perficitur; causam hujus rei nimis longum foret hîc recensere, sufficit quæ bona vel mala sint indicasse. Imo etiam viliori pretio Spiritus Salis venit, quam Aqua regia, siquidem secundum descriptionem meam paretur. Nec est quod Faineri calumniatori hîc fides habeatur, quasi Spiritus talis per vitriolum confectus, ad modum parte primâ furnorum traditum, nullius usus sit, aut saltem dicto itidem modo, in copiâ parari nequeat; ex voto enim ubi omnia hîc non successerint, id nō descriptioni meæ; sed ipsius Chymici inscitiae atque ineptitudini imputandum est; annon enim ineptus stolidusque is verè dicendus, qui pulmentum ritè coctum, orique ab alio ingestum, deglutire ignorat.

Quod si boni illi viri, ejusmodi operationes perficere nequeunt, quæ de verbo ad verbum, fideliter describuntur; qua ratione speculationibus explorationibusque variis in cognitionem alicujus rei venient, prout quidem ego ipse

feci ? Testor itaque & hîc, Inventionis meæ methodum servando, quotidie non 10 aut 20, sed 30, 40, 50 & plures libras, unicâ fornace facillimè parare nos posse. Imò quod si homines rem ipsam accuratius perpenderent, facilè quâ ratione ex lbj Salis, Spiritus optimi, gratissimi, nullâ rectificatione indigentis lbj ope cucurbitæ vitreæ, per arenam spatio unius horæ, destillatione confici queat, invenirent, & quidem beneficio fornacis vix spithamæ amplitudinem habentis, carbonumque paucissimorum, lbijj vix excedentium in pondere; si ulla destillatio artificiosa, hæc sanè erit, videant, momi, an & quomodo intelligant, quæ diximus nos, ea vera esse omni tempore demonstrare possumus. Ejusmodi verò artificiosam destillationem porcis offerre inconveniens omninò, solis veritatis amatoribus debita, quorum hoc seculo paucissimi reperiuntur.

Verum hoc esse, spiritum nempe salis acceptissimum facillimo ad eò negotio maximâ copiâ parari posse, vel ex eo evidentissimè constat, quod hisce locis nonnulli sint, qui informationem meam secuti, eò quod & copiosè & sine magno labore eum conficiant, lbj imperiali vendunt. Non equidem res meæ eum laborem suscipere permittunt, attamen ejusmodi hominibus artificium concessi, quibus jam æque illud ac mihi notum est, qui etiam eâ quantitate spi-

spiritum illum elaborant, quam vel tota Europa exigere possit.

Quandoquidem autem haud ita pridem, eum ad extractionem ☉, ex aurum continentibus lapidibus, arenâ atque argillâ, omni loco obviis subjectis, aquâ regiâ præstare inveni, intermittere haud possum, quin eum hoc loco maxime operè omnibus commendem, spiritus enim iste singulariter ☉ delectatur, non tantum eo quod fixum est, sed etiam quod volatile, quo id extrahat fixumque reddat. Dantur mineralia, lapides, arenæ teræque, quæ ☉ volatilis plurimum persident, quod durabile minimè est, sed halitus specie surium fertur, & in auras abit, adeoque pro vero ☉ neutiquam habendum, cum vim ignis fusorii perferre nequeat. Præter id thesauri pretiosissimi sæpè occurrunt, nulli utiles, per extractionem, præcipitationem, casei confectionem, liquefactionemque à me traditam, ad usus summos transferendi; quæ enim in extractione non ligat aut fixa reddit Spiritus Salis, ea talia efficit D aut H, quibuscum ☉ ex R aut spiritu salis cepimus, ad quod obtinendum multum etiam confert, si calcæus captus ope cementi artificiosi omnimodo figatur, etiam fluor gradatorii reducatur in ejusmodi maximè vase, ex quo ne minima pars volatilis evaporare potest, quo fit ut non solum ☉ volatile captum fixum, sed & pars retis D aut H gradatione aurea

reddatur. ☉ enim volatile quodvis, igne in metallis alia operationes suas exercet, eaque aurea efficit, sic ut majori quantitate ☉ inde proveniāt, quam illud fuit, quod jaculi argentei atque plumbei opera ex extracto captum erat; Hæc attende, viæque legitima incede, & ea repēries, quæ ne quidem concipere adhuc potes. Piscatus perspicuè satis hîc descriptus est, nec minus cementatio casei, atque reductio, clarè proposita, facilimo negotio perficienda.

Deus autem si quidē acceptus ipsi fueris, compendiosiores adhuc tibi monstrare poterit viam, minori cum labore opus hocce perficiendi, majoraque impetrandi.

Hac vice hisce contentus vivas, deoque gratias agas, nec pauperum obliviscaris, & compensiores tibi Deus magis magisque exhibebit vias, opus descriptum in ipsius honorem, pauperumque solatium, alacriter sine ulla conscientiae proximique tui læsione, pertractandi. Ne sis sollicitus de ejusmodi terris, lapidibus, vel arena, unde ☉ extrahas, omnis enim terra undique iis referta est, nec est quod multum temporis iis inquirendis impendamus. Ex scriptis etiam meis facillimum tibi erit Salpetrae, ex Salepetrae ☿ atque ☿ conficere. Unica ☿ libra tibi sufficere potest ad id ut initium operationis fiat, haud enim multum ejus opere ipso deperditur, & quod discedit salis communis additione facile

le reparari potest, ☉ tam fixum quam volatile, & ☽ ex terrâ extrahendi, perficiendique viam compendiosiore[m] haud est, quod te inventurum speres, illâ quam hic tibi exhibui. Metallâ ☉ atque ☽ copiosè prædita, aliis relinque, tu sordes tibi collige, partemque tuam exindè extrahe, quod nemo inhibebit. Quod si vero terræ aureæ particeps fieri queas, melius omnia succedent.

NB. Præcipitari equidem ☽ atque ☉ in extractis ope ꝑ poterit, at sumptuosius difficiliusque longè, quam per ☽ aut ☿ num, eò quod ꝑ hâc in operatione adhibitus, secundo usurpari nequeat.

NB. Etiam absque præcipitatione extractum ☉ atque ☽ ab ∇ separare liceret, ☿ ab ☉, & ♀ ab ☽ abstrahendo, at præter id quod laboris summi opus foret, metalli fixi parum accipiemus & vix dimidium ejus quod modo præscripto; ☽ enim atque ☉ partem ♀ aut ☿ sibi retinent, unde acredinem contrahunt, omnibus fluoribus contrariam, quæque non solum quod adhuc adest ☉ atque ☽ volatilis, sed & fixum ipsum ex parte inter liquandum evaporare facit. In descripto autem à me piscatu, captum edulcoratur, vel additione salis fixi corrosiva vis extinguatur, ut sic ☽ aut ☿ ☉ tam volatile quam fixum, ☽que sibi fervet.

NB. Qui ritè operationem dictam instituet,

⊙ volatile in secreta reductione partem D aut H adhuc gradatione in ⊙ mutare observabit, adeoque ⊙ duplicatum reportabit, quod gratias Deo reddendas exigit.

Præter intentum prolixior hîc fui, quod æqui bonique consulere aliis precor; vix fieri potuit paucioribus tradita explicentur; sapientes equidem verborum copiâ hand indigent, at ubi sunt? præstat itaque prolixius sua proponere.

Sequitur, quâ ratione ex Aquâ edulcoratoria utilitatem ferre queamus, ne eam abjicere opus habeamus.

IN præcedentibus, quomodo Aquæ illæ quibus ⊙ extractum, præcipitatum, ad extrahendum ⊙ ulterius usurpari queant, docuimus. Cum enim V, in quâ D aut H solutum est, aquæ Regiæ, in quâ ⊙ solutum, miscetur, nulla oritur mutatio, sed id solum, quod in V fuit D aut H, fundum petit, sic ut aqua hæc in qua talis præcipitatio peragitur, V vices postea supplere, adeoque ⊙ ex metallis eâ extrahi queat.

Quoniam autem D aut H præcipitatum, antequam exsiccet, sæpius affusâ aquâ edulcorari optimè debet, hinc est, quod Aquæ ejusmodi edulcoratoriæ ingens copia colligatur. Hæc ne ut inutilis abjiciatur adeoque nobili huic operi ali-

aliquid decedat, qua ratione etiam ex eâ commodum capere queamus, paucis hîc declarare constitui.

Hoc ut fiat, aquâ inutilem ab ∇ separari necesse est, separatio a. talis ob acredinem ∇ vasis metallicis haud perficienda est, ne hæc temporis progressu solvantur; vitreis verò eam peragere velle temporis & ignis multum exigeret. Alius itaque eam perficiendi modus necessariò hîc requiritur, quodum hocce quem exhibebimus meliorem haud dari putamus. Fornicem tibi construe ex calce, cinere & fimo equino, ad modum supra ubi de Salispetræ confectiōe egimus traditum, igneque subministrato exsicca; exsiccatō fornicis aquæ edulcoratoriæ eam quantitatem sensim affunde, quam fornix attrahere valet, & usque dum eum omnimodo humidum redditum observaveris, hoc modo madefactum fornicem iterum exsicca, exsiccatum similiter ut prius humidum redde, & sic humectationis, exsiccationisque hoc opus frequenter adeo repete, donec fornix aquam in se recipere recusaverit. Hoc factō nil amplius requiritur præterquam quod fornix dictus comminuatur, tenuissimeque molæ operâ pulverisetur, pulveri aqua communis affundatur, adeoque sic lixivium conficiatur, ex quo coctione debitâ præmissâ Salpetræ optimum pulcherrimumque parari potest. Sedula autem hîc habenda
cura

cura est, ut ad fornici constructionem cinis ligni, & calx lapidea adhibeantur, quo sic aquæ edulcoratoriæ acredo à sale fixo cineri calciq; inhaerente extingatur, corrosiva vis auferatur, Nitrumque inde optimum exsurgat, aqua enim fortis si permisceatur sali cinerum ligni fixo, utrumque naturam suam perdit & nitrum inde oritur. Quò autem operatio magis ex voto succedat, & nos de eventu certiores esse queamus, præstat initio omnium, antequam aqua edulcoratoria fornici infunditur, lixivium cinerum ligni ei sensim instillare & quidem tam diu usque dum ebullitio strepitusque cesserint, quo sic acredo omnis illius aquæ tollatur, hoc facto aqua illa fornici affundenda, & procedendum ad modum præscriptum; habebis ita Salpetræ optimum, siue fornix ex calce & cinere siue ex limo & cinere constructus fuerit.

NB. Hæc acredinis aquæ edulcoratoriæ, beneficio lixivi ligni peracta ablatio, si non præmittitur, antequam fornici affunditur, hic ex calce optimâ & cinere ligni extractus sit requiritur, quo acredo illa extingatur. Perinde quidem est num ea aquæ acredo antea extingatur lixivio, num vero in fornice id perficiatur, nihilominus tamen, cum tutior sit operatio, quæ prægressam habet acredinis ablationem, priusquam fornici affunditur, præstat eam institueré, maximè cum sic nihil referat, cujus conditionis

tionis materia sit , ex quâ fornix construitur , eo quod aqua ejusmodi solâ explicatione , coagulationeque indigeat , hæc autem æque bene auxilio fornicis , ex limo constituti , perfici queat , ac illius qui ex calce : Aliàs si aquæ edulcoratoriæ acredo lixivio non tollatur , fornix ex limo nullius usus est , nihil enim Salispetræ hoc modo colligeres , quin magis aqua omnis evaporatione consumeretur , quod metuendum minime est , si fornice utamur ex calce & cinere constructo , cum sic mortificatur aqua ea.

Atque hoc modo aqua illa edulcoratoria ad usus ultiores præparari commodissimè potest , Sal autem petræ quod inde extrahitur , ad elaborationem aquæ fortis maximè appropriatum est tantamque ejus quantitatem colligere possumus quantam extractio ☽ & ☉ ex metallis , arenâ , lapidibus , argillâ atque mineralibus requirit.

NB. Utilitates excellentiores si quis exigat , is in aquâ illâ edulcoratoriâ [B] vel [C] solvat , & in lixivio [D] hinc utrasque solutiones misceat , sedatâ fermentatione , duplum nitri habebit , ad id quod exhibent contraria simpliciter confusa , & fornici affusa , causa ejus rei est , quod [E] intrinsece nil nisi nitrum sit , in apertum autem progredi nequeat antequam corpus fractum fuerit , ac quod intus hæret salis ,

liberum omnino reddatur, quo una cum spiritu corrosivo in Nitrum mutetur.

Idem & de [F] intelligendum venit, quatenus & illud lixivio ligni comminuitur, sicque Sal intus delitescens quod nil nisi nitrum est, se videndum exhibet, ac cum alio Sale lixivii in nitrum abit.

Labor hic, mortificatio scil. aquæ edulcoratoriæ per lixivium ligni, & concentratio nitri supra fornices ex calce aut limo fabricatos, egregium certe inventum est, nec puto alio quopiam modo, quam dicto negotium hocce tractari posse, maximè si species notificatæ simul adhibeantur, quo major nitri copia colligatur. Non enim aheni cupreo, aut ferreo coagulatio perfici potest, eò quod non solum ahenum corrosione consumatur, verum & nitrum impurum evadat. Operatio siquidem rite instituatur, plus nitri acquiramus, quam quidem ad extractionem ☽ & ☉ ex metallis requiritur, ut adeo ☽ atque argentum absque ullis sumptibus nobis parare queamus, quod sane omnibus mundi partibus inventum est nobilissimum, summumque Dei donum, pro quo ipsi ante omnia, hinc & iis qui nobile ejusmodi, inauditum omnibusque hominibus utile inventum aperiunt, gratiæ merito reddendæ sunt maxime.

Attamen in illis terrarum locis ubi aqua fortis magnum obtinet usum, & statim ab usurpatione

ne

ne primâ tanquam inutilis abjicitur, utile inprimis hoc inventum est, uti accidit in monetis, fodinis ubi ☽ & ☉ ingenti copiâ separantur, adeoque aquæ fortis multum consumitur, sic ut inventi hujusce mei beneficio quotannis multum lucrari possemus, omnium autem maxime iis locis, ubi lapides arenaque ejusmodi reperiuntur, quæ ☉ quidem prædita sunt, attamen illud vulgaris fusionis ope haud exhibent.

Præterea & hoc inventum utile admodum est ad ejusmodi metalla ☉ atque ☽, quæ maturitatem aut fixitatem debitam nondum acceperunt, adeoque inter liquefcendum evolantes nil aut parum ☉ exhibent. Ignis enim communis fusorius ☽ atque ☉ volatile quod in metallis residet expellit, quod minimè hîc fit, ubi omnia per √ fixa redduntur adeoque conservantur. Nullum reperiri locum crediderim, ubi non ejus generis lapides, arenam aut argillam colligere liceret quæ ☉ aut ☽ contineant, sive fixa illa fuerint, sive volatilia, modo dicto facillime inde, maximoque cum commodo extrahenda.

Quod autem plurimi prætendant ejusmodi lapides, arenam, argillam atque mineralia nullibi inveniri quæ ☉ possideant, adeoque inventum meum omnino frustraneum esse, iis hoc repono; subjecta nempe talia ignota ideo esse, quod pauci sint, qui ea quærunt, aut aliquid experiri volunt, solis iis contenti quæ veteres docuere, nul-

loque artificio alio ☉ ac ☽ ex metallis separari posse, quam solius ignis vehementia sibi persuadentes, quum tamen ad methodum à me præscriptam operatio longe facilius utiliusve instituat, in iis maximè metallis ☉ ac ☽ quæ vel sumptus nimios ad sui liquefactionem exigunt vel immatura adhuc volatiliaque sunt, adeoque inter liquefcendum avolant, ☉ enim ☽que ingens copia, aquæ fortis exigua quantitate extrahi potest, imò extractione debite, summoque fructu peracta Salpetræ ex ea parari potest, ut adeò ☽ & ☉ extractio talis sumptus exiguos exigit.

Faciliorem ☉ extrahendi modum si quis desiderat, is Spiritum Salis ad modum à me traditum paratum adhibeat, quem fortificare poterit addita quarta parte Salispetræ qui idem extractione finita in Salpetræ reduci potest, similiter ut de ☿ jam usurpata diximus.

NB. Omnibus adhuc facilior operatio, hæc potest esse sicco modo peragenda. ☿ Metallum lapides, aut minerale, redige in pulverem, cum sale ☿ misce, & cum argilla in globulos capitis minoris magnitudine redige, globulos hos candefac & hoc modo sal ☉ in igne dissolvit, atque ex metallis attrahit. Hoc facto globulos contere atque in cùppa ampla ferventi aqua lixivium inde extrahere, sal enim quod ☉ in cemento attraxit, aquæ se miscet, ex hac aqua falsa ope solu-

lutionis hni, ad præcipitationem additæ, ☉ postea capere poteris, ex ipso autem sale Salpetræ optimum conficere. Ut adeo facillimo negotio ☉ atque ☿ tam volatile quam fixum absque ulla liquatione ex terrâ extrahere liceat; imò non solum ☿ atque ☉, sed & cuprum ipsum, siue viâ humidâ siue etiam siccâ procedamus. Quia & ex scoriiis ☉, ☿ & ♀ jam abjectis ad modum traditum, imo & ipsius ☿, ☉ bonum extrahere possumus.

NB. Causa hæc est, quoniam ferrum forti igne purgatum in scorias aureas quasi conglomeratum sit, quod paucis cognitum, credibileque videtur, licet verissimum sit. Cum enim metallum vehementi igne adeo comburitur ut scorias vitreas repræsentet, nobiliorem naturam sibi jam adscivit, & deinde ☉ bonum exhibere valet, licet etiam scorix ex ♀ aut ♂ sint, quod quoque novit Cl. Metallicus Cæsearius Isacuc Hollandus, ita inquit: Si quis ☿, ♀, aut ☿ in vitrum redigat, hocque reducat, non ☿, ♀ aut ☿ sed ☉ erit; & si quis ☉ in vitrum mutet, & dein reducat, non ☉ verum tinctura erit.

Neque hoc latuit Bracescum qui lapidis Philosophici compositionem ex scoriiis ferri docuit, verum ab alio Philosopho ridetur, quamvis immeritò. Licet ex ferro tincturam extrahendi modum ignoro, hoc tamen scio, quod plurimi fuerint qui ex ipsis scoriiis ferri viridibus per ☿

⊙ bonum extraxerint, cum tamen ipsum ♂ ex quo scorix provenire ⊙ destituatur. Causam modo inculcavimus.

Quod si inventum meum, menstruum ad extrahendam tincturam conveniens facillime parandi, & postea ⊙ sine aquæ deperditione rursum separandi modum exhibens cognovissent, sanè maximo cum fructu extractionem illam perficere potuissent, cum tantum possibilitatem rei sine commodo perspexerint.

Labore m. hocce secundum inventum nostrum præscriptum instituto utiliter ♀ quod metallis egenis communiter inest, ex iis extrahere possumus, maximo cum commodo, ingentique quantitate, extractioneque factâ sive via humida sive sicca ea fiat, beneficio solutionis D aut H, ⊙ dum adhuc aquæ permixtum est, exinde elicere, imò & postea beneficio ♂ ♀ ipsum. Cui jam piscatus hujus reductionisque ratio benè constat, metalla D aut ⊙ haud necesse habet ut inquirat, quæ enim vel minimum eorum continent metalla ♀ sufficienter ipsi victum suppeditare valent. Ne quis autem lectorum putet hæc mea, omnibus nempe locis subiecta auro prædita reperiri, figmenta esse, nullisque niti experimentis (nullus enim dubito quin plurimi nasutissimi asini hæc non tantum pro falso sed & ludibrio habebunt) haud abs re esse putavi, si exiguum tantummodo locum indicem, ubi ejusmodi metalla

talla auro perdita reperire licet, quæ tamen nunquam ad usum adhibita sunt, ut hinc constet, talia subiecta aurea etiam pluribus in locis inveniri debere. Videamus Mœni partem, thesaurosque ibi reconditos, jam nemini utiles, eruamus, qui tamen integris nationibus earumque incolis summopere conducere poterunt.

Mœnus navium, pisciumque fluvius ditissimus, originem habet ex altissimo monte pinifero, conjungitur aliquo modo tribus vicinis fluviis notissimis, *Salæ*, *Adranæ* & *Nævæ*, qui rursus quatuor in mundi plagas, ut Orientem, Meridiem & Septentrionem sese diffundunt. Mons hic pinifer, haud unicus mons est, sed ex multis constat, qui pinis, abietibus, fagis, quercubus, betulis, aliisque arboribus densè admodum confiti sunt, adeoque feris, mansuetisque bestiis domicilium præbent.

Mons hic *pinifer* qui totius Germaniæ altissimus (de quo *Casparus Bruschius* singularem Tractatum edidit, qui rerum metallicarum studio-
sis lectu perquam utilis est) multis egregiis metallis refertus est; Non modo enim in variis montis istius partibus, plurimis ab hinc annis ☉ copiosè effossum fuit, undè urbs Germanis *Goltganh* dicta, quasi venam auri diceret, denominata est; sed & alia magis vulgaria metalla, quæ hîc delitescunt plerumque omnia ☉ continent, quod tamen hodiè ignorant hominum

inſcitiâ ab iis haud ſeparatur. Nec ſolum metal-
la iſtius loci omnia auro prædita ſunt , ſed om-
nes fermè Terræ , arenæ, lapidesque, ☉ habent.
Imò hoc tempore & antimonium auri ens pri-
mum illic loci effoditur. Facillimè itaque pro-
bari poteſt, montem hunc ex quo profluit mæ-
nus, ab exterioribus æque ac interioribus par-
tibus ☉ effarctum eſſe, cui probationi , ne ni-
mis longus forem, hoc loco ſuperſedere cogor.
Omnes rei metallicæ periti probè norunt omne
æs atque metallum , quod in & ex monte hoc
erunt, auro præditum eſſe.

Studioſiſſimus naturæ indagator *Matheſius* in
Sarepta teſtatur ſe lapidem ferrarium, fixi, du-
ctiliſque auri venis præditum vidiffe.

Ante laudatus *Caspar Bruſchius* in deſcriptione
montis hujus, inter alia memorat, quod in op-
pidulo, Germanis *einſiedel*, prope montem di-
ctum ſito antehac ſtannifodina reperta ſit, ex
cujus opibus prædictum oppidulum exſtructum.
Ibi metallarius quidam nomine *Sigismundus wan*
à ſceminâ Italicâ, quam poſt obitum prioris ma-
riti in nxorem duxit, quomodo ☉ à 24 ſeparan-
dum ſit, didicit, unde tantas ſibi comparavit
divitias, ut etiam ante obitum ſuum egregiam
domum hoſpitalem exſtrui curaverit, & inſuper
multa millia aureorum contribuierit, ex quibus
ſæper duodecim viri ſenes & tres Sacerdotes ale-
rentur, ad quod quotannis magna auri vis requi-
ri-

ritur. Neutiquam hoc pro fabula habendum ,
 quin pura veritas , in eo n. ædificio effigies fun-
 datoris *Sigismundi VVans* & fundatricis *Barbara*
 hoc ipso momento adhucdum conspiciuntur .
 Hujus etiam meminit artificiosissimus *Glyptes*
Matthæus Merianus in *Topographia Franconie*. Satis
 alias quoque constat , montem hunc intrà &
 extrà metallis & præcipue aureis esse repletum ,
 unde & veterum prophetia promanavit , Rusti-
 cum scilicet in monte hoc pinifero bovem sæpe
 lapide petere , qui plus , quam ipse bos , valeat .
 His fidem m. faciunt peregrini , ut Itali , aliique ,
 qui quotannis montem hunc invisunt , & ex lo-
 cis , ubi plurimum auri abditum sciunt , id effo-
 diunt , tergoque impositum secum auferunt , ta-
 lesque mihi plurimi adfuerunt , qui peregrinis in
 effodiendo auro operam suam præstarunt ; Qui
 quandoquidem extrahendi modum ignorarent ,
 ex aliis a. me quoque metalla tractare intelle-
 xerint , varii generis lapides , terras , arenas , argillas
 ad me detulêre , quo quid continerent explora-
 rem , omniaq; auro abundabant . Ejusmodi m. ter-
 ras lapidesque auro præditos Rustici , qui montem
 piniferum circumhabitant , quotidie pecuniæ lu-
 crandæ ergò Noribergam deportant , quos hic
 aut ille etiam emit , ☉ optimum , liquefactione in-
 de extrahens . Quod si hi homines ☉ absque li-
 quefactione , solius ☿ ope ex Terris & lapidibus
 extrahere scirent , sicuti hic docetur , egeni Ru-
 stici

stici ut ditissimi cives, cives ut nobiles, nobiles ut Principes vivere possent, quod, cum Deo collibitum non fuerit, occulta omnia manserunt. Quæ hic profero, quilibet facile credat, cum jam in confesso sit montem hunc egregiis metallis & præcipue aureis abundare. Hunc in finem Celsus. Marchio Anspachiensis montis piniferi Dominus, ne quis peregrinus tales terras in posterum inde exportet prohibuit; quod, quamvis aliquid efficere possit, plane tamen impedire nequit, quandoquidem mons ille nimis vastus & magnus sit.

Cum autem à monte pinifero secundum Meni fluvii tractum deorsum, magis ad loca planiora ubi Ceres cum Baccho exsurgit, decurro, nemo ibi Daut ☉ quærit, sed se vino & segete contentum profitetur, nec per plurimos annos ullum ibi metallum quæsitum aut effossum fuit, ita ut putarint loca plana nulla producere posse metalla, quod ego falsum judico, & contradico, quasdam in plano partes, quoad proventum metallorum, cum altissimo Monte Pinifero esse comparandas. Integrum alias Mœnum alti montes utrimque adjacent, ex quibus uberrima vini quantitas provenit, metalla tamen omnes latent.

Præter hæc ipse expertus sum, quod ab utraque Mœni parte per totam Franciam Orientalem, usque ad Maguntiam, ubi Mœnus in Rhenum

num influit, omnis generis metalla reperire licet, sed quod ego sciam, nullibi metallum aliquod (excepto ferro) effoditur. Ideoque nec ejusmodi fodinas ex quibus ☉ & ☽ manifeste eruere licet indicare possum, sed, ut dictum est, ubique gradus aurum argentumque continentes inveniuntur, talesque lapides in Mœno rarò sine metallis dantur, at à nemine probantur aut ad usum applicantur.

Bambergæ (Metropolis quæ est Episcopalis) diligentiores fiunt homines, ita ut varia invenerint loca, quibus ☉ metallū habetur. Hujusmodi metallum ☉ sæpissime à Civitatis istius incolis ad me delatum est, sed omne fere fluxile & immaturum continebat aurum, quod per vulgarem liquefactionem extrahi nequit, sed tenues evanescit in auras, adeoque haud magni tunc temporis feci, verum ut æs inutile reliqui. Jam verò comperi talia fluxilia ☉ metalla ad usum referri posse, non ope vehementis liquefactionis, sed solum per aquam nitrosam, in qua hujusmodi fluxile ☉ metallum in extrahendo figitur & deinde in liquefactione hæret, perfectum ☉ exhibens. De tali fixatione ☉ fluxilis in lapidibus per ▽ nitrosam mihi tum temporis non constitit, aliàs locorum istorum incolis hæc mea scientia quam plurimum prodesse potuisset. Imo ipse Episcopus Bambergensis p. m. metallorum amantissimus, Clementiæ suæ specimina mihi

ob nullius momenti officia prodidit, sic ut red-hostimenti loco vires meas facile tum contulifsem, sed ob volatilitatem talis metalli per liquefactionem nihil effici poterat. Hoc autem tempore beneficio aquæ nitrosæ thesauros magnæ considerationis colligere liceret. Haud procul enim à Bambergâ lapis reperitur summæ magnitudinis granatis omnimodo repletus, milii aut cannabis seminis magnitudinem habentibus; præter id quod omnes illius loci montes metallo ☉ copiosissimè scateant.

Talis vena ☉ immaturi haud procul à Bambergâ transversa datur per Mœnum, quæ navibus & imprimis schediis, quæ asseres, trabes &c. quotannis in magnâ quantitate ad nos devehere solent, valde obstat, ita ut non semper, sed solummodo tum temporis cum aqua incrementum sumpsit, pertransire possint. Tempore æstivo, ubi dudum pluvia non cecidit, vena hæc aqua ad aliquot ulnarum latitudinem denudata fere videtur, hincque factum est, quod nautæ vi & instrumento in illam colliferint, quò si possibile removeri posset, sed omnia incassum.

Quoniam autem eò excurrere nunquam in animo habeam, neque talis conditionis sim, qualis invidus ille Canis, qui fœnum possidens, neque ipse comedere poterat, neque bovem admittere volebat, ideo posteris, quantum in me, hæc patefacere volui, nil de hoc fluxili ☉ ære
in

in præsentia magis indicare possum , si quis tamen plura desideret , adeat Incolam Civemque Bambergensem nomine N. N. pellionem , qui mihi ejusmodi æs , sæpenumero , dum adhuc Kitzingæ morabar tradidit , hic cujusvis petitioni satisfaciet , & ubi inveniri debeat , indicabit.

Fuerunt equidem & alii , qui mihi varii generis æs obtulerunt , at nomina eorum jam dudum exciderunt. Quærite tantummodo , & abunde ejusmodi metalla aurea illic loci invenietis , omnia ferme , ut dictum , fluxilia , parum ☉ fixi possidentia ; & licet nihil ☉ fixi haberent neque per liquefactionem inde extrahi aliquod posset , jam tamen D. G. notum est , quo pacto per viam liquidam ∇ nitrosæ omne fluxile ☉ ex lapidibus abundè extrahi , figi , & summa cum utilitate in bonum ☉ mutari possit.

Tritum hoc proverbium quam verissimum ; *Lapide bove pretiosiore sæpè petimus bovem.* Hinc quoque *Paracelsus* in *Cælo Philosophorum* rectissime ait , quod *multi neglecti lapides , & pulveres sæpè plurimi ☉ in se habeant , quamvis plurimi flocci faciunt.*

Prope Bambergam occupatur Mænus navibus ; egoque ipse Mænum secavi , & ab utraque mæni parte à Bambergâ usque ad Wirtzbergum in varia metallorum genera incidi , quæ ☉ & ☽ haud carebant , ex quibus ope hujus mei inven-

ti in via liquida per ∇ Nitri multum $\odot$ & $\mathcal{D}$ extrahere est, si modo homines adhiberent operam.

Verum enimvero seges & vinum, quæ Deus tam abundè illis regionibus concessit, in causa sunt, quod nemo alia curet, quantum enim illis sufficit habent, hincque $\odot$ & $\mathcal{D}$ metalla intacta relinquunt.

Sine dubio tota sylva à Witzeburgo aut Kizinga ferè usque ad Bambergam se extendens metallis repleta est, nihil tamen quod ego sciam, Metalli $\odot$ and $\mathcal{D}$ in eâ effoditur.

Cassellæ olim $\mathcal{D}$ atque $\odot$ effossum esse refertur. Ex alterâ parte mœni versus oppidum quod Germanis *Röningshofen* dicitur, in monte qui iisdem *Hasbergh* antehac cuprum effossum fuit, quod jam desit, quia ejusmodi Cuprum fluxile minus, nec ullum silicem sulphureum, cujus ope fluxile fit, sibi conjunctum habet, lapidi arenoso inclusum: ex hujus centenari ignis fusorii majoris ope vix $\text{lb} \text{iv}$ extrahere licet, lapis enim arenosus, seu calculus silice sulphureo destitutus inter liquandum cuprum ipsum simul in scorias commutat. Aceti tamen operâ ex centenari $\mathcal{Q}$ plus quam $\text{lb} \text{xii}$ aut xvi elicere possumus; ut non semel expertus sum. An verò & $\odot$ volatile metallum illud $\mathcal{Q}$ in se contineat nunquam probavi, $\mathcal{D}$ aliquid ipsi adesse, verum est. Imò & ductile admodum est $\mathcal{Q}$ idque pul-

pulcherrimum aceti ope indè elicere possumus, quod etiam Celsissimo *Electori Moguntino*, utpote hoc tempore Episcopo *Wurtzburgensi* submissè indicavi; at à Probatoribus ejus loci, eò quod ope fusionis parum exhibeat, pro inutili forsan habitum.

Fateri cogor, quod per liquefactionem parum extrahi possit; at verò per acetum ligni, quod in circumsitis locis abundè gratis accipi potest, tale cuprum utiliter elicere licet.

Talis generis filices anro præditos *Mœnus* ubique præbet. Propè *Carlstadium* in sylvâ offert sese albicans quædam pinguisque Terra, aliquo modo argentea, alias firma, crucibulis aliisque igni committendis instrumentis conficiendis apta.

Similis conditionis Terram *Klingenbergæ* ad *Mœnum* ubi Vinum falernum optimum nascitur, invenire licet, quam vitrarii *Spechartenses* ad conficienda crucibula, in quibus vitrum liquefaciunt, adhibent.

In Comitatu *Wertheimienfi*, ubi vinum *Russellense* uberrimè colligitur, æs aliquod reperi haftenus non constat, varias nihilominus terras probationi submissi quas circa *Breibergam*, quæ arx est inexpugnabilis Domini *Caroli Ferdinandi* Comitis *Wertheimienfis* inveni, in quibus ☉ multum contineri notavi.

Præter hæc è regione *Wertheimii* ubi vineæ habent.

habentur, lapidem ferrarium nivis instar albicantem lapidibus aliis tectum inveni, qui ☉ atque ☽ præditus est, silicem album externâ facie repræsentat, pondere gravis, adcò ut ferro ipsi ejusdem magnitudinis pondere vix cedat, at nihili fit, & instar lapidis communioris habetur.

Comitatus *Erbachensis* ferrum quidem copiosè exhibet, at aliorum nobiliorum metallorum nil omninò reprehenditur; ejus tamen opinionis sum, hocce ferro ☉ atque ☽ etiam contineri, eò quod variis illius locis arena reperiatur, ☉ optimum exhibens, ut non semel observavi, cujus extractio beneficio Salispetræ optimè perfici potest.

Talcum itidem varii generis dictis locis reperitur, ☉ atque ☽ præditum, quæ facilè exhiberet, si modò ritè & ad modum à me præscriptum tractetur, quod hæctenus à nemine factum audivimus.

Comitatus *Erbachiensis* similiter ac *Wertheimienis* ferri metallo, omnisque generis mineralibus scatet, ☉ atque ☽ continentibus.

Haud minoris bonitatis metalla & *Sylva Spe-cartensis* comprehendit, ac regiones vicinæ, & tamen nil omninò eam exhibere constat, præter id quod sal optimum, nec non vitrum, copiosissimè ibi conficiatur.

Metalla varia hîc reperiri omnibus quidem notum satis est, ast nullus unquam labo-

borem impendere constituit, ut iis potia-
tur.

Variis in locis terram Talco albo, nigro, fla-
voque effarctam notamus, præcipuè quæ *Aschi-*
burgo vicina est, quod æquè ☽ ac ☉ continet,
quæ tamen ob quantitatis exiguitatem à nemi-
ne hæctenus ab eo separata sunt.

Non procul à pago qui *Schiltkrop* Germanis
appellatur Talcum se offert lapideum, subrubi-
cundum, præter ♀ & ☉ volatile possidens, nul-
lius omnino usus, cum ♀ parum eo contineat-
ur, ☉ què volatile sit, liquefactionis ope neu-
tiquam accipiendum. Talcum hocce forsan &
præcedentibus annis cognitum fuit; Locus ete-
nim, ubi illud copiosè reperitur, ab incolis
ejus loci hodie ☉ fovea vocatur, ☉ etenim ibi
repertum fuisse haud incredibile est.

Hoc tamen tempore nihil omnino ex eo Talco
extrahitur, sæpissimè ego aceti destillati ope vi-
ride æris pulcherrimum exinde traxi. Lignum
quandoquidem copiosè eo loco reperiatur, ad-
eoque nullos sumptus exigat, aceti quantitatem
summam gratis nobis comparare possemus,
ejusque adminiculo cuprum ex Talco dicto eli-
gere, Nobiles sanè plurimi undè splendide vive-
rent, haberent.

NB. Quod si conficiamus Spiritum Salis, eo-
que quartâ parte Nitri fortificato ♀ atque ☉ ex
Talco nominato eliciamus, ☉ per h̄ primò ca-
pia-

piamus, hinc & ♀ per ♂ præcipitatione separamus, non solum ♀ ductile admodum, verum, & ☉ purum accipiemus quod verum esse certus testor.

Horum dictorum qui experimentum capere constituit, nec tamen ea quæ hic attulimus debite percipere se videt, is me accedat amice moneo, non deero ulteriore informatione ipsi patriæque inservire.

Incredibiles sane Thesauri iis locis absconditi latent, omnibus ignoti, liquefactionis ope nil omnino exhibentes, quosque non nisi aquæ acrioris beneficio metallica fixavè reddere cogimur, quod patriæ in gratiam aperire atque notificare volui.

Noli de his judicare Zoile, rem non intelligens, quin potius vinum tuum examina; quodque præstet Heubachense nempe, Klingenbergense, an Wertheimienſe nobis indica. Nullus sanè horum liquorum quamvis fortes sint ad id ut ♀ atque ☉ ex Talco eo extrahant conveniens est, fortior magis exigitur, Spiritus scil. aliquis Salis nitrosus aut Spiritus Nitri Sale communi acuatus. Extractione peracta ex menstruo residuo nitrum copiose colligi potest. Ut adeo nil nisi labor exigatur, sumptus etenim nullius considerationis sunt, qui ad opus hocce requiruntur, paucoque sic temporis spatio cupri ☉ copiam ingentem comparare nobis possumus.

Ad eundem modum, quo ex abjecto ejusmodi Talco aliisque lapidibus ☉ volatile ope Salis-petræ extrahi fixumque effici posse tradidimus, & variis aliis ex mineralibus, copiosè satis ab utraque parte Mœni se exhibentibus, idem elicere possumus. Sic ut omnibus ansa præripiatur dicendi, in hâc aut illâ regione non reperiri metalla, aut mineralia idonea, ex quibus ad præscriptum *Glauberi* ☉ volatile atque etiam maturum extrahere queamus.

Talia si reperiantur iis locis Mœno adjacentibus, quæ ejusmodi thesauris privata semper judicavimus, quid non reperiemus iis, quæ jam ad aliquot centum annis varii generis metalla nobis exhibuêre, & adhuc quotidie exhibent, ut sunt *Hassia*, *Ducatus Brunsvvicensis*, *Saxonia*, *Thuringia*, *Moravia*, *Bohemia*, *Vngaria* similesque terræ partes metallis scatentes. Ne itaque tibi persuade amice lector ullum dari locum, in quo non ex terrâ bonâ plurima extrahere valeamus.

In *Belgio* nostro varia metalla inveni, cum tamen nullus unquam vel minimum eorum in eo reperiri audiverit, maximè illa ejus parte quæ *Velaunv* vulgo appellatur, utpote quæ venas ferri ut & arenam albam quæ ☽, nec non terram flavam quæ ☽ atque ☉ possidet, exhibet.

Nec tantum ejusmodi arenam, lapides, atque terram locus ille possidet, ex quibus ☉ atque ☽

volatile extrahere licet , verum etiam ad maris littora in tumulis arenariis belgice de *Duynen* appellatis , quos maris tempestas congeffit, lapilli cærulei coloris metallum ♀ continentes , se offerunt , Belgis *Vltra marin* nominantur.

Colligitur & hîc loci copiosè *Ostiocolla* , longitudinem crassitiemque digiti , imò quandoque & brachii integri habens ; sereno cœlo hæc ut facîle notatur , ita pluvioso omninò disparet , intus aliquo modo excavata est , colore instar lapidis calcarii albicans , signaturam ossium fistulorum referens , unde & à Chyrgis ad consolidanda ossa fracta ægris exhibetur.

Sunt qui D ex eâ extraxêre, ut mihi retulerunt. Nullus itaque locus est , qui non metallum aliquod ac precipuè ☽ atque D contineat.

Quis jam tantum in pectus sumet confidentiæ , ut se Farneriano more dictis hisce opponere audeat ? Nullus præter diabolum , utpotè qui omnibus modis in id incumbit ut humano generi bonum omne eripere , mendaciisque suis veritatem odiosam reddere queat. Ab ejusmodi diaboli cavere nobis debemus , omnibus enim invident , quin potius omnes suum ad exemplum ignorantes volunt , quæ vera Satanæ nota, ut piorum hominum contra est , omnibus benevelle , proximoque suo doctrinâ atque informatione bonâ inservire , & quantum possibile , eundem ex errore in viam rectam deducere.

Vidi-

Vidisti hîc lector amice , ubique terrarum ejusmodi subjecta dari , quæ si non etiam ☉ fixum , volatile ad minimum contineant , ut ad eò nullus habeat , quod ☽ atque ☉ sibi à naturâ denegata esse conquærat , modò ipse ea extrahere sciat aut velit.

Germania si thesauros eos quos terra continet cognosceret , eosque ritè usurparet , nullius sanè Monarchæ potestati cedere necesse haberet. At videtur Deum hominibus cæcitatem intulisse , aut saltem eos cæcos reservare , usque dum suos juvandi tempus conveniens accedat.

Modum divitias potentiamque acquirendi patriæ hîc exhibui , quâ ratione autem secundum inventum meum celeberrimum ☉ volatile æque ac fixum ex lapidibus , arenâ atque argillâ absque alicujus considerationis labore aut sumptu extrahere queamus , in laboratorio meo , quod Deo permitte ante amicorum in gratiam exstruere incepti , ad oculum patefaciam.

Quod autem in descriptione Inventi hujus vocabula nonnulla omiserim , ideò factum esse scias , ne alias nobile ejusmodi artificium inimicorum in manus incideret ; amicis obscuriora illustrare nunquam deero. Præcipua satis clarè tradita sunt , iis , qui Chymix aliquo modo pe-

riti, ut imperitis nil nisi frustraneus labor sperandus sit.

Res ipsa in se facilis, lævisque est, ut à nullo non intelligi atque tractari queat, qui semel tantum modum viderit.

Potuissem breviori stylo tradita exhibuisse, at commune commodum considerans nolui. Qui ex hisce nil percipere atque ediscere valet, Deum gratiam intelligendi ipsi concedere nolle, cogitet.

Quod si opus hocce magnificis laudibus extulissem, neutiquam indecenter egissem, eò quod labor hic etiam ipsis in tenebris fulgeat, plurimaque dubia firma claraque reddat.

Hoc enim mediante labore non solum ☉ atque ♀ plurimum facillimo negotio nobis comparamus; verum & medicamenta optima, haud vulgaria indicantur. Imò deciduum ipsum Salpetræ est, omnium Vegetabilium medicamentum præstantissimum, quippe eadem multifariam multiplicare valet; ut adèò operis hujus gnarus, quique illud instituere haud detrectat, nullius rei unquam futurus sit egenus.

Quæ majora homo à Deo petere potest, quam corpus sanum, panem quotidianum, & ☉ atque ♀ quantum necessitas exigit; hæc dona Dei per hunc laborem abundè nobis obveniunt.

Si non impii Farneriani, qui omni bono indigni, omneque quod non intelligunt, contem-

temptui habent, longiore clatioraque sermone hæc pertractare inhiherent, totus obstupesceret terrarum orbis, metallorum facillimam ad eò observans emendandi perfectioraque efficiendi methodum, paucissimis notam. Quicquid autem hic prætermittimus, brevi volente Deo in opere meo Saturni tradetur, ubi qua ratione ex vili plumbo ☉ atque ☽ extrahi, summo cum fructu queat, demonstrabimus, ita ut nullo alio subjecto præter plumbum & Sal terræ aut ignem mineralem (cujus ope omnia metalla natura ad maturitatem perducit) ad hunc laborem indigeamus, hincque vox *Alchymia*, quæ nil est nisi falsis liquefactio, ortum duxisse videtur.

Qui itaque ope Salis metalla volatilia, iterumque fixa reddere noverit, (quod non nisi solutione atque coagulatione perficitur) veram is atque infucatam cognoscit Alchymiam, adhortationemque universalem Philosophorum sequitur, dū inquiunt: *Fac fixum volatile, & volatile fixum, solvite & coagulate, &c.* Qui aliquomodo Salpetræ tractavit, facillimè percipit, quid hîc velim, quove tendam. Cui paret Nitrum, parent omnia. Constitui Deo permittente, Nitro Triumphalem exstruere currum, illudque ut maximum mundi Monarcham ei imponere, insciisque exhibere, quicquid contra obganniant Ignorantes Farneri sectatores, reliquique Diaboli filii, qui mendaciis opprobriisque, odio &

invidiâ unicè moti , ne generi humano boni quid obtingat , veritati sese opponere eamque opprimere student. Quem ob finem mali hi homines (si modò homines sint dicendi) hæc faciant , quilibet vel monoculus videre valet , proprii nempè commodi ergò , quod communi hominum salutis in totum præferunt. Hæc si non foret causa , quid illis negotii cum aliorum scriptis , cur ea contemnunt , rejiciunt , eorumque in locum famosos libellos reponunt ? Homo probus sit an improbus , Dei an Diaboli filius , qui scire desiderat , perlegat quæso quæ habentur in fine *Annotationum mearum ad Continuationem Miraculi Mundi* , & indicia sufficientia ad id ut dignoscantur ejusmodi , habebit. Spero interim Deum omnipotentem Diabolicæ illius Farnerianæ fraternitatis vincula quam primum soluturum , ad quod & meam operam tribuere haud cunctabor , hinc in laboratorio meo veritatem scriptorum meorum haud unius solum sed plurium amicorum oculis subjicere atque exhibere in animo habeo , quorum vel unius fides majoris roboris mihi omnibusque veritatem amantibus erit , quam quidem integræ Farnerianæ scilicet ætæ , universo sic patebit mundo , me non sophismata sed ea quæ veritati rei conveniunt , proposuisse. Neutiquam ergo vires meas intentatas relinquam , accedenti Leoni Monarchæque Septentrionali viam præparandi , ejusque ,

que, amicitiaē me insinuandi, quo meas partes suas faciat, inimicosque meos perdat.

Hic etenim Monarcha omnes suos meosque facili negotio superabit hostes, licet vel pauperimus ex stabulo prodierit. Currus triumphalis, in quo ipsum circumducam, in laboratorio meo, Deo volente, parabitur; lætabuntur spectatores, cum præparando huic currui operam adhibebunt, facillimum Monarchæ huic est, & me & seipsum ab hostibus defendere, quod Deo juvante brevi patebit.

Cum nunc itaque nobilissimum hunc ☉ volatile atque fixum, ex lapidibus, arenis, terrisque compendiosè extrahendi, eoque ☉ atque ☿ aliud ulterius augmentandi modum conscripserim, nil inveni prætermissum eorum quæ operi conficiendo utilitatem aliquam adferre queant, præter id: unde nempe subjecta ejusmodi aurea ex quibus volatile fixumque ☉ extrahere queamus, desumenda sint? Aut quo modo ejusmodi labore in copiâ prædictâ parari queant? His respondere, differre nec volo nec possum.

Quod itaque ad materialia aurea, jam satis ostensum, illa ubique reperiri, & posito, nulla reperiri, nunquid argentum aureum ubique datur, quorum illud separari ab auro, cœmentari, iterumque aureum reddi, quotiescunque libuerit, potest. Imò & ex stanno quodam;

dam ; præcipuè Geyersbergenſi , ferro itidem aliquo, ☉ utiliter elici poteſt.

Ut magnâ copiâ tale quod fiat , ☉ lapidibus inhærens Spiritu Salis , quantitate parvâ Nitri fortificato ſolvere poſſumus , ſpiritus enim talis tanti non conſtat quanti quidem aqua nitroſa , præter id quod poſtquam jam uſum ſuum in præparatione dictâ præſtitit, Salpetræ optimum exhibeat , ejuſdem omninò pretii atque valoris, cujus ipſe ſpiritus Salis fuit. Ut adeò hoc modo abſque illis ſumptibus ☉ extrahere liceat , humidaque hæc extractio in balneo vaporoso optimè perfici poteſt.

Sin autem ſiccâ quæramus viam , lapides cum Sale & Nitri parte quarta miſceantur, mixta terræ pinguioris ope (ita ut tantum cohæreant) in globulos redigantur , qui fornace ſingulari, aut etiam in agro igne ligni exſiccantur , quod horæ ſpatio perfici poteſt ; cœmentatione factâ , pulveriſentur, ex pulvere aquæ beneficio extrahatur lixivium , & habebis ſimul ☉ lixivio permixtum, ſolutionis huius ope extrahendum ; ex lixivio poſtea conficiatur Nitrum. Ut adeò hoc modo Centenariorum aliquot pondere inſtitui queat operatio & facillima & neutiquam ſumptuoſa.

Quod verò liquæfactionem ſpectat , Saturnique ☉ captum continentis reductionem , poterit ea peragi facili negotio , at tigilli ſingularis bene-

beneficio, cujus constructio mihi soli nota est, quod etiam ad longum tempus durabile est, ne-
tquam permittens aliquid contenti effluere, eò
quod operculum habeat ex luto sapientiæ confe-
ctum.

Verum enim verò hîc rursus dubium suboriri,
& quæri posset; undè in viâ humidâ tantum
Spiritus Salis desumimus, aut tantum Salis & Ni-
tri in viâ sicca, quantum quidem ad extractio-
nem metallorum requiritur. Salpetræ pretiosum
est, & Spiritus Salis difficulter in tanta copiâ pa-
rari potest, illa forsan pluris nobis constarent,
quam quidem ☉ inde extractum valeret? sed
his respondeo, ad hoc opus Salpetræ emere,
præcisè necesse non esse, quum solvens dictum,
ubi usum suum æque in siccâ ac humidâ præpa-
ratione, præstitit, ope salis vulgaris aliorumvè
vilium subjectorum, in Nitrum optimum iterum
verti queat, ita ut plus nitri indè accipiamus,
quam quidem antea erat. Spiritus itidem salis
copiosè admodum confici potest, sic ut indies
unius fornacis beneficio ejus 50, 60, 70, imò
100 lb parari queant, & ex quavis lb Salis, 2 aut
3 lb carbonum auxilio, Spiritus Salis rectifica-
ti extrahere liceat libram integram, ita ut spiri-
tus ille præter Sal & Carbones nihili fermè con-
stet, qui dein post usum debitum plus largitur
Nitri, quam Sal Carbonesque constant; potest
itaque operatio hæc ullis quasi sine sumptibus

institutui. Quæ hîc adfero , vera sunt , quamvis probè noverim , x centum vix unum dari qui dictis fidem adhibere velit , mea nil refert , sed sufficit mihi , me hæc scire , amicisque meis exhibere posse.

Qua ratione autem fornax talis , in qua magna Spiritus Salis copia præparatur , extrui debeat ; & quomodo tigillum ejusmodi , in quo materia optimè fundi queat , absque eo quod effluat , publici hîc juris facere instituti mei ratio non permittit , sufficiat me ea in laboratorio meo amicis meis monstrare posse.

Licet autem labor hic ☉ volatile æque ac fixum ex metallis , arenâ , & argillâ , extrahendi , ad normam præscriptum , facillimus sit , nullosque sumptus exigat ; nullus tamen dubito fore , ut plurimi pigritiei deditorum adhuc majorem facilitatem hîc desiderent , quo absque omnibus molestiis magnam ☉ vim congerere possint. His sanè & faciliorem ex mineralibus sine liquefactione ☉ extrahendi viam modumque monstrare possem , si non indecens omninò ducerem amicis atque inimicis indiscriminatim omnia patefacere ; neutiquam iis qui merentur , & erga me meosque beneficium agnoscunt , secretiorem meum modum communicare intermit-
tam.

Sed tamen ut res aliquo modo pateat , & quo pacto ☉ aut ☽ ex montibus ipsis eruendum sit ,
co-

cognoscatur, ego tractatus mei filum paulum extendam, opusque ipsum aliquo modo delineabo.

Sciendum itaque est, omnia illa mineralia, quæ ☉ fluxile aut volatile continent, sive sint lapidea, sive non, ferro plerumque esse donata. Cum itaque quis ☉ per Spiritum salis extrahere exindè voluerit, fieri nequit, quin simul solvatur ferrum ipsum, ad quod perficiendum Spiritus multum requiritur, & licet eundē ad modum à me traditum facillimè conficere, imò ex eodem, postquam extractioni ☉ inservit, additâ vel vilissimâ aliquâ materiâ Nitrum optimum iterû parare queamus, ita ut nitrum indè extractum majoris pretii sit, quam sumptus ad operationem impensi, non tamen negotium hoc omni caret labore & molestiâ, impigrosque requirit homines, quorum defectus magis quam copia datur. Hæc autem de quibus in præsentī nobis sermo est, rusticus impubes, 10 aut 12 annorum, efficere poterit, ignem exigit parcum, & magnâ copiâ omnia extrahi possunt. Quod ut fiat, ubi sulphurea metalla esse cognoscis, sulphur illud ignis vi auferre debes, alias enim Spiritus Salis omnia intacta relinquit.

NB. Consultius tamen est, ignis vi ex aureis filicibus sulphur haud auferre, cum sic & ☉ spirituale ex parte abeat; quin magis lixivio forti ex nitro fixo parato extrahere, ☿ quæquē tale aureū

ꝑrio soluto præcipitare, sic ♀ aureum fundum petit, hoc edulcorandum, & ♀, ♀ aut ☽ addendum, sic ea arripient volatile, & ope lixivii aliquo modo fixum redditur ☉, & destillatione separandum; aquæ edulcoratoriæ exhibent itidem nitrum. Sic ut extractio nullos, vel paucos sumptus exigit.

NB. Ubi sulphur aureum, ope nitri fixi, aut alterius fortioris lixivii ligni, ex silicibus extraximus, & cum soluto ♀ præcipitavimus, edulcoravimus, atque per retortam sublimavimus, elegans indè conficitur Cinnabaris, quæ additâ limaturâ argenti, cæmentatione in ☽ fixum mutari potest, quod ☽ aureum est, ob ☉ volatile, quod ♀ri fuit permixtum. Cum aliàs hoc modo Cinnabaris alia solum ☽ exhibeat, cò quod limatura ☽ addita volatilis fiat, abeatque in auras, Cinnabaris enim animam ei extrahit, eâque fixam se effecit, sicut nihil utilitatis indè redundet, nisi quod naturæ possibilitas patefiat. Ubi verò Cinnabaris hujus loci, edulcorato, saleque precipitato ☽ fluxili, aut calci ♀, soli aut etiam utrique, miscetur, avidè se invicem recipunt, lapisque indè exsurgit niger, qui per gradus igne apto, debitoquè tempore detentus, fixitatem indies acquirit; putem tamen ipsum diutino indigere tempore, ad id ut fixus omnimodò fiat; cujus rei experientiam cum nondum habeam, nec certi quid de ea hîc adferere licet, forsan parti-

particularis quædam Tinctura indè elici poterit, eò quod subjecta ipsa ipsum constituentia optima sint, sulphur etenim ut omnium metallorum dicitur esse pater, sic & mater. Nonne ex quovis vegetabili, Δ ardens, communiori minerali, quod omnibus metallis inest, haud absimile, arte elici potest? quod non semel subjectis mercurialibus inserui, in iisdemque fixum feci, imò cujus ope sic $\odot$ naturale inde extraxi.

Mirandum equidem est, hanc scientiam improbis mundi incolis hucusque fuisse incognitam, nec ullum eandem scriptis tradidisse. At verò mirari debent omnes qui Deum opt. max. dona sua, cognitionemque naturæ, non nisi cui libuerit, dare, humilis nempè, piique animi, impiis contra superbisq; eadem negare perpenderit.

Scitu hîc quam necessarium occurrit, ei maximè qui aliquid cum fructu in Chymiâ efficere optat, nullam omninò sive universalis ea sit, sive particularis, metallorum emendationem fieri posse, nisi beneficio omnium metallorum parentis, Δ ris, tam in viâ humidâ quàm siccâ. (NB. Spiritus Salis, Nitri, vitrioli, sulphuris, etiam rationem sulphuris habent, licet humidioris, suumque usum in viâ humidâ præstant.) Si itaque omnia metalla primò fuere Δ , (nullum enim exhiberi potest, in quo illud non reperiatur, præter id quod & in omnibus vegetabilibus notetur adesse) quâ ratione fieri posset, ut non
c)ul-

ejusmodi ☿ ope salis ignisque apti ad fixitatem redactum , ☉ bonum exhibeat , utpote quod ipsum nil nisi ☿ fixum purum est. Quoniam verò sulphur , utpote quod est generis masculini , solum metallum aliquod producere nequit , sed ipsi ☿ quæ est generis fœminini necessario ad jungi debet ; quivis sulphuri suo , ut viro , ☿rium aptum ut fœminam quærere tenetur , hanc illi jungat , hique nuptias in infernis , præside Vulcano celebrent.

Cum jam agens egit in patiens , & operationem perfecit , sive per humidam sive per siccam viam , productum purum se exhibet , eoque purius , quo agens & patiens puriora vel impuriora fuerunt. Fertile semen pinguiori quando committimus agro , fructus inde boni proveniunt. Sit hîc sulphur semen , ☿ verò ager ipse , ita tamen ut Sulphur purum sit , nec Mercurius zizaniæ contineat , quin debitè Sale præditus sit , fruatur sic phœbi radiis fructusque inde proveniunt patienter expecta. Si verò subiectum tale tibi obtingat , in quo sulphur cum Mercurio jam à naturâ conjuncta sunt ibi solum operationis initium sumendum tibi est , ubi natura desinit , adeoque ope salis atque ignis illud ad perfectionem debitam deducis , quod natura ob Salis ignisque defectum nolens volens imperfectum reliquit.

* Fundamentum quidem hîc veræ medicinæ
Her-

Hermeticæ studioſo exhibere poſſem, ex quo commoda plurima exſpectanda forent, at ingrati- tudo hominum hujus ævi ejusmodi divul- gare prohibet; *Paracelſum* itaque hîc ſequor, dicentem; *Verbis quidem pauciſſimis arcana maxima patefacere poſſemus, ſi Deo collibitum foret omnibus eaſdem concedere divitias*; Pervolve lector ipſius ſcri- pta, & veritatis fundamentum facillimo nego- tio attinges, præcipuè omnium quæ de ſulphure atque Vitriolo nobis reliquit, in tui gratiam com- modumque hoc loco ob materiæ affinitatem re- cenſenda, ex quibus qui ſe extricare non poterit, hic ſane ne quidem ea intelligeret, quæ nos adderemus; jam ſufficienter omnia patent iis, quibus ſua Deus concedit, impiis contrà ea- dem occulta ignotaque ſemper manebunt. Hoc addo, nec tincturam ullam abſque ☿re impe- trandam, nec ☿ ullum abſque ſale figendum, utraque autem hæc in vitriolo conjuncta reſide- re, à quo ſuperfluum nòxium ſeparari, pu- rum vero fixum reddi debet; quod Philoſophi veteres occultè his propoſuère verbis: *Viſitabis interiora terræ rectificando, invenies occultum lapidem veram medicinam.*

Sequuntur verba Paracelli de Sulphure & Vitriolo.

DE sulphure ego vobis tanquam peritus experientiam meam in omnibus proponam, quidnam in ♀ contineatur, tam secundum Medicinam quam Alchymiam, & cætera, & nisi Deus obftet ac prohibeat, stupenda aded. & admiranda opera sulphuris sunt, ut naturale in homine lumen ea satis admirari non possit. Quod si Deus non impedit: defectus est in artificibus, sulphur ita tractantibus, ut operatio insitæ virtuti non respondeat. Cum enim quilibet blatero Medicus, quilibet garro Alchymista sit, hæc causa est cur scientiæ planè in apricum proferri non possint. Fundamentum a. hoc est, quod in ♀ utriusque facultatis arcana tanta viresque contineantur, quanta à nullo satis indagari possint, quod inquam virtutes tam præstantes in eo lateant, ut ea jure merito omnibus admirationi sint. Post longam enim in utraque facultate captatam experientiam, eæ sulphuris vires compertæ sunt & cognitæ, ut multa alia non existant quæ ipso aut superiora sint, aut cum eodem comparari in Medicinâ ac Alchymiâ possint. Sulphur castigat Aristotelem, dicentem, rerum species mutari non posse, ♀ enim transmutatur, si hodie viveret Aristoteles, ad ruborem & pudorem totus ageretur. Hactenus ille, plura quæ addit, quilibet apud ipsum legere poterit. Quod me attinet, sine sulphure

phure aut *salibus sulphureis* in Alchymiâ nihil omnino effici posse dico, similiter ut absque semine vegetabile aut animale generari neutiquam posse constat; *Sulphur*, seminis loco est, Mercurius verò matricis; nec est quod de vulgari solum ☿ & ♀ sermonem hîc instituere putes, comprehendo enim & sub illis longè excellentiora, quod benè attendendum.

Metallum siquidem sulphureum haud fuerit, ad mollitiem debitam ignis vi perducendum est, quod fit ubi candens aquâ aliquoties extinguitur. At verò si molle satis jam antea fuerit, sola pulverisatio sufficit, absque ulla incandescencia atque extinctione. Pulvere hocce athena ex ferro fusione parata, atque quo minor ignis copia requiratur concamerata seu muro obducta, ad dimidium reple, eique sive metalli sit, sive arenæ, lapidum aut argillæ, sive mineralium anreorum, aquam mox describendam eâ quantitate affunde quam athena capere valent, sic tamen ut ad 3 aut 4 digitorum transversorum latitudinem vacua remaneant, ne inter movendum agitandumque aliquid ejus effluat; hinc ad pondus centum librarum metalli, magnetis aurei argentei circiter ℥ij adde; quo facto ignem athenis suppone, coctionemque aquæ promove, continuo spatulâ ferreâ materiam athenis contentam agitando. Cum ergò aquæ hujus ea conditio sit, ut nec ☉ nec ☿ solvere valeat, relictis
 D &

☿ & argento solum ferrum aut cuprum, ob magnetis admixtionem attrahit. Aqua, ubi tantum ♂ aut ♀, quantum potuit, attraxit, auferenda est, aliaque de novo affundenda, procedendumque coctione ad modum jam præscriptum, toties opus hocce repetendo, usque dum omne ☿ aut ♀ ex metallo extractum fuerit, & nil nisi arena mortua residua maneat, quæ separari facillimè à magnete potest, per affusionem aquæ communis, huic enim se arena miscet, magnes autem purus in fundo hæret, qui ☿ atque ☉ in se recepit. ☉ hoc atque ☿ à magnete facillè etiam segregatur; qui ad simile opus postea iterum adhiberi potest. Unica ergò persona hoc modo metalli copiam ingentem à suo ☉ & ☿, quotidie separare poterit. Artificium totum in præparatione aquæ illius, quæ ♂ atque ♀ ex metallis extrahit, consistit, adeoque ejus naturæ sit requiritur, ut nec ☉ nec ☿ solvat, & tamen fortis satis sit ad id ut ♂ & ♀ solvere atque ab ☉ separare valeat, cum magnes ☉ ex ♂ & ♀ extrahere nequeat nisi antea soluta fuerint.

Qualis autem hæc aqua sit, divulgare necessarium minimè est cum totum negotium ab eâ dependeat, nec extra ejus cognitionem aliquid efficiendum. Cum jam ☿ & ☿, aut etiam ☿ solum vel ♂ solum aquæ dictæ beneficio ex lapide extracta sunt, contrarii alicujus additione præcipitatio fieri potest, quâ efficitur, quod non

tan-

tantum acredo ejus tollatur, sed etiam nitru m optimum inde postea parari possit, à ♂ aut ♀ separandum. ♂ præcipitatum igne forti reduci potest, sic fluxile reddetur, quod in crucibulo, ad modum ♀, facile liquefcit, ductileque fit, imò majoris pretii quam optimum ♀, eò quod in Alchymia utilia plurima præstet, certis de causis hic reticenda.

Cui ergò menstruum aut solvens tale cognitum est, quod nullos sumptus ad sui confectiorem exigit, & tamen ☿ atque ♀, relictis ☽ & ☊, benè solvit, is sanè omnibus locis ☿ & ♀ quæ ☊ atque ☽, fixa æque ac volatilia continent copiosè reperiet, nec quod de metallis aureis sollicitus sit necesse habet. Ut adeò artificium totum in solâ cognitione aquæ & manualibus magnetem collocandi, inutiliaque omnia ab ☊ atque ☽ separandi consistat. Magnetem talem qui non novit, & Solvens tale, cujus ope ☊ atque ☽ concentrari, atque ♀ & ♂ ab iis separari potest, præparare ignorat, is inquirat oportet, similiter ac ego feci, quod si verò neutrum invenire aut excogitare valet, est quod ex me ea quæ scire desiderat, expiscetur, neutiquam (dummodo absque meo damno, & inquietudine id fiat) ipsius petitioni satisfacere detrectabo. Non tamen ideò omnibus, litteris suis prolixioribus me molestantibus, responsiones daturum me scias, tēporis enim ratio tale quid fieri haud permittit.

Alio adhuc modo ex ejusmodi mineralibus, multum ꝑossidentibus, commodum expectare licet, si hâc ratione ea tractemus. Reducatur igne follis fortiore, & reperies, prout multum parumve ♂ lapis possedit, in fundo vasis regulum magnum vel parvum, qui in se ☉ atque ☽ quod in minerali fuerunt continet. Ferrum tale ubi ductile fuerit, ex regulis illis laminæ parari possunt, in æhenis ex ferro fusione paratis secretâ illâ aquâ solvendæ, ex qua solutione ad modum supra traditum ☉ beneficio magnetis extrahi potest. Ubi verò fragile illud fuerit, nec malleolatum, granulari idem potest. Imò haud inconveniens foret æhena ampliora ollasque similes fusione inde parare, crassitiem 2, 3, aut 4 digitorum transversorum habentia; Nec est quod putemus illud quod aqua dicta ab æheno aufert, & de substantiâ illius solvit, præter id quod à laminis aut granulis ipsi ad solvendum impositis recipit, perire omninò, ☉ enim suum itidem exhibet, sic ut hâc ratione aurifodina ditissima exstrui queat.

At inquiet aliquis, *undè nobis ejusmodi Mineralia, ☉ exhibentia, commodumque summum adferentia?* Jam supra ejusmodi ferrum possidentia mineralia ubique reperiri diximus, nullum vulgare reperire licet ♂, quod ☉ non habeat, facili negotio indè maximoque cum fructu extrahendum; Ut hoc plurimis quidem cognitum est, corpo-

corporale nempè ☉ copiosè in ferro quo communiter utimur, reperiri, quod copiâ à volatili longe superatur, at ope fusionis, & additione plumbi illud separare velle, sumptus nimios cùm exigit, nunquam exindè illud extrahendi modum aliquem tentarunt homines.

Hujusmodi ferrum auro præditum Germania tota copiosissime alit, & loca ejus varia admodum in quibus illud reperitur monstrare possem, ni causæ prægnantes id facere prohiberent. Ingratitudo hominum hujus seculi clarius scripta sua proponere vetat, præstat enim tacuisse quam sua divulgasse, ubi nil commodi sperare licet.

Ethnici certè in hoc quod præmiis magnificis nunquam non authores nobilis alicujus inventi donarunt, longè Christianis antecelluere, undè etiam fit, quod multa patriæ utilia celen-
tur.

Inventum centum boum mactatione dignum, inquit Celeberrimus Mathematicus Archimedes, quo dicto notificare voluit, justum omninò & æquum esse ut ei qui aliquid invenit, centum bonum pretio æstimandum, unicus ad minimum bos dono detur. Hoc sanè nostro tempore vix partem quartam, multo minus bovem integrum homines inventori exhiberent. Patriæ benè faventes nec ea reportabunt hodie quæ olim *Virgilium* canum Imperatoris Augusti curam

gerentem reportasse legimus, quotidie nempe panis certam quantitatem; multò minus quod idem equos ejusdem Imperatoris ægrotantes sanitati restituens accepit, panis scil. quantitatem duplicatam. Ne quid dicam de iis quæ ultimo omnium honorarii loco ab eodẽ impetravit, donis cæsareis, propter quæ etiam Augustum mox in initio suorum scriptorum alicui amicorum oblatoꝝ, Dei nomine donavit; ejusmodi immensa dona, plurimæque postea beneficia quod in Virgilium contulerit Augustus, ansam dedit eruditum ipsius effatum quòad interrogationem Cæsaris: cujusnam filium Cæsarem Virgilius diceret? pistoris respondit, cò quod nil nisi panem Virgilio de aulâ ipsius maxime merito redhostimenti loco exhiberet.

Ex his & similibus, quanti semper habiti fuerint viri periti, patriæ commodum aliquod adferentes, evidenter constat. Tot & tanta retulit dona *Virgilius*, quod canum, equorumque Cæsaris curam haberet; an hodie ei qui & omnes homines ægrotantes sanitati restitueret, qui sanè excellentioris sunt conditionis quam quidẽ equi & canes, & simul Thesauros ingentes indicaret, vel minimum gratitudinis signum exhiberetur? vix crediderim; & hæc causa est, cur plurimi silentii supparo plurima involvant, alias revelanda.

Quo verò omnibus, me vera referre constet,
nec

nec vanè Thefauros magnos , qui quidem in Germaniâ undique reperiuntur , & tamen , ex eo quod ignorantur , nulli ufui cedunt , describam ; digitis quasi eorundem nonnullos demonstrabo , qui forſan reſpectu aliorum , mihi nondum notorum pauciſſimi & viliffimi erunt.

Primò omnium , Ferrum omne quod in monte Pinifero & circa eum reperitur, ☉ fixum æquè ac volatile continet , ut hujus rei experientiam ante aliquot annos cum Kitzingæ Francorum degerem , non rarò feci , ignis fuſorii ope ☉ optimum inde extrahens ; modus enim , ſolâ aquâ , abſque ullâ fuſione ☉ exinde extrahendi , mihi tum temporis nondum patebat. Viri enim Spectatiſſimi , D. *Chriſtophorus Herbt* Principis Anſparſienſis Archiater , & D. *Adamus Renningen* , ejuſdem principis Sattapa & Architrictinus , in caſtello Blaſſenburgico prope Culmbach , varii generis mineralia eo tempore mihi , quo quid continerent explorarem , offerebant ; Inter hæc ferrea omnia autò prædita eſſe comperi , quæ ſummo cum fructu , viâ ſupra detectâ humidâ , exinde extrahere liceret. Ejuſdem & conditionis Metalla lapideſque , mihi exhibita ſunt , propè *Bambergam* copioſè reperta , de quibus jam ſupra egimus. Hujus rei veritas eò magis comprobatur , quod paucos antè menſes D. *Fleiſhman* , provinciæ Bambergeniſis præfectus , amicus meus ſingularis aurifodinam optimam

in provinciâ Bambergenſi reperiri, ad me ſcripſerit, cujus tamen aurum ignis vehementiâ minimè à ferro ſeparari poſſit; quam ☉ volatilitatem emendari facillimè poſſe, reſponſoriis meis ſignificavi.

Quemadmodum verò Mineralia omnia, ferumque ipſum, quæ propè montem piniferum inveniuntur, auro maximè prædita ſunt, ita ea quæ in Miſniâ, Saxoniâ, Thuringiâ, atque Bohe-miâ reperiuntur, argento, quorum utrumque non ſine maximo fructu inde per modum à me traditum extrahi poteſt.

In Auri argentique fodinis *Vngaricis* ex ignorantia plurimum argenti aurique volatilis in auras abire experiētiâ edoctus ſcio.

Per *Corinthiam*, *Styriam*que univerſam metalla volatilis æque ac fixi ☉ multum poſſidere certus ſum, maximè metallum ferrarium, pluries enim experimentum ejus rei feci.

Ejuſmodi Mineralia etiam *Hircinia ſylva*, *Brunſvicum*, *Haſtia*que exhibent. Nec *Syveria* ferro tali, auro prædito deſtituitur, ut inter alia declaratur indè quod paucis ab hinc menſibus ejusmodi ferri portionem præfectus quidam Baſilienſis ad me miſerit, experimentum minus ibidem x aureos ☉ exhibuiſſe, centenariumque 9 florenorum pretio vendi, ſimul referens. Quod ferrum ubi ignis fuſorii ope exploravi, ingentem
fatis

fatis auri copiam impetravi , duplum vero aut triplum via meâ humidâ incedendo.

Hujus generis lapides ferri per totam Germaniam copiosè reperiuntur, ad quos referuntur Talcum rubrum & nigrum , Talcum ferreum, Granati nigri & rubri, Smitis, Hematites, & similes, ☉ semper præditi, si non fixo, attamen volatili. Ut adeò manifestè pateat, iis in locis ubi ☉ effoditur, lapides omnes ☉ volatili ad minimum si non etiam fixo repletos esse, similiter uti ferrum omne, quod in Hispaniâ effoditur, præter ☉ volatile, corporale quoque continere certum est; imò nec solis locis calidioribus lapides ejusmodi aurum possidentes reperi, sed & frigidissimis, Norwegia testatur, ubi montes ingentes ex ferro, Talco, atque granatis constantes occurrunt, ex quibus ☉ ignis fusorii ope hætenus colligere haud licuit cum aliquo fructu, licet ipse Experimentis minoribus ☉ invenerim.

Ex Comitatu Eysfeldiensi præterito anno metallaria varia mihi obtulit Dominus J. W. quo quid contineant explorarem, inter alia granula quædam ferri, instar pisi rotunda, quamvis & minora, naturaliter sic in terrâ genita; terra hæc, ut accepi, nigricans omnino est, cujus manipulus 10, 15, 20 grana continet, unde haud improbabile terram omnem ejus loci ferro repletam esse; Granula hæc tractabilia adeò sunt,

ut malleo in laminas redigi queant , auri multum continentia.

Hujus generis grana ferrea nigricantia, (haud tamen rotunda adeo aut tractabilia quam modo dicta) ex *Saxoniâ* ad me delata sunt , ☉ copiosè prædita , volatili , in pulverem redigi facillè possunt , & ut mihi relatum est , propè montem Germanis *Geyersbergh* dictum reperiuntur, ubi lapis stannarius , ☉ quoque continens, etiam colligitur , quale copiosius *Misnia* exhibet. Ex centenario hujus stanni , ☉ aureos x aut xij extrahi quidem posse , percepi , at opus hocce sumptus eos exigere qui pretiũ ejus quod extrahitur longè superant , undè etiam stannum prout effodiunt , vendunt , ne sumptus ☉ extractioni impendere opus habeant.

Illud quod in monte dicto colligitur , sæpius exploravi, nec unquam ☉ destitutũ inveni, quod separatione meâ humida optimè extrahi posset.

Similis conditionis lapides ferrarios , aliosque varios aurum possidentes unà cum mineralibus diversis antè menses 18 exploranda exhibuit *Abbas stabelensis*, quorum quædam in *Westphalia* , quædam verò in provinciâ *Luttingensi* colligebantur , qua parte parent hæc loca *Electori Coloniensi* , p. m. ex quibus qua ratione ☉ volatile extraherem , ut ipse videret Princeps , ad me venit , at in itinere , domum repetens, obiit, ex illo tempore nil amplius ejusmodi metallorum aureo-

aureorū eò accepi. Inter alia metallum ferrarium, cujus dimidium aureum admodum erat, in Westphaliâ reperiri cognovi, nullius usus, eò quod metallici metalla illa à seinvicem discernere modum ignorarent, cum tamen secundum modum à me traditum & cuprum purum & ☉ ipsum à ferro facillimè separari queat.

Probandi etiam olim mihi oblari varii sunt lapides ferrarii à mercatoribus Colonienſibus, ac perſertim D. *Petro Sevelt* p. m. copiosè in montibus reperti auro maximè abundantes.

Præter hæc omnes Germaniæ montes terram flavam exhibent, ferro argentoque præditam, cujus generis ad me miſit Medicus quidam Erfurdienſis, quam propè Erfurdiam *Eysfeldiam* ad provinciam Moguntinensem ſpectantem copiosè exhibere mihi indicavit.

Terram m. ejusmodi argentum poſſidentem hîc in viciniâ, inter Arnhemum & Embricum ipſe reperi, at minoris valoris eſt Eysfeldienti.

Quis ſcit an non etiam locus ille qui *Velavv* nobis dicitur, Theſauros ingentes abſcondat; argillam enim, terramque albicantem, propè Arnhemum reperi, ex quibus ☽ aliquid extraxi; imò & venas veras ferri ibidem inveni, quæ an ☉ & ☽ contineant, ignoro, nondum enim eas probare licuit, quod prima occasione, Deo volente, efficere decrevi.

Patet ſic materiam boni aliquid utileque effi-

ciendi nobis neutiquam deesse , sed solum otii amorem , quod plurimos Thesauros obvios satis negligamus , in causa esse.

Diverſæ omninò naturæ homines terra alit ; quidā enim eorum defides omnino ſunt , ignavi , atque ad labores nimis quam pigri , qui nihilominus pingua ſatis corpora acquirunt ; alii contrā diligentes nimium ſe ipſos conſumunt ; quibus candelæ ardenti ſimilibus jure meritò de ſeipſis cfferre licet ; *Aliis inſerviendò conſumor*. Quantum jam utilitatis ad candelam ex eo , quod aliis lucem præbendo , ſeipſam conſumit , tantum & ad virum diligentem , aliis inſerviendò , ſeipſum enervantem ac conſumentem , maximè ingratſ ab hominibus , redundat. Haud enim ad voluntatem Dei omnia peraguntur , quæ eſt : *Homo homini Deus* , ſed ad eam quæ eſt Diaboli : *Homo homini lupus*. Interim ad honorem luminis illius ſummi , omnis lucis originem , omnia dirigamus convenit , quo æternæ illius lucis aliquandò participes reddamur.

Hæc & ſimilia ſubjecta abjectiſſima omnibus mundi partibus , ubi montes habentur , copioſè ſatis reperiuntur , ex quibus Datque ☉ Aquæ meæ nitroſæ ope extrahere licet , modò id efficiendi modus cognitus foret , qui ob hominum ingrati tudinem ſummam hætenus inter arcana reſervatur. Annon ergò theſauros ejuſmodi colligamus , Deique in honorem ac Regnorum ho-

hominumque defensionem usurpemus , utile omninò? Nonne otiosorum copia ingens satis datur , quos vel invitare ad labores, vel si eos fugerint , regno expellere conveniret.

Vix crediderim cæcitatem hanc homines derelicturam, priusquam ad incitas redacti fuerint , at cavete vobis ne sèro nimis sapere incipiatis.

Opus hocce , similiter ut & omnis alia Metal-
lorum perfectio per sympathiam & antiphatiam peragitur , quod enim ☉ ac ☽ per antiphatiam à se propellit solvens , hoc omne magnes mercurialis per sympathiam avidè attrahit ; cum ut simile simile amat , & ad se allicit , contrarium contrarium odio prosequatur & abigat. Contraria duo tertium semper generant. Agens ubi agit in patiens , & hoc præter voluntatem adeoque coactè patitur , nec ullo modo vim agentis effugere valet , necessariò ex iis melius aliquod exsurgit.

Cum ∇ ∇æ additur, nulla patitur , eò quod utraque ejusdem naturæ sint, at cum aqua & ignis junguntur debilius patiens est , & ex iis tertium provenit.

☉is hostis Sulphur est fœtidum, atque volatile; ☽æ Sal commune , utraque quo vel fœtorem majorem habent , vel acredinem , eo & majorem hostilitatem exercent. Amore atque odio res maximæ peraguntur. Quæ arrident, alacritatem, lætitiā , atque vitam conciliant, contrā quibus abhor-

abhorremus tædium , dolorem atque mortem; quo ergò aliquid magis acceptum , eò & plus vitæ; quo minus , & plus doloris adfert. Perfectio itaque omnis viliorum Metallorum in solâ antipathiâ & sympathiâ consistit. Dummodo naturam metallorum ritè cognoscamus, omnia facillimè perficiuntur.

Philosophus aliquis in Italiâ, ut historiæ referunt, maleficium aliquod patravit, ob quod accusatus, apprehensusque in carcerem conjectus fuit, hoc conclusus, nec prece nec minis, imò ne quidem ullis mediis eo perducì potuit, ut factorum suorum confessionem daret; At ultimò hominem nullius frugi ipsi adjunxerunt, qui graviter ad eò verbis ipsum exacerbaret, quod dictus Philosophus ferre non potuit, adeoque mortem diligere maluit, animum enim multò nobiliorem esse asserens, quam quod à tali scurrâ contumeliosis scommatibus afficeretur.

Eodem modo se habent Metalla, quò nobiliora & puriora sunt, eo minus se impuris commiscant.

Metallorum purissimum ☉ cum fœtenti, impuro & vulgari conglutinari nequit Sulphure, intercedit enim antipathia; solum Saliis viribus præditum est, ut contrariantes naturas commiscere & in concordiam redigere possit, iisdem commixtis, ☉ fixum, Sulphur infixum sibi simile respectu fixitatis reddere valet, aliàs unum sem-

semper odio prosequitur aliud. ☉ nihil perpeti potest, si non antea naturam Salis adsciverit, tumque per impurum Sulphur torqueri & in melius mutari potest.

Deus pati neutiquam potuisset, nisi naturam humanam assumsisset, & hæc à Christo si peracta non fuissent, nec vitiis contaminatum genus humanum cum Deo conciliari potuisset, quoniam autem mala jam perpeffus in majestatem suam transiit, nihil in posterum patietur, semel luit omnia. Errant adeoque turpiter, qui volunt, improbos homines peccatis suis quotidianis Christum de novo crucifigere, quod tamen facere nequeunt, quamvis vellent; quod efficere non illis tantum, verum etiam Satanæ & inferis impossibile est & erit.

Si Judæi Christi hostes Christum quotidie cruciare possent, Christianis primas non relinquerent, verum id ipsi præstarent, quod tamen illis æquè ac aliis impossibile est. Nonne miser & impotens Deus Creator esset, qui se contra actiones calumniasque creaturarum suarum defendere non valeret. Quos ipsi nobis Deos facimus ex ligno, lapide, Auro vel Argento, qui aures habent, nec tamen audiunt, oculos nec vident, manus, quæ non tangunt, illi æquo animo ferre coguntur, si frangantur, pedibus conculcentur, & si libuerit restaurentur, tales.

• Dii nullas vires habent : Verus autem & æternus

nus Deus se ad pedes projici non permittit . Omnes qui peccatis suis Deum offendunt , propriam maximè offendunt animam , ipsorum enim malefacta Deo non nocent , sed omne quidquid Deo intentant, sibi ipsis inferunt. Deo nil mali adhæret , sed eadem remittit spicula , in eum qui nocendi animo ea emiserat, nullus impiorum Diabolorumque quotquot etiam fuerint , malorum minimum Deo imputare poterit , quæ Deus semel tulit , non ex nostris viribus , sed ex libero in genus humanum amore perpeffus est.

Volunt Historici *Basiliscum* homines solo aspectu occidere , si ei autem obvertatur speculum planum , in quo semet intuetur , venenum à Basilisco ejectum resilire à speculo in Basiliscum ipsum eumque interficere. Ita & cum Deo comparatum est , qui nec ab homine , nec à Diabolo affici potest , omnia enim tela venenata , quæ in ipsum mittuntur , ipsi non nocent , sed in ea ejicientes remittuntur.

Deus Agens Universale est, non Patiens , inter agens & patiens semper excellit agens , patiens autem supprimitur , alioquin unum ab altero nil pateretur , omnis enim passio res est coacta & superiorem agnoscit. Cum Naturalia formas mutare tenentur , vincula dirumpi necesse est , quod absque ingenti passione fieri nequit. Rumpens aut agens nihil patitur , ruptum

autem, aut patiens maximè. Cum anima imperfectorum Metallorum, spirituosum quæ ☉ est, à corpore suo divelli & vi separari debet, sine patientis dolore id fieri omnino nequit, pura enim spirituosaque aurea substantia in corruptibilibus habitans corporibus, ubi corporalis fieri adeoque nobiliorem formam adsumere debet, prior forma necessario annihilari debet, quo latens corpusculum prodeat & videri possit.

Et hoc alio plane modo quam vulgari, jam noto, quo cum aqua forti Metalla à se invicem separantur, & postea liquefiunt. Quod si enim aliquis unam massam Metallicam ex ♂, ♀, ♄, ☉, & ♃, liquefactione fecerit, deinde idem ope ♄ vulgaris disjungere velit, nihil efficiet, ♄ enim ♃ & ♀ tantum, & partem ♄ & ♂ solveret, & reliquum ☉ relinqueret: aut si quis affunderet ☿, ex prædictâ massa ☉ & ♀ cum parte ♄ & ♂ solummodo solveretur, & quod Jovis & Martis superest una cum ♃ relinqueretur, adeoque nullam omnino efficeret separationem bonam.

Si quis autem hoc modo rem aggredieretur diceretque: ♂, ♀ vel ♄ ope ♄ solvam, quantum possibile, sic enim quod adest ♃, solvi debet, solutum autem per aquam falsam ex solutione præcipitabo, remanet itaque ☉, quod ab ♄ solvi non poterat: aut, si Metallum ☿ solvam, solvitur ☉, non ♃; possum itaque ☉
ex

ex solutione per lixivium præcipitare, edulcorare & liquefacere, adeoque ejus hoc modo compos fieri. Nec hoc procedit, hæc enim Metalla & in primis Z & V nimis sunt terrestria, quæ ejusmodi separationem non admittunt, licet corporalis $\odot$ & D plurimum prædictis Metallis a. esset, cum tamen maxima pars fluxilis sit & solvendo demum fixa & corporalis fieri debeat: hoc enim labore jam purum fixumque $\odot$ & D alterari posset, ut magnes Mercurialis adsciscere non valeret. E. G. Sume Metallum, uti Z V vel Q , quibus ut notum est, corporale $\odot$ adest, solve hoc V , & præcipita $\odot$ per lixivium Salis fixi, coque cum F rio, vide, num illud præcipitatum $\odot$ in F rium transeat? Minime, $\odot$ enim hoc in præcipitatione per lixivium crustam adeptum, h. e. falsâ terrestreitate cinctum est, ita ut F rius attrahere $\odot$ nequeat.

Eodem pacto nec F rius ejusmodi Calcem argenteam, quæ aquâ falsâ ex solutione præcipitata, adsciscet aut attrahet, ob solam terrestreitatem, quæ ex præcipitatione ipsi adhæret, unde alteratur & purâ formâ Metallicâ privatur.

Hoc verum esse, facili negotio experieris hoc pacto: Solve particulam puri D in V & eandem quantitatem puri $\odot$ in V , præcipita D cum aquâ falsa, & $\odot$ cum lixivio, ita ut D albicantis Calcis instar, & $\odot$ instar flayæ fundum petat,

petat , edulcora utramque calcem separatim , modo , quo fieri potest , optimo , cum aquâ calidâ , sæpissime , ita ut aqua edulcorans dulcis omninò maneat , has calces siccatas pondera , videbis assumptum ☽ aut ☉ quartâ parte fore ponderosius , quam ante solutionem fuerat , quod solis salibus adscribendum est , qui se in præcipitando adjunxerunt , & edulcoratione inde separari nequiverunt : quocircâ calx talis argentea , ubi liquefit , non purum corpus Lunæ est , sed massa quædam cinericea , fluxilis & volatilis ob Sales ; hæcque calx neque ante neque post liquefactionem in Mercurium mutatur , neque post liquefactionem per ☿ aut ☿ unquam solvi potest , quæ alteratio à solis salibus , qui in præcipitatione accesserunt , originem habet.

Eodem se modo res habet cum ejusmodi Calce aurea , quæ per lixivium ex ☿ præcipitatione separata , Mercurium non ingreditur ob cingentes eam impuritates , quapropter hæc Calx aurea , ubi incalescit , incenditur , & vehementer in se ipsam agit , quod à solis Salibus oritur.

Hinc singulis liquet , quod Calx lunæ per Salem præcipitata , & Calx ☉ per lixivium , nullam cum Mercurio habeant communionem , quâ itaque talis Calx , quæ primum ex plurimis terrestribus partibus & metallis imperfectis vè

expulsa & ab illis separata est , majorem communionem haberet, indigerendo intraret & se ei conjungeret ? Alia ideoque adhibenda sunt consilia , ubi volatile fixumque ☉ , quod in ♂, ♀, ♀ aut ♀ delitescit , extrahere lubet, hinc plurimi frustra in ea inquirunt, quorum naturam ignorant , in tenebris ambulant , ut qui jam jam in foveam incidit.

Si autem tale menstruum aut solvens noveris , quod Soli aut Lunæ adversatur , & tamen ♂, ♀, ♀ & ♀ planè solvat , latens spirituale ☉ omnino corporaliter & visibiliter apparebit, & in Magnetem Mercurialem transibit.

Debet quoque hoc solvens eâ naturâ esse , cum in solutione aut digestionem imperfectorum Metallorum , spirituale & Volatile ☉ corporale efficit , & sub specie Pulveris per Antipathiam à se rejicit, ut pulvis hic nulla sit cinctus crustâ , ut supra dictum , sed D æquè ac ☉ Calx , naturalem splendorem metallicum habeat , cui Mercurius adhæreat , & , quicquid solvens per continuam digestionem separat, sibi attrahat. Talem quoque solvens hoc habeat naturam , ut non tam acris sit, quo Mercurium solvere queat , aliàs opus non procederet. Haud necessum ferme erat, quod in digestionem , fixationem & separationem volatilis ☉ Metallorum, Mercurius adhibeatur, ad spi-
ri-

rituale & fixum ☉ recipiendum, ubi enim semel evacuatum est, nunquam impurum suum corpus rursus occupabit; Eam tamen potissimum hoc fit ob causam, ut spirituale ☉ & ☽ in imperfectis Metallis libentius corporale fiat, cum commodum reperit subiectum, in quo delitescere & quiescere potest. Hoc spirituale ☉ & ☽ Metallorum, iis quoque viribus præditum est, quod Mercurii aliquam partem ☉ & ☽ tingat, cum jam intravit, quò majoris utilitatis sit.

Hoc quoque sciendum est, laborem hunc non solum in humidâ sed etiam in siccâ viâ procedere, facilius tamen longè in humidâ, quam siccâ, in hac autem breviori spatio major utilitas elicitur. Sicut enim ad unam Lactis mensuram 1. 2. 3. aut 4. requiruntur Cochlearia Salis, quo Caseus ab Δ separetur, Spiritu verò, qui rudi Sale fortior, ad unius Cochlearis quantitatem opus non est; Ita & se res cum operationibus metallicis habet: quò enim majus & potentius est agens sive contrarium, eò citius & fortius operationes suas perficit, hinc ubi agens adhuc fortius agere debet, in siccâ viâ hoc fiat necessum est, ubi fortis ignis agenti vires addit, adeoque contrarium & citius separatur. Exemplum sumamus in lacte, cum 10 aut 20 guttæ Spiritus Salis frigidum lac separant,

dimidiâ pars solummodo requiritur , cum
 hac eoquitur , aut alio modo calefit. Ita &
 nostrum agens , quo volatile ☉ in vilibus Me-
 tallis corporale & visibile efficitur , in viâ
 siccâ longè operatur fortius , quam in humi-
 dâ , ubi externus ∇ nostro opitulatur , & hinc
 tantò celerius operationem absolvit , ali-
 us autem magnes in siccâ via assumi de-
 bet.

Huc usque de particulari lotionē vel ex-
 ternâ vilium Metallorum purgatione dixisse
 sufficiat. De interna centrali , universali
 lotionē , quâ ☉ & ∇ interior anima ad tin-
 cturam extrahitur , nihil mihi adhucdum con-
 stat , neque tam abstrusa scire desidero , con-
 tentus sum iis , quæ Deus mihi indigno ex
 gratia largitus est , ipsi si placuerit , mea aut
 alterius ope utilitati generis humani iis con-
 sulere , etiam occasionem arripiendi offeret ,
 omnia enim bona à Deo derivantur.

Ad hunc autem actum requiritur ocularis in-
 spectio , tanta enim ex libris aut scriptis intelli-
 gi nequeunt : qui in iis excellere cupit , æ-
 quo ferat animo , quod me tanquam Magi-
 strum frequenter audire hæcque elaborantem
 videre debeat , quod alias nunquam addiscet ,
 hoc enim opus vulgares Alchymistæ plane
 ignorant , imo antiqui Philosophi , quo po-
 tuerunt maxime , tanquam secretum abdide-
 runt,

runt , quo Porcorum pedibus non conculcatur. Quod autem ego hæc tam clarè proponam , secus ac ante me ullus unquam præstitit , temporis ratio exigit , Deoque optimè constat , cur jam hæc divulganda tradat.

Quoniam in prædicto Tractatu Spiritualis ☉ , quod simul cum corporali extraheretur , mentio facta est , & aliquis forsan scire vellet , quid sub nomine Spiritualis Auri intelligendum sit , haud abs re puto insciis illa paulo fufius explicare.

Omne spirituale est invisibile & corporis palpabilis expers , sin autem corpus ei tribuatur , in quo spiritus ille corporalis , & visibilis fieri queat , Spiritus non amplius est Spiritus , sed in corpus mutatus , si itaque Spiritus boni sint , etiam bona efficiunt corpora & vice versâ. Omnes a. Philosophi volunt , Spiritum aut Animam in Ferro & Cupro nobiliorem esse quam in ipsissimo ☉ cò quod crassum , terrestre & impurum corpus sit , cui inhabitat.

His ita se habentibus , mirum non est , si spiritus hi ab ejusmodi crassis corporibus arte & vi segregantur , expelluntur , aliisque purioribus subjectis junguntur , bonum quid produci. Asinum pelle leoninâ indutum nonne reliqua animalia tanquam Regem suum vene-

rarentur , hocque solum ob pellem , quamvis intus lateat asinus. Si modo homo aliquis fericis vestibus sit ornatus , quô pompose incedat , nonne singuli caput ipsi aperiunt & honorem exhibent , quamvis intus sit fur aut nebulosus? Sic è contrario , si probissimus & doctissimus quis laceratis vestibus aut saltem vilibus incedat , an non à cunctis rejicitur , & vili habetur? Hinc satis superque liquet , quàm sinistre vulgus de omnibus judicet , & neglectis internis , tantummodo respiciat externa. Externa facies , prout bona aut mala , hominem quoque malum aut bonum , contemptum aut honoratum apud vulgum efficit , quamvis alias natura ejus sibi vindicet proprietates. Idem intelligendum est de contemptis Metallis , Marte & Venere , quæ juxta omnium Philosophorum effatum plus tincturæ habent , quam ipsum ☉ , quæ tamen ob corporum grossitiem rejiciuntur ; quò meliori itaque modo nobilis hic Spiritus extrahitur & puris corporibus additur , eò meliora quoque producit.

Cum ergo crassa Martis & Veneris Corpora artificiosè sunt contracta , spiritusque solutus , & vi inde expellitur , aliud sibi quærir corpus , in quo habitet & quiescat. Ubi igitur crassa corpora Martis , Veneris , Jovis aut Saturni arte turbamus , puram animam sol-

solvimus, eamque propter Antipathiam ex impuris ædibus & contemptis vestibus vi expellimus, eique purum Mercurium objicimus, hunc occupat, adeoque aliud nobilius adsumit corpus, quam antea habebat, quod tum ☉ & ☿ est, prout tractatur.

Hæc mea est sententia, & eodem modo de Spirituali Auro res accipienda est.

Quid autem nobis cum Spirituali ☉ Metallorum hic negotii est? contenti simus corporali, & Philosophis relinquamus spirituale, quo tincturam inde efficiant.

Quoniam autem eâ occasione, qua modum corporalis ☉ extrahendi docui, spirituale intactum relinquere nequivi, ejus quoque aliqualis facta est mentio, cedit nonnullorum commodo, qui dum mentem meam non percipiunt, corporali contenti esse possunt. Quibus autem patulæ & arrectæ fuere aures, ut animadvertant, quem ad scopum collinem, illis doctrina mea plus quam ☉ aut ☿ proderit.

Unicum adhuc addendum. Solet aliquibus in locis ☉ & ☿ cum Mercurio in pulverem redigi, quo sic corporale ☉ & ☿ à lapide separari, extrahique queat, quod neutiquam novum aut inauditum est. Hoc rarius, Metallum quod ad debitam nondum pervenit maturitatem, sed primo adhuc enti conjunctum, adeoque in-

ter liquefcendum avolans , nec ☉ nec ☽ exhibet, ubi Mercurio , falī & aceto commifcetur, ficut aliquot diebus in fe agant , fit ut Mercurius immaturum , fpirituale ☉ & ☽ attrahat, idemque corporale fixumque reddat, ut liquefieri deinde queat . Quum itaque fpirituale ☉ & ☽ tam facilè Mercurium intrat & corporale facit , multò adhuc facilius eft , per meum modum , qui ope fortiffimorum inftrumentorum fit , quam per folum Mercurium. Sal & acetum , quibus Mercurio Metallum commifcent , neutiquam tantum præftare queunt , quantum fecretum meum menftruum , quod omnia penetrat.

Hinc ubi debitè materia , unà cum Sale & aceto , ope aquæ à Mercurio fejuncta eft , & per corium transmittunt , qui rurfum ad eundem ufum aptus eft ; qui autem ☽ adhæret , ferreâ Retortâ inde feparatur , feparati pondus exploratur , quantum itaque ponderis Mercurio decessit , tantum ☽ accipiunt , quod animadverfione dignum eft , & ulteriorem meretur indagationem , utpotè fruſtrâ nequaquam appoſitum.

Pauca hæc , quæ hic adjeci , ne quis vilipendat , maxima enim in fe continent myſteria , majoraque , quam naſuti afini ſibi perfuadent.

Ne quoque quis putet , me artem hanc
no-

nobilissimam , quæ clarè lucet in tenebris , cuivis advenæ statim communicare velle , minimè gentium , Probis amicis , volente Deo , hæc ostendam , ne mecum intereat , perpendam tamen tritum illud ; *Fide , sed cui Vide.*

Farneriani mihi ejus documentum exhibuerunt : plurimi ad me accessêre , miserum statum indicavêre , eo quod tum bello tum alio infortunio sua amiserint bona , meque per Dei misericordiam orarunt , ut communicatione alicujus operationis illis subvenirem ad sustinenda vitæ humanæ onera , promittentes se ardentibus ad Deum precibus hoc remuneraturos. Hæc similiaque verba me nonnunquam moverunt , ut uniaut alteri aliquid secreti dederim , viaticumque superaddiderim , aliquibus tamen in id obligatis , ut in suum solummodo verterent usum , neque aliis me inscio communicarent , quod satis promissêre. Ubi autem à me abierant , secreta hæc statim aliis , & quod magis est inimicis meis vendiderunt , cum autem ex inscitiâ operationem ritè instituere ignorarunt se artem hanc à me pretio emississe falsò adjiciebant , & in tantum esse deceptos , ubi tamen probe noverant , me puro affectu inductum hæc illis sine remuneratione dedisse. Hæc aliaque *Farneri* *αυτίδωρα* me deterruerunt , in posterum aliis aliquid com-

municare , quod cuilibet animadvertendum , ne literis aut accessu mihi molestiam creet.

Nihilominus tamen amicis Secretorum meorum copiam faciam , ne plane mecum pereant , aut inimicis meis & porcis projiciantur.

Quantum in me fuit præstiti , neque plura præstare omittam ubi gratum esse videro. Hinc , quò amicis inserviam in Quartâ Prosperitatis Germanicæ parte de secretis Saturni agere volui & indicare , quo pacto quilibet , qui Δ tractare novit , sibi aliquot Rusticos tributarios quærere possit , qui singulis hebdomadibus statutum tributum ipsi persolvunt. Exemplo Regum & Magnatum , qui servis suis fidelibus , bene de Patriâ contra hostes meritis , Regalia dona , uti integras urbes , vicos , pagos multosque subditos hæreditario jure largiuntur , à quibus postmodum tributum exigere , unde lautè vivant , queunt.

Quò plures itaque nobili subsunt Rustici , eò ditior censetur , tributa n. solvunt.

Et quo plura Rusticus ducit aratra , eò majora domino debet tributa , quod , tanquam justum , Politia inducit.

Eodem modo , quo hæc in Politicis usu recepta sunt , & in Alchymia se habent , ea quoque ubi aliquamdiu eidem fideliter subfuimus , Rusticos tributarios , unde victum & amictum quærimus , redhostimenti loco tribuit.

Quò

Quò plures agros aratraque Rusticis his concedimus, eò plus tribuunt; neque hi dominos deferunt, includuntur enim stabulo, cum venter eorum carbonibus est repletus, & à pluvia tuta sunt, contenti sunt, & imposita exequuntur negotia. Quò plura illis damus aratra, quamvis unus Rusticus præter duo aut tria ducere vix potest, eò plus tribuunt.

Talis inter suos servos vera distribuit Alchymia Rusticos, quo quietam inde valeant ducere vitam.

Si Deus aliquamdiu adhuc otium & vitam concesserit, maxima patriæ adferre commoda mihi proposui.

Hæc itaque interim æqui bonique consulantur; istiusmodi Rustici Tributarii amicis meis in Laboratorio meo, unà cum variis aliis utilibus inventis ostendi possunt.

F I N I S.

